

donec, quod iniuste abstulit, iuste restituat. Qui vero defensor et observator extiterit eorum bonorum, ille benedicatur ab eo, qui est benedictus in saecula saeculorum. Bene valete. Data XIII kal. maii per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno domini Clementis papae secundi primo, indictione xv.

Dat. die 19 aprilis anno Domini 1047,
pontif. Clementis anno 1.

V.

Ecclesiae Bambergensis privilegia et immunitates confirmantur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Romanae Ecclesiae dignitas. — Henricus imperator Bambergensis Ecclesiae fundator. — Decretum immunitatis. — Confirmatio bonorum. — Violatoribus mala. — Observatoribus bona omnia precatur.

Clemens episcopus servus servorum Dei, sacratissimae nostrae Babenbergensi Ecclesiae in filiis et filiabus eius, clero videlicet ac populo perpetuam in Domino salutem.

Exordium.

Dispensatio saeculorum venit de Principe coelorum, qui antequam saecula efficerentur, praescivit qualiter disponentur: inde fit, ut non possit non impleri, quod ab aeterno illius oculo potuit praevideri. Tanti numinis nutus te suam charissimam filiam Babenberc nobis in sponsam legitimam desponsavit, et arte regere, quantum in nobis fuit, sua propitiatione donavit. Certe nulli marito circa uxorem fides purior et amor ardentior, quam circa te nobis. Nec umquam vel in mentem venit te destituere, et alii adhaerere; sed nescio quo divino consilio actum est, ut matri tuae, omniumque Ecclesiarum consociarer, et aliquantum tamen non omnino a te separarer. Ecce enim cum illud caput mundi, illa romana sedes haeretico morbo laboraret et carissimi filii nostri domini Heinrici impera-

(1) Ex Actis Sanctorum ad diem XIV iulii.

toris Augusti praesentia ad hoc instaret, ut eiusmodi aegritudinem propulsaret, explosis tribus illis, quibus idem nomen papatus rapina dederat, inter tot agmina sanctorum, qui aderant, patrum dignatio caelestis gratiae nostram indignissimam mediocritatem, cunctis nisibus refragantem, voluit elegi, et altissimi apostolorum principis vice fungi.

Avulsam me tunc a tuo gratissimo latere, sponsa dulcissima, quis dolor apprehenderit, qui moeror confecerit, quo pacto exprimam, nescio; cum nobis omnem modum videretur transgredi. Plus honoris est, plus decoris, plus, inquam, virium matri, quam filiae, utpote cui omne genu terrestrium flectitur: pro cuius arbitrio ianua caeli aperitur et clauditur; adversus quam nec portae praevalent inferorum. Non tamen tantae dominationis cupido ostio nostrae mentis irrepsit, cordisque cervicem libenter inflexit. Satis nobis erat tecum activam, bene contemplativam quoquo modo ducebamus vitam, praesertim cum perfectus amor nec speciem alterius unquam, nec intueretur opulentiam. Testem invocamus aciem divinam non commentari nos apologiam: ille enim secreta cordis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teste quoque utimur ipsa conscientia, ubi sua est sollicitudo continua. Interiorem pupillam nec terrarum spaciositas, nec tot retundunt opposita; quin amicam meam, sponsam meam, columbam meam, sororem meam diligentiori cura circumspiciam et undique munitam faciam. Concessum nobis est divinitus, non nostris meritis, iam diximus, ius illud apostolicum, quo et coelis imperatur et terris. Unde dignum duximus et accommodum decrevimus, ut de profectu nostro tu quoque proficias et inde tibi amplius consulas, unde nobis illa potestas ampliatur.

Piissimae recordationis dominus Henricus imperator Augustus te fundavit, te etiam in altum culmen erexit. Quo sup-
plice inexpugnabili muro et propugna-

Romanae Ecclesiae dignitas.

Decretum immunitatis.

Confirmatio bonorum.

Violatoribus mala;

Henricus imperator Bambergensis Ecclesiae fundator.

culis apostolici muniminis adversus omnes impias manus praevalentes bene circumvallata es, per praedecessores nostros, Ioannem scilicet XIV, papam, et Benedictum. Quod etiam idem nos facere cupientes, ut triplici tuitione circumcincta per virtutem S. Trinitatis nihil umquam patiaris laesionis, nihil umquam ab aliquo molestationis, secuta semper et quieta manens, in filiis et filiabus tuis, semper Deo devote obediens: secuta semper et quieta manens, statuimus per hoc nostri magisterii privilegium, ut de bonis illis omnibus, quae tibi sponsa charissima, virgo castissima, Ecclesia speciosissima Banbergh., summa liberalitas eiusdem orthodoxi imperatoris, de summa devotione procedens, pio affectu contulit et nomine tenus illa per concambium convenientissimum et acceptissimum a Wirzburgensi, Eistettensi episcopis canonico et rationabili iudicio permittit: vel quorumque post eum fidelium religiosa pietas obtulit et oblatura est usque in perpetuum, sive sint mobilia, sive immobilia, nullus imperator, nullus rex, dux, marchio, comes, vicecomes; praeterea non archiepiscopus, non episcopus, non abbas, nec ulla hominum persona audeat, tentet, praesumat quidquam vel violentia, vel fraude, vel furto detrahare, minuere, mutilare.

Quod si quis diabolico instinctu pulsatus crudeli temeritate admittere non perhorruerit et admissum citius emendare neglexerit; huiusmodi hominem, quicumque sit, de communione sacrosancti corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi et a participio totius christianitatis non solum excludimus, sed etiam propulsamus: quin etiam apostolici anathematis acutissima lancea eum transverberamus, ut pro malefactis male perditus mortem gemat aeternam, associatus in gehenna inferioris inferni daemonum principi, mortis inventori et etiam Iudae sacrilego et proditori, undique circumcinctus draconibus tartareis in ultionem

saevientibus, nec in ultimo tremendi diei iudicio ad vitam resurgat: sed crudelissimum corpus resumens, duplici contritione conteratur, infelicissimo et miserrimo genere vivendi mortem quaerens et non inveniens.

Qui vero pio intuitu proprias manus ab huiusmodi temeritate subtraxerit et si ita res exegerit, adversum omnes insurgentes et quidquam auferre conantes, ea bona defenderit, ad tuum tuorumque opus, sanctissima Babenberch; illa scilicet, ut praedictum est, quae tibi collata sunt, vel de caetero in aeternum tibi conferenda sunt, talis ab illo benedicatur, qui super cherubim sedet et gloriatur, pro eo, quod hoc nostrae apostolicae auctoritatis privilegium studuit observare illaesum, suoque robore solidatum, quod nimirum consilio et voluntate, nec non alacri promptoque animo charissimi filii nostri, iam superius memorati, domini Heinrici imperatoris Augusti de nostra apostolica sede tibi transmissum, eidem gratulare. Etenim, ut te plantavit conditor tuus ille, primus Henricus Caesar Augustus, sic est secundus vestigia eius secutus, et ut pari nomine, parique dignitate, sic pari devotione te rigavit, tibi incrementum dedit, et adhuc, dum usque vixerit, Deo miserante et inspirante, dabit. In quo te, dulcissima sponsa, optamus in saecula saeculorum crescere, pollere, vigere, dicentes: Bene valete.

Observatori-
bus bona om-
nia precatur.

DAMASUS II

PAPA CLI

Anno aerae Christi comm. MXLVIII.

Cum post mensem a Clementis II obitu invasam a se apostolicam sedem menses viii, anteactae abdicationis immemor, tenuisset Benedictus, die dominica 17 iulii anno 1048 in apostolicam sedem inthronizatus est Damasus II, natione

An. C. 1048

Noricus, antea Poppo dictus, Brixien-
sis episcopus. Post xxiii (1) ab electione sua
diem, cum decessisset apud Praeneste
die 8 augusti 1048, ad S. Laurentium
extra urbem sepultus est. Vacavit sedes
mensis vi (2).

S. LEO IX

PAPA CLII

Anno aerae Christi comm. MXLIX.

Leo nonus, antea Bruno Tullensis episco-
pus, natione Theutonicus, die 2 februa-
rii 1049 eligitur, et post sex dies, domi-
nica scilicet i quadragesimae, summus
pontifex coronatur. Sedit in pontificatu
annos v, menses ii, die vii, imperantibus
in Oriente Constantino Monomacho, in
Occidente vero Henrico III imp. Obiit
die 19 aprilis anno 1054, aetatis vero
suae quinquagesimo. Corpus primo iuxta
sepulcrum S. Gregorii papae in ecclesia
S. Petri conditum, deinde propter mira-
cula sub proprio altari, Pauli V pontif.
max. iussu, in novum templum proces-
sionali pompa delatum, sub ara solemn-
ritu collocatum est anno 1608. Vacavit
sedes fere per annum.

I.

*Privilegium libertatis Ecclesiae cuiusdam
in vico, qui dicitur Villa ad fluvium
Blesam (3).*

SUMMARIUM

Causa dati privilegii. — Cappellanus huius
Ecclesiae a monachis deputandus. — Leonis
PP. subscriptio. — Subscriptiones archiep-
iscoporum, aliorumque qui praesentes
fuerunt.

In nomine sanctae et individuae Trini-
tatis, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

(1) In hoc conveniunt iv Vignolii catalogi, cae-
terique fere omnes. (2) Pene nulla inter catalo-
gos discrepantia. (3) Ex Chartario Dervensi edi-
dit Mabill. loc. cit., num. LXII.

Ego Dei clementia Leo humillimus papa
volo, ut agnoscant fideles universi sanctae
huius Leuchorum sedis, qualiter abbas
Milo ex Sancti Bercharii monasterio meam
adierit praesentiam petens, ut cuidam
altari suae Ecclesiae libertatem pro Dei
amore, cuius servitium ille disponebat
ordinare, traderem. Est autem ecclesia
illa super Blesam fluvium in vico, qui
dicitur Villa, in qua monachos ad ser-
viendum Deo decernebat instituere. Quod
ostendens meis et huius Dei Ecclesiae
filiis, clericis, seu laicis, censuerunt, ut
eius petitioni praeberem assensum; qua-
tinus ipse abbas et congregatio, ac suc-
cessores eorum pro mea parvitate, sive
successoribus meis semper precentur Do-
mini misericordiam. Quorum consilium
amplectens, concessimus omnem liber-
tatem praedictae Ecclesiae, ut inibi ha-
bitantes monachi absque ulla emptione
altare Sancti Mauricii ad honorem dica-
tum perpetualiter possideant. Propter
quod cappellanus, qui curam animarum
Villae habuerit, synodum atque concilium
praevideat, censumque persolvat: quando
vero alius successerit oblatus a monachis
absque ulla servitute locum tenebit. Si
quis ergo praesumpserit haec ullo modo
transgredi quae praedicto indulsumus lo-
cello, sciat se anathematis innodatum
vinculo; qui vero illis largitatem fecerit
aliquam, a piissimo Domino nostro Iesu
Christo multiplicia consequatur et vitae
aeternae particeps effici mereatur. Ut au-
tem hoc opus pietatis nostrae consistat
semper inviolabile, manu mea ac domi-
norum pontificum cum clericis ac laicis,
qui adfuerunt, censui esse roborandum.

Ego Leo, sanctae catholicae et apo-
stolicae Ecclesiae praesul, Tulli confir-
mavi. Signum Halinardi Lugdinensis ar-
chiepiscopi. Sig. Eurardi Treverorum ar-
chiepiscopi. Ioannis Portuensis episcopi.
Alberonis Mettensis episcopi. Widonis
Leuchorum primicerii. Stephani archi-
diaconi. Rodulfi archidiaconi. Lamberti ar-
chidiaconi. Widrici archidiaconi. Ulrici archi-

Causa dati pri-
vilegii.Cappellanus
huius Eccle-
siae a mona-
chis deputan-
dus.Leonis PP.
subscriptio.Subscriptiones
archiep-
iscoporum,
aliorumque
qui praesentes
fuerunt.

diaconi. Walteri decani, Warnerii decani.
Duranni presbyteri. Alberonis Rotberti.
Milonis abbatis Dervensis. Alberti prio-
ris. Hingonis. Wandalgeri. Ego Petrus
sanctae romanae Ecclesiae diaconus, bi-
bliothecarius et cancellarius, subscripsi.
Ego Ioannes, subdiaconus scholae can-
torum, subscripsi (1).

II.

*Monasterium Septimianum in dioecesi Flo-
rentina situm ab episcopali iurisdictione
liberum declaratur, multisque augetur
privilegiis (2).*

SUMMARIUM

Exordium. — Petro abbati monasterium ipsum
cum omnibus pertinentiis confirmatur. —
Monasterium ab episcopi iurisdictione exi-
mitur. — Monachisque facultas datur or-
dinationes a quolibet episcopo susci-
piendi; item mortuos sepeliendi. — Ab-
batique consecrationem a summo pontifice
suscipere liceat. — Cuicumque personae
contra praesentem praepositionem agere
sub anathematis vinculo interdicatur.

Leo episcopus servus servorum Dei, Petro abbati
monasterii Sancti Salvatoris in Septimo, tuls-
que successoribus abbatibus perpetuam bene-
dictionem et salutem.

Exordium.

Petro abbati
monasterium
ipsum cum
omnibus per-
tinentiis con-
firmatur.Monasterium
ab episcopi
iurisdictione
eximitur;

Convenit apostolico moderamini pia
religione pollentibus benevola compas-
sione succurrere et petentium desideriis
congruum impertiri suffragium. Propterea
inclinati precibus vestris, per huius no-
strae praepositionis seriem confirmamus
et corroboramus tibi monasterium ipsum
Sancti Salvatoris cum omnibus bonis eius
mobilibus et immobilibus, seseque mo-
ventibus, quaecumque ad eum iuste et
legaliter pertinent. Nec non etiam cen-
semus, ut securum ipsum monasterium
ab omni laesione sit et sine molestia sit
episcopi: et ut ordinationes presbyterorum,
vel caeterorum graduum in eodem mo-

(1) Huius privilegii epoca revocanda est ad
annum 1049, quo potissimum tempore Leo PP.
Tulli adhuc erat, ut ipse asserit in sua subscri-
ptione. (2) Ughell. Ital. Sac. tom. III.

monasterio a quolibet catholico episcopo tri-
buatur: et ut elemosynae tam vivorum,
quam mortuorum sine calumnia episcopi
eidem monasterio tribuantur: ut de pos-
sessione monasterii decima a vobis ac-
cipiatur: et quicumque se ad monasterium
sepeliri petierit, a monachis sepeliatur:
et ut praeter ab apostolico, ne iudicetur,
nec ad synodum abbas vocetur, sicut nec
ab alio consecrationem accipiat. Statuen-
tes apostolica censura, ut nullus nostro-
rum successorum pontificum, nullus mar-
chio, nullus dux, nullus comes, nullus
episcopus, nulla praeterea persona homi-
num magna vel parva, contra hanc no-
stram praepositionem agere praesumat.
Quod quicumque fecerit, anathematis vin-
culo feriat. Qui vero custos et obser-
vator huius nostrae praepositionis fuerit,
benedictionem a Domino Deo consequatur.

Datum xiv kalend. maii per manus
Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii
sanctae apostolicae sedis, anno domini
Leonis noni papae primo, indict. ii.

Dat. die 18 aprilis anno Domini 1049,
pontif. Leonis anno i.

III.

*Exemptio canonicorum Veronensis Eccle-
siae, eorumque bonorum ab omni lai-
cali et ecclesiastica iurisdictione (1).*

SUMMARIUM

Proemium. — Decretum pro libertate et pa-
cifica possessione huiusmodi bonorum. —
Archipresbyter et archidiaconus a capitulo
eligendus. — Qui tamen de bonis cano-
nicae nullo modo ex se disponere possint.
— Hos si uno tempore mori contigerit, ad
praepositum omnimoda auctoritas devolvatur.
— Dirum anathema in statuta haec
inobservantes.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectissimis
in Christo filiis Tottoni archipresbytero, Amel-
rico archidiacono et Arduino praeposito, om-
nibusque canonicis S. Veronensis Ecclesiae,
tam praesentibus, quam futuris, perpetuam
in Domino salutem.

(1) Ex Archiv. Canonicae edidit Ughell. Ital.
Sac. tom. v.

Monachisque
facultas datur
ordinationes a
quolibet e-
piscopo susci-
piendi; item
mortuos sepe-
liendi;

Abbatique
consecratio-
nem a Summo
Pontifice sus-
cipere liceat.

Cuicumque
personae con-
tra praesen-
tem praee-
ptionem agere
sub anathema-
tis vinculo
interdicatur.

Proemium.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollentibus benevola compassione succurrere et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Quapropter ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, et B. Mariae semper Virginis, beatorumque apostolorum Petri et Pauli, caeterorumque sanctorum, quorum nomina in libro vitae adscripta sunt, necnon ex auctoritate sanctorum canonum omnibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ducibus, marchionibus, comitibus, seu cunctis, magnis parvisque personis praecipimus, ut vestras personas seu praedia, ac beneficia, omnemque vestram instam possessionem et investituram beneficiorum praedictae canonicae, quam usque nunc tenuistis, nulli liceat laedere, divestire, inquietare, vel investituram ex illius manibus accipiat. Similiter praecipimus de omnibus rebus vestrae canonicae tam de curtis, quamque et de castellis, seu villis, xenodochiis, factitis, incensitis, libellariis, decimis, servis et ancillis, terris, vineis, pratis, salicetis, montibus, planitiis, tam infra civitatem quam extra civitatem, quae a fidelibus vobis sunt collatae, vel fuerint, ut nulla magna parvaque persona se intromittat: sed liceat vobis quieto eas tenere ordine sicut per mercedem meorum antecessorum pontificum, seu imperatorum et regum hactenus tenuistis, eo videlicet ordine, qui in vestrarum chartularum paginis continetur. Et de nulla alia Ecclesia super vos archipresbyterum, vel archidiaconum praefertur, vel aliquis ex clero sine electione cunctorum fratrum vestrae societatis ordinetur. Quod ob hoc dico, quia spero vestram Ecclesiam nunquam carituram clericis, qui ad hos honores sint utiles. Si vero archipresbyter et archidiaconus de supradictis Ecclesiae bonis sine voluntate et laudatione fratrum dare temptaverint, omnimodo interdiciamus ne scandalum in Ecclesia fiat. Si autem, quod absit, archipresbyter et archidiaconus uno tempore mortui fuerint, liceat prae-

positi frui officio illorum de investituris, donec archipresbyter vel archidiaconus ordinatus fuerit. Si enim ab aliquo aliquid inventionis scriptum repertum fuerit ad destruendam rectitudinem ordinum, aut haereditatem vestram, vel ea quae supra diximus; praecipimus, ut omnimodo destruantur et numquam compareat. Si vero, quod absit, aliquis contra hoc nostrae auctoritatis scriptum agere temptaverit, vel vos in his, quae supradiximus, offenderit, si infra annum non emendaverit, illius irritus fiat conatus et illum vivum terra diglutiat sicut Dathan et Abiron in seditione Chorae, lepra Naaman Syri super eum veniat; et maledictio, quae fuit data in monte Ebal, et anathema maranatha, et omnes illae plagae et maledictiones, quibus Deus Pharaonem et Aegyptum percussit, et quae sunt scriptae in quinque libris Moysis, et Iudae traditori sociatus, cum Anania et Saphira poenam luat aeternam, et nostro seu nostrorum successorum subiaceat iudicio.

Dat. non. maii mensis per manum Petri diaconi, bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis anno D. Leonis papae 1, indict. II.

Dat. die 7 maii anno Domini 1049, pontif. Leonis anno 1.

IV.

Confirmatio honorum et privilegiorum omnium ad Cluniacense monasterium spectantium, quod solius apostolicae sedis iuri subiectum declaratur (1).

SUMMARIUM

Proemium. — Bona omnia ad Cluniacense monasterium spectantia confirmantur. — Confirmantur quoque privilegia omnia pontificia. — Omnimoda monast. libertas ab ecclesiastica vel laicali potestate. — Abbatibus electio per monachos facienda. — Consecratio vero per illum episcopum, quem monachi elegerint. — Idem decretum de monachorum ordinationibus alt-

(1) Ex Biblioth. Cluniacensi edidit Nicol. Colombus, Concil. tom. XII.

praepositum omnimoda auctoritas devolvatur.

Idem anathema in statuta haec inobservantes.

Decretum pro libertate et pacifica possessione huiusmodi bonorum.

Archipresbyter et archidiaconus a capitulo eligendus.

Qui tamen de bonis canonice nullo modo ex se disponere possint.

Hos si uno tempore mortui contigerint, ad

rium et ecclesiarum consecrationibus. — Cluniacense monasterium iuri tantum sedis apost. subiectum declaratur. — Idem de chrismate per quemlibet episcopum recipiendo. — Anathema contra eos, qui huiusmodi praerogativas violare ullo modo tentaverint.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectissimo in Christo filio Hugoni abbati Cluniacensis monasterii nostri in honorem beatorum apostolorum Petri et Pauli fundati, tuisque successoribus abbatibus perpetuam in Domino salutem.

Proemium.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollentibus benivola compassione succurrere et petentium desideriis congruum impertiri suffragium; ex hoc enim lucri potissimum praemium a conditore omnium Deo, in sydereis arcibus promerebimur, si venerabilia loca nostro tempore aut ad meliorem fuerint statum perducta, aut, ne unquam in aliquo minuantur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectissime fili, ipsi monasterio nostro Cluniacensi, cui Deo auctore praesesse videris, per hoc nostrae apostolicae auctoritatis privilegium, sicut et fecerunt privilegiis suis antecessores nostri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum et facultatum modo habet et usque in perpetuum est habiturum: ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutiletur; sed in sua integritate omnia custodiende Deo permancant in usum et salarium fratrum ibidem nunc servientium et per saecula serviturorum. In qua apostolicae munitionis tuitione locum etiam ipsum antiqua, et per praedecessores nostros ei concessa libertate donamus, non nova facientes, sed vetera confirmantes. Ne scilicet ullus mortalium, sive sit imperator, sive rex, sive dux, seu marchio, vel archiepiscopus, vel episcopus, aut aliqua alia humana potestas, super idem Cluniacense monasterium aliquam in aliquo potestatem exercere praesumat. Nec post solutionem tui corporis aliquem ibi praeferre, et ordinare audeat: sed in arbitrio semper et electione fra-

trum consistat, quemcumque de sua congregatione secundum Deum, et regulam sancti Benedicti sibi praeferre et imponere abbatem voluerint: cuius consecratio non a constituto episcopo, sed a quolibet, quicumque ipsi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, sed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus ecclesiasticorum graduum ordinationibus, et altarium, sive ecclesiarum consecrationibus praecipimus et confirmamus: ut liceat vobis vestrisque successoribus, a quocumque ea velitis episcopo gratis exposcere, nullusque audeat vobis contradicere. Quam praerogativam a praedecessoribus nostris monasterio vestro concessam, et a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus; ut sicut hactenus sub apostolico tantum iure et ditione constitit, ita amodo semper consistat, nec aliorum respiciat: quatinus sub apostolicae defensionis umbraculo positum, semper crescat, semper augeat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam potestatem metuens, ut quotidiana Deo obsequia devote, ut solent, et quiete ibi agantur; nec agentes in aliquo per aliquem sollicitentur, molestentur, inquietentur. In qua praerogativa etiam chrismatis libera receptio, a quoquo velitis episcopo, consistit. Quae omnia, sicut praemisimus, quemadmodum a praedecessoribus nostris sancita reperimus, ita quoque nos stabilire et confirmare decrevimus. Statuentes apostolica censura, sub divini iudicii obtestatione, ut nulla unquam magna parvaque persona, spirituali vel saeculari dignitate praedita, omnive dignitate privata, contra hoc nostrae apostolicae auctoritatis privilegium venire, aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque ausu temerario, impiaque praesumptione contra Deum et sanctum Petrum, contraque animam suam fecerit, in tunc tantum se noverit nostrae apostolicae maledictionis aculeo transpunctum, nostrae excommunicationis telo perfossum, nostri etiam

Consecratio vero per illum episcopum, quem monachi elegerint.

Idem decretum de monachorum ordinationibus, altarium et ecclesiarum consecrationibus.

Cluniacense monasterium iuri tantum Sedis Apost. subiectum declaratur.

Idem de chrismate per quemlibet episcopum recipiendo.

Anathema contra eos, qui huiusmodi praerogativas violare ullo modo tentaverint.

apostolici anathematis gladio transverberatum; nec ipsi per digram satisfactionem saluti pristinae reparandum. Qui vero se ab hoc observaverit, et inviolatum hoc nostrum privilegium permanere laudaverit, hic benedictionem, gratiam, et omne bonum a retributore omnium bonorum Deo, et in praesenti saeculo consequatur, et in futuro. Datum iv idus iunii, per manus Petri diaconi, bibliothecarii ac cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno Domini Leonis IX papae primo, indictione ii.

Dat. die 10 iunii anno Domini 1049,
pontif. Leonis anno i.

V.

*Confirmatio privilegiorum a Clemente PP. II
Nivellensi Ecclesiae concessorum (1).*

SUMMARIUM

S. Henrici imperatoris in illud munificentia. — Abbatiae advocatus iuxta abbatissae votum. — Decretum, ne in eius altari quisquam celebret, nisi sit episcopus ordinarius loci, vel eius hebdomadarius. — Anathema in violatores libertatum, aut bonorum monasterii.

Leo servorum Dei servus, omnibus Christi fidelibus apostolicam benedictionem.

Noverint tam posteri quam praesentes, quod abbatissa Nivellensis, Rikela nomine, una cum Godscalcio eiusdem loci praeposito, obtulit mihi quoddam praeceptum domini Clementis papae, qui me in apostolica sede praecessit, quod ab illo datum nostrae auctoritatis adstipulatione confirmari rogavit. Illud autem praeceptum hoc modo se habet:

Iuxta confinium, quo Lotharingi iunguntur Francigenis, est abbatia quaedam sita, Nivella scilicet S. Gertrudis virginis, terrarum quidem affluens copiis, sed miserrime perditis, rabie indomitae gentis (2).

Cui oppressioni pie condoluit Henricus imperator, et condolendo vehementer subvenit, restituens servituti Virginis ipsum burgum vel villam praedictam cum omnibus utensilibus suis, cum mercato, teloneo, moneta, maceria, cum campis et molendinis, cum terris cultis et incolitis, pratis, silvis, pascuis et cum omni familia ibidem manente, cum haereditate omnium in ea residentium.

Nullus vel comes vel advocatus habeatur, nisi quem abbatissa elegerit; nec hic requirat placitum, vel aliquod iudicium, nisi invitatus per abbatissam vel praepositum. Hoc primatum regni definitum consilio imperialis firmavit praeceptio, et consignavit sigillo, unde et nos movit debita eiusdem Ecclesiae miseratio, et imperialis dilectio monuit, ut quod firmavit praecepto, firmetur et hoc nostro privilegio.

Ubi nostra apostolica auctoritate intendimus, ne quis alius sacerdos in illo altari missam audeat celebrare, nisi soli episcopi et soli hebdomadarii, qui ibi pro tempore sunt deputandi.

Quisquis igitur tantae perditionis fuerit, qui hanc libertatem Ecclesiae iniuste infringere praesumpserit, vel de caeteris rebus Ecclesiae sanctimonialium usui deputatis usurpando sibi vindicaverit, vel praebendam earum in peius vertendo mutaverit, detrimentum ullo modo ingesserit, nec satisfaciendo resipuerit, apostolicam incurrat maledictionem et excommunicationem.

Datum vi kal. augusti per manus Petri diaconi bibliothecarii sanctae et apostolicae sedis, anno domini Leonis IX primo, indictione secunda.

Dat. die 27 iulii anno Domini 1049,
pontif. Leonis anno i.

VI.

Privilegium libertatis et omnimodae exemptionis a quacumque laicali et ecclesiastica potestate pro monasterio S. Mauricii Agaunensis (1).

(1) Ex Chartulario Agaunensi edidit S. Guichenon Biblioth. Sebustianae centuria II, cap. XLI.

Abbatiae advocatus iuxta abbatissae votum.

Decretum, ne in eius altari quisquam celebret, nisi sit episcopus ordinarius loci, vel eius hebdomadarius.

Anathema in violatores libertatum aut bonorum monasterii.

SUMMARIUM

Exordium. — Agaunense monasterium, — Eiusque status, cum Leo PP. ad illud divertit. — Charta, qua canonicis huius coenobii interdicitur quidquam in vita vel in morte distribuere praeter praelati sui voluntatem. — Henrici imperatoris sollicitudo pro conservatione loci huius. — Praeses per canonicos eligendus. — Bonorum exemptio ab externa potestate vi, iure etc. — Si quem ex canonicis ab intestato mori contigerit absque parentibus, eius bona per fratres distribuuntur. — Quicumque praelato potestatem ullam inibi exercere sub censuris prohibetur. — Monasterium liberum ab omni ecclesiastica potestate declaratur. — Anathema contra quid in contrarium attentantes. — Leonis PP. subscriptio. — Episcoporum subscriptiones.

Exordium.

In nomine Dei aeterni et Salvatoris nostri Iesu Christi, Leo humillimus servus servorum Dei et in apostolici culminis arce non meritis propriis, sed aetheri clavigeri aliorumque apostolorum principis Petri, divina opitulante gratia sublimatus. Dominus Noster Iesus Christus, ut a primi parentis piaculi cautione humanum genus liberaret, de caelis ad terras descendit, et proprio suo cruore redemptum B. Petro pascendum commisit; quod misterium (1) successionis serie ad nos usque quamvis indignos pervenit. Quapropter omnes christianos ad sanctam matrem Ecclesiam et apostolicam sedem concurrere eo modo, ut conditor effectum devotionis consequatur, et piae constructionis oraculis in privilegiis largiendis non denegetur auxilium. Cunctis igitur universalis Ecclesiae filiis notum esse volumus, quia dum in illius partibus orbis naufragantem Ecclesiam relevando Gallias tenderemus, ad eum locum, cui Agarenum nomen est, pervenimus, quem pretiosi martyres Mauricius et eius commilitones suo sanguine profuderunt; ubi tri-duo commorati, quamquam patrociniis sanctorum divitem locum, et apostolicis decoratum, omni tamen thesauro et beneficiorum plenitudine destitutum, prout

(1) Forte ministerium.

Bull. Rom. Vol. I.

potuimus, consolavimus, eorundemque martyrum festa celebravimus; ibi etiam adstantibus nobis Petro archidiacono nostro, et Alinardo Lugdunensi, et Hugone Vesunticensi, et Friderico Genevensi, et Aymone Sedunensi, qui nunc eidem praest Ecclesiae, relata est nobis praemissis reliquis luctuosa miseriarum sarcina illius loci canonicis non illata, privilegii tamen auctoritate ante prohibita, quod non liceret canonicis in fine vitae propria bona distribuere, neque viventibus de ecclesiasticis rebus praeter praelati sui voluntatem quidquam ordinare. Nos autem huius mandatum facimus praedictis episcopis, et maxime eidem episcopo Aymoni, videlicet illis praelato, ut imperatori Henrico nobis apud Coloniam obvianturo intimarent, praecepimus, quatenus eius consilio et iuvamine sedaremus ruinas tantae violentiae; quorum non solum tunc, sed multoties, audita lacrymabili querimonia, miseratus praedictus ille piissimus imperator Henricus postulavit a nobis, ut idem monasterium Agaunensium, in quo ipse Aymo sub canonicorum regula abbas esse dignoscitur, privilegio cum sedis apostolicae infulis decoraremus; et sub sancta, cui Deo auctore praesidemus, Ecclesia constitutum, praetitorum regum post statuta et privilegia eiusdem monasterii, nostri quoque pontificatus honore coornaremus, ut nullo tempore corrumpere; ut neque super canonicos illos praelatus aliquis sine eorum communi consilio vel electione mittatur, neque ex communibus Ecclesiae rebus post congruam dispositionem eorum quidquam tractetur, nec alicuius praelati violentia in eorum diripienda bona propria temere praesumendo praevaleat, sed omnia privilegii auctoritate, propria vel communia bona eorum decretis ordinentur. Etsi forte eorum aliquis praeeccupatus fuerit morte, fratres (si defuerint parentes) ita eius bona Ecclesiae, familiae, et pauperibus distribuunt, ut noverint oportere. Et ne praelatus aliquis

Eiusque status, cum Leo PP. ad illud divertit.

Charta, qua canonicis huius coenobii interdicitur quidquam in vita vel in morte distribuere praeter praelati sui voluntatem.

Henrici imperatoris sollicitudo pro conservatione loci huius.

Praeses per canonicos eligendus.

Bonorum exemptio ab externa potestate vi, iure etc.

Si quem ex canonicis ab intestato mori contigerit absque parentibus, eius bona per fratres distribuuntur.

Cuicumque
praelato po-
testatem illam
inibi exercere
sub censura
prohibetur.

Monasterium
liberum ab
omni ecclesia-
stica potestate
declaratur.

Anathema
contra quid in
contrarium at-
tentantes.

Leo IX PP.
subscriptio

potestatem aliquam inibi exercendo vo-
cem laetitiae eorum perturbet, sub ana-
thematis vinculo colligamus. Et in epi-
scopatu Lausanensi quamdam curtem no-
mine Auronum, quondam eis sublatam
violentia praelatorum, restitimus cum
ecclesiis et reliquis appenditiis, ut ad
mensam fratrum semper deserviat. Pro-
pterea piis Francorum precibus aures ac-
commodantes, praedicti monasterii con-
gregationi divinis mandatis inhaerenti,
sedisque apostolicae regulam servanti, per
huius praeceptionis nostrae auctoritatem,
id quod exposcunt, effectum mancipamus.
Ideo cuiuslibet Ecclesiae sacerdotem in
praefatum monasterium, vel in ecclesiis,
in eius curtiis sitis, et ex sibi datis ele-
mosynis ordinatis nullum pontificum prio-
ratus permittimus habiturum; sed et il-
lum, qui civitatem Sedunum praenomine
Valesiam habuerit, quamlibet ditionem
seu potestatem vendicare in ea auctori-
tate sedis apostolicae prohibemus: ita ut
nisi a praelato Ecclesiae vel a fratribus
invitatus nec ad missarum ibidem cele-
branda mysteria quisquam praesumat ac-
cedere, vel suam dominationem exercere,
nec ulla conciliabula praetendere, aut de
eleemosynis sancto monasterio collatis
participare; neque decimas illic S. Sigis-
mundo, vel ab aliis collatas quisquam tentet
auferre, eo quod sub tuitione apostolici
privilegii consistunt, et inconcusse cun-
cta secundum conditoris eius desideria
permanere cunctis temporibus constitui-
mus per huius nostri decreti paginam;
atque interdicimus omnibus praesulibus,
vel cuiuscumque dignitatis honore prae-
ditis, sub anathematis vinculo constringi-
mus, quicumque huius seriem institutio-
nis subverterit, vel ipsarum scripturarum
sanctiones de donariis ac libertatis ho-
nore praeditis, quae a regibus, vel aliis
fidelibus constitutae sunt, et praelato mo-
nasterio sub privilegiis indultae, quolibet
modo vel tempore voluerit corrumpere.
Leo Deo auctore in hac serie privilegii
ob amorem Dei, et sanctorum martyrum

honorem a me facta relegens subscripsi,
et episcopos hos subius adnotare iussi.
Petrus peccator iussus a domino papa
subscripsi. Gregorius peccator iussus a
domino papa subscripsi. Hugo peccator
iussus a domino papa subscripsi. Her-
mannus peccator iussus a domino papa
subscripsi (1).

Episcoporum
subscriptio-
nes

VII.

*Confirmatio donationum Stabulensi mo-
nasterio a prima sui fundatione fa-
ctarum (2).*

SUMMARIUM

Exordium. — Theodorici abbatis preces. —
Confirmatio donationum Sigeberti regis, —
Caeterarumque regum et imperatorum; —
Item et aliarum omnium cuiusque generis
personarum. — Monasterium Stabul. libe-
rum ab omni vectigali, alioque onere, mole-
stia, vi, etc. declaratur. — Anathema contra
inobservantes. — Abbatis electio penes
monachos utriusque monasterii: — Qui
tamen ex Stabulensi semper eligendus si
dignior ibi sit. — Si vero dignior Mal-
mundarii sit, ex hoc monast. assumatur.
— Anathema in transgressores decreti
huius.

Leo episcopus servus servorum Dei, Theodoro reli-
gioso abbati venerabilis monasterii Sancti Petri, San-
ctique Remacli, Stabulao positi, suisque successoribus
in perpetuum.

Tunc summae apostolicae dignitatis apex
in hoc divini prospectus amore dinosci-
tur praefulgere, si in acquirendis Dei
laudibus sui impensius studeat laboris
exhibere certamen. Ob hoc nos debita
eiusdem apostolicae pastoralis compellit
solicitudinis cura, ut quae ad stabilienda
piorum pertinere dinoscuntur locorum,

(1) Samuel Guichenon ad calcem diplomatis haec
subdit: — Leo IX anno 1049 electus fuit, et eo
ipso anno concilium Moguntiae convocavit, et eundo
Agaunum pertransiit. Ideo huius bullae data anni
1049 esse debet: quamvis Trithemius in annal.
Concilii illius celebrationem, et Alpium transitum
ad annum 1050 referat contra Hermannii Ocalafi
scriptoris testimonium. (2) Ex authentico edidit
Mabillonius in append. tom. iv Annal. Benedict.
num. x, et Miraeus op. Diplom. tom. i, Diplom.
Belgic. c. xxxiii.

Exordium

Theodorici
abbatis pre-
ces.

Confirmatio
donationum
Sigeberti re-
gis.

Caeterarum-
que regum et
imperatorum;

Item et alia-
rum omnium
cuiusque ge-
neris persona-
rum.

ubertim promulgare, et apostolicae insti-
tutionis censura debeamus confirmare.
Igitur quia postulasti, frater, a nobis, qua-
tenus monasteria a venerabili patre Re-
maglo constructa, idest Stabulaus et Mal-
mundarium, sita in saltu Arduennensi in
honore Sancti Petri apostolorum princi-
pis, privilegio nostrae auctoritatis muni-
remus; et quia iusta visa est nobis pe-
titio tua, assensum tibi per huius nostri
privilegii constitutum praebemus, et ro-
boramus apostolica auctoritate secundum
praecepta regum et imperatorum in prae-
sentia nostra relecta. Ratum itaque de-
cernimus quidquid dedit primus constru-
ctor locorum Sigebertus videlicet rex
Francorum, qui Germiniacum in pago Re-
mensi, et molendina duo sub uno tecto,
super Suppia; et vineam cum vinitore in
Bethereo: et telonea, quae ad portum
Vetraria sunt super fluvios Taunaco et
Itta: et porcum qui dicitur Sellis et vo-
gatum super fluvium Ligerim ipsi adhuc
viventis sancto Remaclo tradidit. Eadem
quoque firmitate vigoramus acta et insti-
tuta regum Clodovei, Dagoberti, Childe-
rici, Theoderici, qui eadem praeceptis
suis confirmaverunt, aliaque per plura ad-
diderunt: nec non imperatorum Karoli,
Ludovici, Lotharii et trium Ottonum,
Henrici etiam primi et secundi et tertii
Augustorum, qui constructores et defen-
sores fuere locorum ipsorum, et quidquid
de terminis et immunitate leugae in eo-
rum praeceptis continetur, stabile esse
iudicamus; concambia etiam, quae facta
sunt de Luchesenges et Astelebrunna,
sive etiam quae a christianis hominibus
pro salute animarum suarum ad ipsa mo-
nasteria collata sunt, et condonata a Frete-
rico comite Ferieras et Canses a Freterico
duce, Sprimont, allodium cum ecclesia,
et quaecumque ab initio constructionis
locorum usque in praesens eorum man-
et possessio, et in posterum concedenda
sunt, ut firma stabilitate perpetuoque
iure inconvulsa permaneant, decernimus
et confirmamus. Nullum habeant advo-

catum nisi unum et alterum ab ipso,
qui uterque bannum advocatae ab impe-
ratore accipiat, nec secundum praedicto-
rum praecepta imperatorum quisquam eo-
rum praesumat, aut in villis vel posses-
sionibus, quae ad ipsa monasteria respi-
cere videntur, placita tenere, mansuras
aut praecarias facere, redhibitiones vel
freda exigere, palefredos sumere, vel cui-
quam violentiam inferre sine permissu
abbatis et voluntate, nullique personae
cuiuscumque dignitatis sit vel ordinis
ipsam abbatiam liceat unquam in bene-
ficio vel concambium accipere. Quod
si quis (quod absit) haec omnia tempta-
verit infirmare, beati Petri nostrae au-
toritate eum aeterno percutimus anathe-
mate. Praeterea sancimus, sicut ab ipsis
imperatoribus est diffinitum, ut defuncto
per successionem abbate, utrimque in unum
ex duobus monasteriis confluentibus mo-
nachis, habeant sine simulatione, sine ac-
ceptione personae, sine respectu pecuniae,
secundum Sancti Benedicti regulam, ab-
batis eligendi liberrimam optionem, ea
tamen perponderante ratione cum Mal-
mundariensium pace, ut quia beatus Re-
maglus utriusque monasterii constructor,
et Tongrensi antea episcopus et pa-
stor maluit in altero eorum, id est Sta-
bulaus, locum sepulturae sibi eligere, ipsi
primam electionis obtineant viam, si apud
eos melior meritis, et probabilior inve-
niatur; si autem non illic, sed Malmun-
darii melior reperitur, utrique loco prae-
ficiendus ab eo potius, quam ab exter-
nis assumptus intromittatur. Si quis au-
tem (quod non optamus) nefario ausu
praesumpserit his, quae a nobis ad laudem
Dei pro stabilitate iam dictorum mona-
steriorum statuta sunt, refragari, aut haec
in quoquam transgredi, hunc a limini-
bus sanctae Matris Ecclesiae segregamus,
atque cum Iuda traditore Domini nostri
Iesu Christi, et cum diabolo et angelis
eius aeternis incendiis concremandum
deputamus. At vero qui pio intuitu ob-
servator et custos extiterit huius nostri

Monasterium
Stabul. libe-
rum ab omni
vectigali, alio-
que onere, mole-
stia, vi, etc.
declaratur.

Anathema
contra inob-
servantes.

Abbatis, ele-
ctio penes mo-
nachos utrius-
que monasto-
rii.

Qui tamen ex
Stabulensi
semper eligen-
dus si dignior
ibi sit.

Si vero dignior
Malmundarii
sit, ex hoc mo-
nast. assumat-
ur.

Anathema in
transgressores
decreti huius.

apostolici constituti ad cultum Dei respicientis, benedictionis gratiam et misericordiam a misericorde Deo nostro multipliciter consequatur, et vitae aeternae particeps effici mereatur. Bene valete.

Data Maguntiae III nonas septembris, per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno domini Leonis noni papae primo, indictione tertia.

Dat. die 3 septembris anno Domini 1049, pontif. Leonis anno I.

VIII.

Privilegium, quo canonicis Ecclesiae Virdunensis omnes eorum possessiones confirmantur (1).

SUMMARIUM

Causae concessionis. — Confirmatio et corroboratio praebendarum omnium ad canonicos S. Mariae Virdun. spectantium. — Enumeratio rerum dictas praebendas constituentium. — Anathema in violatores privilegii huius.

Leo episcopus servus servorum Dei, Rotmiro primicerio canonicae Sanctae Mariae principalis Ecclesiae Virdunensis, atque Warmundo decano, et per eos caeteris canonicis tam praesentibus quam futuris, perpetuam in Domino salutem.

Causae concessionis.

Officii nostri est miseriis et calamitatibus condescendere, et auxilium, quod valemus impendere: quia, si in nobis, unde procedere debet exemplum pietatis, pietas non invenitur, in quo inveniri debeat, nescitur. Redeuntibus igitur nobis a Remense synodo, contigit Virduni hospitari, et non laetari, sed potius lacrymari. Respeximus enim crudele urbis excidium, quale nullus possit non dolere hominum. Etenim tyrannorum ingressa civitatem saevitia, totam diruit per dira incendia, qui ignis nec ipsi ecclesiae Sanctae Mariae pepercit, sed passim et ubique dominans conflagravit: ex qua conflagratione inopinato superveniente, instrumenta etiam cartarum vestrarum prae-

(1) Ex Archetypo Ecclesiae Virdun. edidit Mabillon. in appendice supplementi librorum De Re diplomatica.

bendarum consumpta sunt, itaut nullum remaneret. Quapropter lacrymabiliter omnes ad vestigia nostra prostrati, nostrae apostolicae auctoritatis privilegium vobis postulastis fieri de eisdem praebendis, usibus, et salariis vestris, ab antiquis temporibus concessis. Igitur inclinati precibus vestris, per hoc nostrae apostolicae sanctionis privilegium confirmamus et corroboramus vobis, vestrisque successoribus in perpetuum easdem praebendas, sub iure ipsius beatissimae Dei Genitricis a fidelibus constitutas ad cotidiana divinorum officiorum servitia. Rerum verum earumdem praebendarum nomina petistis etiam huic privilegio inseri, cum nullum privilegium antecessorum nostrorum vobis remanserit, ubi videantur haberi. Sunt autem ista cum bannis, et centanis: Lemnia cum ecclesia ad Oschera et duobus mansis et omnibus appenditiis suis: ecclesia ad Domnum-Agericum cum terris; Nuvilleniacum cum ecclesia, molendino, et omnibus appenditiis; Usionis curtem ad Pusionem quinque mansos et dimidium cum banno, et silva Superiacum-minorem cum ecclesia, et silvis, et omnibus appenditiis: Bellavilla cum banno, centana, molendinis; Malbertimonte, ad Ex. dimidius mansus cum molendino et prato; Mons cum banno, centana, ecclesia, molendinis, et omnibus appenditiis; Agerici-villa cum banno centana; Berthinea-villa; Porario; Pieta-villa; Profundo-rivo, et ecclesiis, et molendinis, omnibusque appenditiis: Moaldi-villa cum banno, centana, ecclesia, omnibusque appenditiis: ad Monaldi-villam mansus I; inter Haldi-curtem et villare mansos IV; ad Maroam mansi II; ad Apletium molendinum I; ad Grossum rubrum medietas unius ecclesiae; inter Erpeiam-curtem et soli VII mansi cum banno, et centana; ad Gislahadi-villam mansi II cum banno, centana, et molendino. Ad Frasnidum ecclesia I; ad Alnidum I, ad Domnum-Eligium I; Udesvillare mansus I cum dimidio molend.; ad Ramisvachum mansus I cum banno, centana; et aliis terris, vineis, et

Confirmatio et corroboratio praebendarum omnium ad canonicos S. Mariae Virdun. spectantium.

Enumeratio rerum dictas praebendas constituentium.

sylvis: Laumerengie cum ecclesia, et omnibus appenditiis; aquae-ductus cum ecclesia, silvis, et omnibus appenditiis; Staddonis villa cum silvis, et omnibus appenditiis; Miseriacum cum ecclesia, molendino; Sumpmonte, ac Losoni-curte; Aranceius cum silva et prato; Frumisiacum cum Warch, et ecclesia, omnibusque appenditiis; Domnus-Lupus cum ecclesia et molendinis; ad Sasleium mans. I, ad Todenam IV partes unius ecclesiae, cum terris, silva et prato; ad Wammam quartam partem unius ecclesiae cum tribus quartariis terrae, cum silva et prato; ad Milieum septem quartarios terrae, cum silva et prato; ad Salmoreium medietatem unius ecclesiae; Lineium cum ecclesia et dimidio molendino; Fontanecum ecclesia et molendino; Harald-mons cum ecclesia et omnibus appenditiis; Wardersaltis cum ecclesia et omnibus appenditiis; Merla cum ecclesia, molendino et omnibus appenditiis; Superiacum-maius et Subterior-villa cum ecclesia, molendinis, et omnibus appenditiis; Consauradum cum ecclesia, molendinis et omnibus appenditiis; ad Braibanum septem quartarios terrae cum vinea et silva; Moslavilla cum ecclesia, molendino, et omnibus appenditiis; Flabasiū cum ecclesia. Haudi mons cum silvis; ad Iunchereium mans. I cum banno, et centana; Ansellisartum cum ecclesia, et omnibus appenditiis; Postvillare cum ecclesia, molendino, et omnibus appenditiis: Moreium cum ecclesia, et omnibus appenditiis; ad Areium quantum ibi habet cum portu, et piscariae; Beslaric cum duabus ecclesiis; ad Haudiscurtem mansi III; ad Balareias mans. I, medietas silvae Sancti Martini, et praebendae fratrum, advocaciones et altaria de ecclesiis nostris; molendinum super Braceolum in media civitate; Iunchereium ante castellum Rame-rudis; ad Ais vero mansi IV cum I quartario, silva, banno, centana, vineis et molendino; quae omnia Dado pia memoriae episcopus Virdunensis Ecclesiae ea conditione cum communi consilio comitis

Haganonis, aliorumque suorum fidelium fratribus habenda dedit; ut quicumque homo sive mulier de omni Virdunensi episcopatu, cuiuscumque beneficii, vel de quacumque lege esset, qui in eadem potestate permanere vellet, fratribus perpetualiter esset, et de suo capite unum modium vini persolvisset. Si vero filii, aut filiae ex eis procreati ad alias redire voluissent potestates, a villico eiusdem potestatis prosequuti, semper persolvissent summam census praenotati; quod ut firmitus in perpetuum stare possit, precati sunt eadem lege conditionis a nobis sibi privilegio firmari, sicut praedictus episcopus, quando dederat, facere studuit. Quae omnia superius serialim notata non solum vobis confirmamus et corroboramus, sed etiam quaecumque a fidelibus christianis vobis vestrisque successoribus amodo fuerint contributa: statuentes apostolica censura sub divini iudicii obtestatione, ut nulla hominum persona, magna vel parva, cuiuscumque sit dignitatis vel ordinis, cuiuscumque sit sexus et aetatis, contra hoc nostri apostolici privilegium venire pertentet.

Quod qui ausus fuerit, nostri anathematis gladio usque ad dignam satisfactionem sit percussus; qui vero illud observaverit, illaesus et omni parte inconcussus divinae benedictionis gratiam mereatur, et aeternae vitae particeps efficiatur.

LEO PAPA.

GLORIA DOMINI PLENA EST TERRA.

BENE VALETE.

Data VII kal. nov. per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno domini Leonis noni papae I, indict. III (1).

Dat. die 26 octobris anno Domini 1049, pontif. Leonis anno I.

(1) Appensam dicit Mabillonius plumbeam bullam cum hac inscriptione: LEONIS PAPAE.

Anathema in violatores privilegii huius.

IX.

Confirmatio foundationis et advocatiae monasterii S. Crucis in Werdea: nec non decreta nonnulla ad eius regulam et stabilitatem ordinata (1).

SUMMARIUM

Prooemium. — Series facti. — Manegoldus, eiusque successores advocati perpetui monasterii S. Crucis. — De advocatis, qui digne non administraverint, quae lex. — De electione abbatissae. — Qui possint in eius ecclesiae maiori altari missas celebrare. — Episcopus ordinarius solas clericorum et monialium ordinationes, gratis tamen, facere possit. — Census a monasterio sedi apostolicae debitus. — Ligni S. Crucis ibi reposita portio semper ibidem permaneat. — Anathema contra rerum monasterii proprietatem et privilegii huius temeratores.

Leo episcopus servus servorum Dei, Gunderardae dilectae in Christo filiae a nobis ordinatae et consecratae noviter, facto a patre tuo Manegoldo S. Crucis monasterio, tibi quoque successoribus perenniter abbatissae, perpetuam in Domino salutem.

Prooemium

Sacrae devotionis labor, quia semper divino favore iuvatur, semper optato fine terminatur. Ideo, filia, tui patris ampla in Deo devotio laudabilem fructum produxit; cum pro portione sanctae et vivificae Crucis, in qua Dominus noster Iesus Christus salus nostra pependit, decenter auro et gemmis ornata, tunc ab autocratore Constantinopoleos nomine Romano dono data, cum ad eum missum esset ab imperatore Chuenrado (2), ut filiam suam nuptum traderet eius filio, fundavit Ecclesiam in petra, quia non aedificavit super arenam; ut incumbentibus ventis, venientibus fluviiis, descendantibus pluviis, quod aedificasset (3) rueret; sed firmiter fundatum perenniter permaneret.

Series facti.

2. Ut vero votum suae constructionis Deo solveret secundum illum, qui dixit: Vovete, et reddite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu eius affertis munera: nos a Maguntina synodo Romam versus redeuntes, ad ipsum Dei templum venire

(1) Edidit Iacobus Gretserus Horti S. Crucis, par. III. — (2) Lege Chuenrado. — (3) Doest non.

invitavit, quod a nobis in non. decemb. merito honore dedicatum, sic tandem iuri S. R. E. et beatissimo Petro apostolo prompto donavit et obtulit animo, teque filiam suam, quam iam Deo in monastica conversatione et habitu sacraverat, eiusdem, rogavit a nobis, fieri abbatissam loci. Id, auspice Deo, fecimus, attendentes in te, quantum homini est possibile, timorem Dei, cordis compunctionem, mentis humilitatem, morum gravitatem, in adolescentibus membris praetendentem iam senectutem: et constituentes eundem locum esse in perpetuum ancillarum Dei monasterium, ubi tu de te et sororibus tuis primas Deo primitias offeras religionis, merita castitatis, omnisque bonitatis.

3. Hoc tamen nomine nostrae apostolicae sedi parens tuus eandem fecit oblationem, ut, dum ipse vivit, ipsius loci advocatiam habeat; similiter et post mortem ipsius, quem nunc habet, filius. Qui filius, si haeredem habuerit, ipse quoque advocatus sit. Si vero vel ipsi Manegoldo, vel eius filiolo nemo filius superstes extiterit, tunc liceat abbatissae ipsique congregationi advocatum sibi secundum Deum eligere, petendum tamen ab apostolica sede.

4. Lex vero omnium advocatorum post Manegoldum talis erit: ut quisquis eorum digne non administraverit advocacy officium, liceat abbatissae ipsique congregationi de eo apud papam conqueri. Qui, si vocatus ab eo fuerit, et monasterio satisfecerit, advocacy suam retineat. Quod si venire distulerit, aut si venerit, et non satisfecerit, tunc liceat abbatissae ipsique congregationi ex consensu papae talem sibi advocatum eligere, qui secundum Deum sit. Post obitum vero tuum, de ipsa congregatione, quae melior sit, eligatur, si idonea inventa fuerit, eaque donum et consecrationem abbatissae a papa recipiat: alioqui de alia congregatione idonea eligatur, a papa similiter donanda et consecranda.

5. Decernimus praeterea, ut in altari maiori, quod nos ipsi consecravimus, nul-

Manegoldus, eiusque successores advocati perpetui monasterii S. Crucis.

De advocatis, qui digne non administraverint, quae lex.

De electione abbatissae

Qui possint in eius ecclesiae

maiori altari missas celebrare.

Episcopus ordinarius solas clericorum et monialium ordinationes, gratis tamen, facere possit.

Census a monasterio Sedi Apostolicae debitus.

Ligni S. Crucis ibi reposita portio semper ibidem permaneat.

Anathema contra rerum monasterii proprietatem et privilegii huius temeratores.

Ius audeat missam celebrare, nisi sit episcopus, vel abbas, tresque sacerdotes hebdomadarii ad hoc officium deputati, eorumque successores. Episcopus quoque, in cuius parochia locus est, nihil sibi in eo vindicare audeat, praeter ordinationem facere clericorum et monialium, si tamen gratis fecerit. Sin autem, ordinationes expetent ab alio quocumque velint episcopo.

6. Ut vero locus ipse in quadagesimali tempore solvat Papae annuam pensionem, statuit idem Manegoldus pensionem ipsam esse anabolagium, idest, fanonem, stolam cum auro, manipulum, et cingulum. Nos vero, quia locus ipse conditus est propter eam, quae supradicta est, sanctae et vivificae Crucis portionem; eandem inibi semper manere volumus, cupimus et optamus, et a nemine auferri: statuentes apostolica censura sub divini iudicii obtestatione, ut nullus imperator, nullus rex, nullus episcopus, nulla potestas, nulla praeterea magna parvaque persona, eandem vivifici ligni portionem ab ipso monasterio audeat auferre quolibet modo, vel aliquid facere contra omnia, quae superius scripta sunt; sed nec etiam aliquid diminuere de bonis eiusdem monasterii, quae modo habet, et usque in aeternum habebit, quolibet furto, quolibet raptu, quolibet alienationis modo. Id qui praesumpserit, donec digne satisfecerit, anathema sit. Qui vero pio intuitu custos et observator huius nostri privilegii extiterit, a Domino Deo benedictionem consequatur, et aeternae vitae particeps efficiatur. †

Datae III non. decemb. per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis. Anno domini Leonis IX papae I, indictione III (1).

Dat. die 3 novembris anno Domini 1049, pontif. Leonis anno I.

(1) Gretserus in fine notarum in hanc bullam ei subiectam asserit crucem inclusam gemino circulo; cuius peripheriae inscriptum legitur: *Misericordia Domini plena est terra*; in ipso circulo: *Leo P.*; caetera vero antiquitate consumpta reor: sic enim restituendam putamus inscriptionem, *Leo PP. IX*, ut in aliis sigillis notandum vidimus.

X.

Diploma de concessione decimae oblationum, basilicae Vaticanae facta a Leone PP. (2).

SUMMARIUM

Oblationes, quae qualibet decima die in altari S. Petri vel in confessione ponuntur, eidem omnino proprias fore decernitur. — Vasa vero, indumenta et ornamenta, quae ibidem offeruntur, in salarium clericorum inibi ministrantium servanda. — Oblationes vero vigiliarum et diei festi S. Petri totae ad peragenda solemnia. — Donatio decimae tributorum omnium regnorum, provinciarum etc. — Censura contra violatores donationis huius. — Leonis PP. subscriptio.

1. Beate Petre apostole, ego Leo episcopus servus tuus, et omnium servorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit visum dignum et iustum curis, quibus circumdor, auferre, et tibi offerre quasi meam, cum sit tua. Quidquid enim est, quod in iuribus nostris sit, licet sit parum ad conferentiam praeteritorum, quae nostri antecessores habuerunt; id tamen, quantumcumque sit, dignum tecum iudicavi sortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quae tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum et venerabile corpus tuum requiescit, et etiam in confessione ipsius altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum sit, humili devotione, et tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, et etiam corroboramus atque confirmamus ad constructionem et resarcitionem ipsius tui sacri templi, in aedificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, et praeterea luminariorum concinnationibus assiduis olei et cerae, nec non lampadibus vitreis et acindulis, atque thymiamate, caeterisque omnibus utensilibus, quae ad usum et necessitatem atque decorem totius ipsius Ecclesiae pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem; ut oblatio, quae tibi debetur, separata sit a caeteris

Oblationes, quae qualibet decima die in altari S. Petri vel in confessione ponuntur, eidem omnino proprias fore decernitur.

(1) Ex archivo basil. Vatic. edidit Baronius ad annum 1049.

oblationibus, et nullum aliqua confusione patiatur errorem.

2. Super hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta vel indumenta ecclesiastica super ipsum sacrum et venerabile altare tuum oblata fuerint ad cultum Dei divinis officiis et mysteriis necessaria: conferimus ea omnia ipsi tuae Ecclesiae, ibi perpetuo permansura in usum et salarium, Deo et tibi illic servientium et servitorum.

3. Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid scilicet per fideles ad ipsum tuum altare et ad ipsam confessionem offertur in vigiliis natalis tui, et in ipsa tui natalis die, beate Petre apostole, totum sit speciale tuum pro luminaribus, et caeteris diversis necessitatibus, ad ipsa tua solemnia agenda pertinentibus.

4. Nec illud praetermittendum censuimus, ut quotiescumque, de quibuscumque regnis, vel oris tributa sive ad altare tuum offeruntur, sive ad apostolici pedes ponuntur, sive quocummodo apostolicae sedi, cui Deo auctore praesidemus, persolvuntur: decima pars eorum semper tibi, beate Petre apostole, debeatur ad reformationem Ecclesiae tuae, et caetera, quae superius diximus.

5. Ut vero haec omnia observentur illibate, tam a successoribus nostris, in sede tua, o beate Petre, usque in finem saeculi sessuris, quam etiam cunctis hominibus tam magnis quam parvis, tam divitibus quam pauperibus, mediocribus, diversi sexus et aetatis; statuimus apostolica censura, qua licet indigni fungimur, sub divini iudicii obtestatione et terribilis anathematis interpositione, ut scilicet quicumque contra hoc nostrae humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apostole, fideliter ac pure collatum, venire tentaverit, et intemeratum non iustificaverit, non solum segregatus sit a communione fidelium in hac temporali vita, sed in alia quoque damnatus sit perpetuis poenis, et gehennalibus tormentis. A contrario

etiam, quicumque devotus custos, et cautus observator nostrae oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, et hic per te, beate Petre apostole, a peccatorum vinculis absolvatur, et illic quoque per te intra ianuam regni caelestis admittatur.

Hoc igitur nostrae devotionis privilegium, ut verius credatur, et certius habeatur, subscriptione nostra roboravimus, et roboratum nostro sigillari sigillo iussimus, ad laudem et gloriam Domini nostri Iesu Christi, apud quem, beate Petre apostole, semper esto memor nostri, et omnium ovium, quas suas ipse pascendas tibi commisit, et per nos miseratus pascit, et pascet adhuc per alios in saecula saeculorum.

† Ego Leo episcopus servus tuus, beate Petre apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi (1).

Leonis PP. subscriptio.

XI.

Bona a se suisque consanguineis, caeterisque ecclesiae Ss. Martini et Laurentii, in Hesse posita, in Alsatia, oblata confirmat Leo, eiusque dedicationis diem celebrari praecipit die 25 novembris (2).

SUMMARIUM

Exordium a gestis utriusque Sancti desumptum. — In Hesse familiae sepulchrum Leonis IX PP. — Confirmantur donationes omnes huic Ecclesiae factae vel in posterum faciendae. — Ipse Leo Tullensis episcopus esset, altare in hac ecclesia consecravit. — Decretum ne quis praeter archiepiscopum, vel hebdomadarius Ecclesiae eo super altari missam celebrare possit — Nisi habito prius a monialibus et abbatissa consensu. — Dedicationis dies celebranda

(1) Desiderantur notae chronologicae; sed nos cum Baronio anno 1049 damus; quod magis dolendum, nondum ex antiquitatis tenebris erui potuit sigillum, quod hic appositum dicit Leo: simile tamen illi putamus, quod Fridericus Schannat in Vindiciis Hist. et Probat. Monarch. Fulden. supponit diplomati a Leone PP. monasterio Fuldensi concessio, et cuius ethipon apponemus. (2) Ex apographo edidit Mabillonius loc. cit., num. LXX.

quotannis 25 novemb. — Enumeratio bonorum ad huiusmodi Ecclesiam spectantium. — Lex ab Hugone comite facta in favorem Ecclesiae, confirmatur. — Confirmantur itidem bona omnia supradicta, liberaque ab omni molestia fore, declarantur. — Anathema in attentatores.

Leo episcopus servus servorum Dei, Ecclesiae in loco, qui dicitur Hesse posita, in honore Sanctae Dei Genitricis Mariae, et in memoria Sanctorum Martini confessoris et Laurentii levitae gloriosi, et igne purgatorio assati martyris dedicatae, et per eam Sebergae (1) abbatissae nepti nostrae, et post eam successuris inibi Dei ancillis in perpetuum.

Exordium a gestis utriusque Sancti desumptum.

Martinus hic pauper et modicus, quo caelum divites ingrediamur, dulciter monet, ut sibi suisque amicabiliter serviamus. Assatus ut piscis Laurentius, quemadmodum ipse dicit, suavem gloriam promeruit: ita et nos sibi, suoque Domino nostro Iesu Christo vult per multos labores inservire, ut sic digni efficiamur operarii sua mercede. Hac unius leni mansuetudine, et alterius aspersa impulsione commoti, quod solemus, et debemus, etiam huic Ecclesiae confirmationem nostri privilegii gratis concedimus pro sanctorum debita veneratione, et parentum nostrorum inibi in Christo quiescentium memoriali ac praecordiali devotione. Tegit enim martyr patrules nostros comites Mathiridum, et bonae memoriae Gerhardum, eiusque uxorem devotam famulam Deo Cunisam, et cordis nostri dum vixit, dulce solamen fratrem nostrum Hugonem. Et quia suus mitis confessor, cuiuscumque sanctorum sibi vendicavit corpora, non se elonget eorum precibus exigentibus, vel alienet ab animarum apud Deum obtinenda venia, ut sub cuius protectione vixerunt, tuitione propitia per eum aeterna promereantur gaudia. Confirmamusque eidem loco illa, quae nominati eidem, vel alii parentes nostri contulerunt bona, et quaecumque concessit iam illuc, vel in perpetuum concessura est quaelibet Deo fidelis persona. Et ut noverint omnes, quantum honorem huic loco semper optaverimus, iustis precibus domnae Mathil-

In Hesse familiae sepulchrum Leonis IX PP.

Confirmantur donationes omnes huic Ecclesiae factae vel in posterum faciendae.

Ipse Leo Tullensis episcopus esset, altare in hac ecclesia

dis et filii eius Henrici nostri quondam nepotis altare in ipsa ecclesia tria nos ipsi dedicavimus. Quod quia eminentius altiusque prae caeteris est constitutum, decernimus etiam illud magnificentius speciali honore glorificandum, ut nemo ibi celebret missam, nisi archiepiscopus vel episcopus ipsius dioecesis vel idonei ipsius Ecclesiae hebdomadarii. Si autem alia persona orationis vel alicuius negotii supervenerit causa ad idem altare, ut missarum solemnitas exequatur, non praesumat accedere nisi de abbatissae, vel aliarum sanctimonialium consensu et licentia. Celebretur etiam dedicatio ab omnibus loci eiusdem incolis vii kal. decembris. Ut autem probabile testimonium huic Ecclesiae ab omnibus de bonis suis adhibeatur, nomina ipsorum bonorum, vel praediorum, quae modo libere habet, fideliter subscribi fecimus; haec autem sunt: in civitate Metensi tria curtilla: ecclesia de Albertof integra cum conductu, et medietas eiusdem villae Mandeldingen datus a Beselmo: apud Nunhirchen mansus cum lacu piscatorio datus a Trusingo. Apud Volteringen forestus a Bezolino datus: ecclesia tota de Steinsilide cum conductu et omni integritate; ad curiam hospitii, et hominibus suscipiendis pertinet Volfresingen; et apud Halbessurt molendinus et mansus unus: et apud Terolnesheim vinea duas carratas vini solum per annum: ad abbatiam autem ipsam sicut et alia praedicta pertinet etiam quarta pars ecclesiae apud Sitterddorff, et tertia pars telonei apud Saburg: ecclesia Montheim tota cum conductu et omni integritate, et quarta pars eiusdem villae: medietas villae quae dicitur Meingerigem, et ecclesia cum conductu et tertia pars decimae: sacerdosque illius Ecclesiae omni anno in Natali Domini triginta nummos pro eulogiis persolvit abbatissae: ecclesia Barthingen tota cum conductu et omni integritate, et medietas villae eiusdem ecclesiae Igolingen cum conductu et villa ex toto data per manus

sis consecra-

Decretum ne quis praeter archiepiscopum, episcopum, vel hebdomadarius Ecclesiae eo super altari missam celebrare possit, Nisi habito prius a monialibus et abbatissa consensu.

Dedicationis dies celebranda quotannis 25 novemb.

Enumeratio bonorum ad huiusmodi Ecclesiam spectantium.

Vasa vero, indumenta et ornamenta, quae ibidem offeruntur, in salarium clericorum inibi ministrantium servanda.

Oblationes vero vigiliarum et diei festi S. Petri totae ad peragenda solemnitas.

Donatio decimae tributorum omnium regnorum, provinciarum etc.

Censura contra violatores donationis huius.

(1) Forte Gerbergae.

Mathildis dilectae uxoris fratris nostri Hugonis praedicti, et filii eius Henrici: Moneta apud Nesse cum totius mercati utilitate; quarta pars ecclesiae de Tesse- ligen cum conductu et omni integritate; ecclesia de Belnoylre tota cum conductu, et omni integritate: de hac Ecclesia quin- que solidi omni anno persolventur. Ecclesia Elbersmyer tota cum conductu et omni integritate: de hac etiam quinque solidi omni anno persolventur: ecclesia Bette- lingen tota cum conductu et villa ex toto, et omni integritate. De hac etiam omni anno duo solidi persolventur. Apud Ro- desheim tres partes decimae ecclesiae inferioris, et ipsa ecclesia cum conductu et omnibus ibidem ad christianitatem pertinentibus: de Decreim omni anno sex carratae vini ad cellarium monialium dantur; et in festo Sancti Martini decem solidi ibi persolvuntur absque aliis bene- ficiis, quae inibi sunt posita. Apud villas Bosseringen, Schaembach, Oiba, Richen- hosem, prata, agricuriae non modicae: de familia autem Ecclesiae, ac suae ca- tholicae fidei, et honestae religionis, pater noster Hugo, iustus in eisdem bonis ad- vocatus et haeres, hanc constituit con- cordiam, ut invicem se in legali matri- monio secundum suam conditionem, con- iungendi liberam habeant licentiam: ita ut si ex illa coniunctione numerosa proles procreata fuerit, aequaliter dividatur Ec- clesiae et haeredi; si autem non pro- creatum fuerit, inde nisi unum cuiusque sexus mancipium, pro speciali sua reve- rentia habeat Ecclesia; quod et nos con- firmamus, atque in perpetuum taliter per- manere stabilimus; necnon et omnia ad ipsam Ecclesiam pertinentia, stabilia, et firma, et nullo modo violanda, hac nostrae praeceptionis pagina corroboramus, et nihil horum, neque imperator, neque rex, neque dux, neque marchio, neque comes, neque vicecomes, neque advocatus, neque aliquis haeres, et neque archiepiscopus, neque episcopus vel aliquis ecclesiastici ordinis, seu mundanae conditionis magna

parvaeque persona infringere, vel minuire, aut invadere praesumat. Si autem aliquis praesumpserit, liberam habeat licentiam adeundi auctoritatem apostolicam. Viola- torem ergo huius praecepti Martinus pius, nisi resipuerit, non defendat, Lauren- tius laesus in illum iratus insurgat, sitque omnibus sociis ingratus, atque divinum anathema sustineat; conservatorem vero divina gratia circumveniat, et apostolica benedictio conservet, et muniat (1).

Anathema in
attentatores.

XII.

Ecclesia Ss. Adalberti et Paulini Romae in insula Lycaonia episcopo Portuensi confirmatur, cuius dioecesis fines prae- scribuntur (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Ioannes Portuensis antea Tuscanensis. — Qua diligentia inquirere so- lebat romana Ecclesia de translationibus episcoporum. — Confirmatio bonorum Por- tuensis Ecclesiae, quae hic enumerantur, cum finium assignatione. — Portuensis Ecclesia haeres illorum, quos in sua dioecesi sine haerede et ab intestato mori contingat. — Ius nominandi castaldeum Portuensem episcopis conceditur. — Poena in huiusmodi comitem, si castaldeo mo- lestiae fuerit. — Ministri ab episcopo sta- tuendi. — Confirmatio casalis Genesiani. — Item et totius insulae Lycaoniae. — Synodus romana in ecclesia S. Salvatoris ad examinandam controversiam inter epi- scopos Sylvae Candidae et Portuensem de huiusmodi insula. — Quae ea in synodo super hoc acta sint. — Tandem insula Lycaonia Portuensi Ecclesiae adiudicata est, cum ecclesia Ss. Adalberti et Paulini, omnibusque rebus ad eam pertinentibus. Perpetuum silentium super hoc Sylvae Can- didae episcopis interdictum. — Insulae termini. — Omnimoda iurisdictio in in- sula et tota Transtyberina regione Portuen- sibus ep. conceditur. — Excepta ordina- tione diaconorum, subdiaconorum et aco- lytorum S. Palatii Lateranensis. — De- signatio finium regionis Transtyberinae Portuen. episcopis subiectae. — Exci- piuntur aliquae Ecclesiae inibi existentes.

(1) Mabill., annal. lib. LIX, n. LXII, huius Car- tae epocham revocat ad annum 1049. (2) Ex re- gistro Greg. PP. IX edidit Ughellius, Ital. Sac., tom. I.

Lex ab Hugo-
ne comite fa-
cta in favorem
Ecclesiae,
confirmatur.

Confirmantur
etiam bona
omnia supra-
dicta, libera-
que ab omni
molestia fore,
declaranur.

— Confirmatio aliorum bonorum S. Por- tuen. Ecclesiae. — Iurisdictio omnimoda super flumen, quod iuxta portum fluit. — Omnibus cuiuscumque dignitatis personis servitium aliquod, placitum, etc. exigere ab hominibus in dioec. Portuen. degenti- bus interdicitur. — Spiritualis et tempo- ralis poena contra inobservantes. — Solitae clausulae. — Nomina episcoporum, qui synodo interfuerunt, et huic privilegio subscripsere.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectissimo nobis in Christo fratri et episcopo nostro Ioanni Portuensi Ecclesiae antistiti, suisque successoribus in perpe- tuum in Domino salutem.

Exordium.

Ioannes Por-
tuensis antea
Tuscanensis.

Qua diligentia
inquirere so-
lebat Romana
Ecclesia de
translationi-
bus episcopo-
rum.

Confirmatio
bonorum Por-
tuensis Eccle-
siae, quae hic
enumerantur,
cum finium
assignatione.

Supplicantium desideriis annuendum nobis esse, et ratio et benignitas poscit, quia quod rationabile est, impendere be- nigne quidem non negare. Quapropter quia tansmigrationem fecisti de sede Tuscanensi ad eandem sedem Portuensem, dignum duximus in synodo prius de hoc ventilare, utrum iuste facta fuerit vel iniuste, quod et facimus residentes in sy- nodo, et ecclesia Salvatoris. Cumque ibi diligenter esset examinatum, qua ratione de episcopatu ad episcopatum transieris, inventum est, tam necessitatis quam uti- litatis causa hoc factum fuisse, et iudi- catum est hoc fieri potuisse. Quae etiam fuerit necessitas, quae utilitas, satis pa- tenter est expressa necessitas, quia iam romana Ecclesia in filiis, quos ipsa lacta- verat, defecerat, quorum tu pars superstes eras; congrua utilitas vero, sive pro rebus ipsius Ecclesiae, quae tibi notae erant prae aliis, sive pro consiliis dandis, sive etiam pro mediatione romanae Ecclesiae, et imperatorum, quorum tu saepe me- diator fuisti. Hac igitur re inclinati, decre- vimus petitioni tuae satisfacere, scilicet ut tibi tuisque successoribus ipsum Portuen- sem episcopatum confirmemus, quia uti- que libenter facimus. Et primum ipsum episcopatum Portuensis Ecclesiae, quae posita esse videtur foris praedictam Por- tuensem civitatem, cui vocabulum est S. Hyppoliti, cum vineis et hortis, seu clau- suris vineatis, et olivetis in circuitu eius- dem ecclesiae: pariter et clausuram de

vinea una in integrum sitam in Carde- tum et in Finilia, clausuras duas cum vineis et terris in Bsia. Omnia haec po- sita in Insula maiore, immo et ecclesiam S. Mariae, et aliam ecclesiam S. Lau- rentii cum cellis et hortis atque vineis, clausuras quinque. In una quidem eccle- sia est Ss. Gregorii et Theodori, et in alia ecclesia S. Viti, sicuti a muro et fluvio Tiberis atque limitibus circumdatur, ter- tia est in ripa fluminis, quarta iuxta S. Maria, quinta iuxta S. Laurentium usque in Traianum, nec non et clausuram de vinea in locum qui vocatur Scaraiio, et aliam petiam unam in terra Cucuzuba, et aliam in Montone; verum etiam et fun- dum in integrum, qui dicitur Baccanum, cum appendice sua, quae vocatur Criptula, in quo sunt cisternae antiquae positaie iuxta eandem civitatem Portuensem, sicuti incipit a primo latere, ab arbore, quae vocatur Tamarix, et dirigitur in Colum- nella, quae in campo stare videtur mil- liario et distante ab eadem civitate, et deinde pergente recto itinere per Salarium, et usque ad attigiam piscatoriam, et deinde redeunt ad mare per Buccinam, et cir- cumeunte litus maris ad S. Nympham, et usque ad focem Micinam cum locis, qui dicuntur Vincera, usque ad Balnearia, atque locum qui vocatur Portus Traiani: nec non et castellum aliud minus in in- tegrum cum omni sua pertinentia, et in civitate Constantiniana omnia quae ipse idem habere dignoscitur, una cum ec- clesia Bb. apostolorum Petri et Pauli cum cryptis, ubi animalia ipsius Ecclesiae ma- nere videntur, et deinde usque ad S. Ma- riam, quae ponitur in arcu cum crypta, et domum, quae vocatur Balneum Veneris, et usque ad viam publicam infra ipsum castellum, atque Cannetum de ista civi- tate: nec non monasterium S. Agnetis cum salariis et vineis, quae incessum ha- bere videtur: porro et fundum in integrum, qui vocatur Polmus, cum casis, vineis et terris et pascuis, extendentem se usque ad furnum antiquum iuris praedicti episcopii,

et in eodem fundo monumentum antiquum esse videtur via Portuensi, milliario ab urbe Romae plus minus decimo. Itemque et Insulam maiorem in integrum cum hortis et vineis seu terris in locum, qui vocatur Scarai, qui olim fuit Portus Traiani, inhaerentem eidem fundo Baccani, et cum omnibus ad eum pertinentibus: pariterque et fundum, qui vocatur Iudaeorum, et fundum, qui vocatur Gualdus, cum omnibus eorum pertinentibus, positus iuxta praedictam civitatem, et filum salinae in integrum extensum in una fila. Item et in Baccano et in Genestula et in fila novem, omnia fila Salinarum, quae ad vestrum episcopium pertinere noscuntur: seu et fundum in integrum, qui vocatur Gualdus maior, cum ecclesia S. Aureae, et monumento suo, et terra semitaritia, quae appellatur Planura, in qua cisternae esse videntur, posita inter fluvium, formam Arcionum. Nec non et confirmamus vobis curtem in integrum, quae dicitur Galeria, in qua est ecclesia S. Mariae, cum caminatis seu triclinis atque diversis cubiculis, omnibusque suis aedificiis, quae infra se habere dignoscitur, cum omnibus finibus, terminis limitibusque suis, terris, casalibus, sylvis atque pantanis cum ponte, et ipsum rivum, qui vocatur Galeria, usque ad flumen cum locis ad acquimolam faciendam, vel cum omnibus, ut superius dictum est, sibi generaliter: et in integrum cultum et assolatum, situm in campo, qui vocatur Meruli, constitutum via Portuense, milliario ab urbe Roma plus minus duodecimo, sicuti affines incipiunt a toto curte, a primo latere prata Caraci, qui vocantur Meruli, et deinde usque ad montem, quem olim detinuit Ioannes de Mincia, et haeredes Stephani Numenclatoris, et deinde ultra viam per casale, quod olim detinuit Ioannes de Sergio, et transit aliam viam Carrariam, et venit in casale, quod detinent haeredes Franconis Transtyberim, sicuti per fines marmoreos designatur, et deinde per casale Ss. martyrum Cosmae et Damiani, et transit per

fossatum antiquum, quod verno tempore ducit aquam in via Galeriae, et ascendit per ipsum rivum usque in mola de Sylva, et revolvit per viam Carrariam usque in vallem mediam de monte, qui vocatur Zunili, et usque in Stafili, qui stat in Lintistino, et usque in caput de Valle Stabla, et per fossatum ipsius vallis pergit a pede fili salinarum, concludente totum campum usque in pedicam, quae vocatur Viscoli, et piscina Galiarda concludente ipsam pedicam, quae sunt fila triginta, et pergente iuxta fila, quae stant monasteria de Miranda usque in stagnum Maius, et a pede fili usque in Baccani, et terra de supradicto episcopio, et formam usque in rivum, qui vocatur Galeria, et pantanum de Ricorde usque in primum affinem de Pratis Ceraci. Infra hoc vero fines, loca et vocabula sunt haec: S. Caesareus, Palmis, Sortilamum, Clusa Vetere, Pantanum Maius, Medianum, mons Ruginosus, mons de Zumilis, mons Canaparius, Celsa, Limes Maior, Stagnellum Maledictum, Tiocli, Piscina Galiarda, Olivastrum, Stagnellum Peregrinum cum omnibus eorum pertinentiis. Nec non et confirmamus vobis perpetua-liter quatuor in integrum principales uncias de toto Stagno Maiore Portuense, cum omni piscatione, redditione, et statione sua, vel cum omnibus ad ipsas quatuor uncias pertinentibus, sicut a praedecessoribus nostris supradictae Ecclesiae Portuensi concessum est. Verum etiam concedimus et confirmamus vobis vestrisque successoribus turrem in integrum, quae vocatur de Albo, cum casis, vineis, hortis, terris, campis, pratis, pascuis et sylvis, pantanis et rivis, cultis et incultis, vacuis, plenis, et cum omnibus ad ipsam turrem generaliter et in integrum pertinentibus, sicut affines eiusdem designant, a primo latere rivus, qui vocatur Galeria, a secundo latere fluvius Tiberis, a tertio latere Pulverinula, et a quarto latere forma, quae vocatur Arcionum. Concedimus etiam ipsis hominibus, qui per tempora habita-

Portuensis Ecclesia haeres illorum, quos in sua diocesi sine haerede et ab intestato mori contingat.

Ius nominandi castaldium Portuensem episcopis conceditur.

Poenam in huiusmodi comitem, si castaldio molestiae fuerit.

turi sunt infra turrem, ut nullius potestati, nullius ditioni subditi sint, nec alicui serviant, aut hostem faciant, nisi episcopo, qui in dicto episcopio fuerit. Nec nou et confirmamus tibi tuisque successoribus in perpetuum omnes res, et facultates mobiles et immobiles de illis hominibus, qui sine haerede, et intestato moriuntur in dicta civitate Portuensi, sive in Transtyberi, aut in insula Licaonia, sive ubicumque vestri episcopatus iuris esse videntur; constituimus ipsam Portuensem Ecclesiam legitimam haeredem, itaut episcopus ipsius Ecclesiae habeat potestatem ordinandi omnia iuxta suam voluntatem, eo tenore, ut non pereant, scilicet mortuis in aeternum prosint. Insuper etiam concedimus et confirmamus vobis, vestrisque successoribus in perpetuum ex iure nostri sacri Palatii Lateranensis, quod ad publicum nostrum pertinet, castaldium Portuense, vel quicquid usque hactenus nostri castaldiones de tota Portuense civitate, sive de portis, vel de navibus, nec non de tota Burdunaria, vel quicquid extra vel infra ubique ad illum pertinuit de iam dicto ministerio, vobis vestrisque successoribus in perpetuum tribuimus possidendum, itaut qualemcumque hominem ibidem constituere volueritis castaldionem aut mandatarium, in vestra potestate consistat, et quicquid de ipso ministerio adquisierit, vobis vestrisque successoribus deferatur, quicquid vobis exinde faciendum; tamen si nostro comiti, vel nostrorum successorum placuerit, de illo, quod ad nostrum palatium pertinet, fidelitatem iuret. Isti namque comites, qui pro tempore fuerint a nobis, vel a nostris successoribus, nullo modo alium castaldionem aut mandatarium audeant ordinare, vel constituere praeter illos, quos vos vel vestri successores ordinatis vel constitutis; qui si fecerint, vel de iam dicto castaldio aliquid violenter abstulerint, vel quae a nobis, vobis vestrisque successoribus tradita sunt, frangere aut contradicere voluerint, unusquisque 4 lib.

auri persolvat, medietatem nostro palatio, et medietatem vestro episcopatu; et quod ab eis in castaldiones ordinatum fuerit, evacuetur. Si vero exinde contumax extiterit, usque ad vestram satisfactionem excommunicatus existat. Itemque concedimus et confirmamus vobis vestrisque successoribus in perpetuum de civitate Portuensi piscatores, duos curiales, qualescumque de eis eligere volueritis in perpetuum, ita ut ulterius nullam dationem, nullumque servitium faciant, neque ad placitum adstringantur ab aliqua persona; scilicet tibi tuisque successoribus hanc commitimus potestatem. Item confirmamus tibi tuisque successoribus casale unum in integrum, qui vocatur Genesianum, quod et Mallianum vocatur, cum insula Modica ultra rivum in ipso loco posita, cum omnibus ad eum pertinentibus, posita via Portuense iuxta Mallianum, iuris monasterii S. Pancratii. Etiam confirmamus vobis vestrisque successoribus in perpetuum totam insulam, quae vocatur Licaonia, ubi est ecclesia S. Ioannis Baptistae et S. Adalberti, ubi querimoniam posuisti in synodo quam celebravimus in ecclesia Salvatoris, quare contra Crescentium S. Sylvae Candidae Ecclesiae episcopum, qui eandem Ecclesiam suo episcopatu vendicabat; cum vero ambae partes ante praesentiam nostram, et totius synodi staretis, placuit, ut si scripturam exinde haberes, in medium videndam legendamque proferres. Statim attulisti privilegium, quod antecessori tuo Benedicto episcopo, qui dicebatur de Pontio, Benedictus VIII antecessor noster fecit de integritate totius episcopatus. Quod cum lectum esset, nominatim ibi inventa est ecclesia illa, quam sicut in querimonia tua dixisti, ipse tuus antecessor dicaverat tempore Othonis III imperatoris, a quo aedificata fuit in honorem S. Adalberti, qui suo tempore martyrium pro Christi nomine suscepit. At episcopus ille rogavit sibi a nobis dari inducias ad certum terminum, ut afferre vobis posset iustitiam, quam se

Ministri ab episcopo statuendi.

Confirmatio casalis Genesiani.

Item et totius insulae Licaonae.

Synodus Romana in ecclesia S. Salvatoris ad examinandam controversiam inter episcopos Sylvae Candidae et Portuensem de huiusmodi insula.

Quae ea in
synodo super
hoc acta sint.

Tandem insula
Lycraonia Por-
tuensi Eccle-
siae adiudicata
est, cum ec-
clesia Ss. A-
dalberti et
Pauli, om-
nibusque re-
bus ad eam
pertinentibus.
Perpetuum si-
lentium super
hoc Sylvae
Candidae epi-
scopi interdi-
citur.

Insulae termi-
ni

omni iura in-
dictio in in-
sula et tota
Transtyberina
regione Por-
tuensibus ep-
conceditur.

habere dicebat. Nos vero, quia synodus ea die terminabatur, concessimus; cumque terminus advenisset, tu ad nos humiliter et solus, ille autem magna hominum multitudine fretus, ad nos venire despexit; residentes tamen nos cum iudicibus nostris, ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus, scilicet non nisi cum suis redemptis adiutoribus venire se dixit; quo dicto, cum tota sua multitudine recessit. Scilicet nos ad eius contumaciam non respicientes, ex consilio iudicum archidiaconum nostrum Hugonem usque ad domum eius misimus, ut sequenti die ad nos veniret, sicut episcopus cum episcopo rationem habiturus; cumque die altera simili modo resideremus expectantes eum, non venit, scilicet epistolas quasdam veniam praeferentes misit, cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, laudantibus omnibus iudicibus, frater Alinardus Lugdunensis archiepiscopus canonicam et diffinitivam protulit sententiam: primam de contumacibus puniendis: secundam de ecclesiis, quae sunt intra limites episcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata sententia, a nobis et ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi quam tuis successoribus eandem ecclesiam per hoc nostrum privilegium concedimus, confirmamus, querrimonia tam illi episcopo quam successoribus eius perpetuo interdicta de eadem ecclesia, sita in praedicta insula cum curtibz et oratoriis infra easdem curtes, et cum omnibus ad eas generaliter et in integrum pertinentibus, cum hortis et aquimolis suis, sita infra hanc urbem Romanam, sicuti extenditur ab uno capite, ubi dividitur flumen, et usque in aliud caput ipsius insulae, ubi adunatur. Pari modo concedimus et confirmamus vobis vestrisque successoribus in perpetuum omnem ordinationem episcopalem tam de presbyteris quam de diaconis vel diaconistis sive subdiaconis, consecrationem ecclesiarum vel altarium, quam in tota Transtyberi necesse fuerit facienda, nisi

forte cardinales, diaconi vel subdiaconi aut acolyti sacri Lateranensis palatii efficiantur, scilicet omnia tibi tuisque successoribus, vel quibus episcopis, a vobis invitati fuerint, ordinandi, benedicendi et consecrandi concedimus potestatem. Et ne parochia vestra ab aliquo pervadatur episcopo, fines eius per hoc nostrum privilegium insinuare, tuaeque Ecclesiae confirmare curamus, incipiente primo termino a fracto ponte, ubi unda ducitur per murum Transtyberinae civitatis per portam Septimianam, per portam S. Pancratii, per Silicem vero ipsius portae usque ad pontem marmoreum, qui est super Annonem, et ducit per ipsam Silicem usque ad Paritorium, inde revolvit per paludes usque in mare, indeque per mare duo miliaria ultra Pharam usque in focem maiorem, inde autem per flumen maius usque Romam in fracto ponte iuxta Marmoratam per pontem S. Mariae usque ad pontem Iudaeorum per medium flumen, et recte ad medium pontem fractum, ubi de unda diximus, qui est primus affinis, absque transtyberinis catholicis ecclesiis S. Mariae in Transtyberim, S. Grisogoni et S. Caeciliae, vel monast. S. Pancratii et monasteriorum Ss. Cosmae et Damiani; tamen in praedictas ecclesias quicquid ab episcopis necesse fuerit faciendi, Portuensibus episcopis ab ipsis invitatis tribuimus potestatem. Itemque concedimus et confirmamus in iam dicto episcopatu plebem S. Mariae et S. Apollinaris in Mola Rupta, et plebem S. Stephani in Pansi, et plebem S. Mariae in Apuniana, vel omnes ecclesias exiguas vel magnas cuiuslibet nominis, quae infra iam dictos affines fuerint vel esse possint, absque illis quas iam diximus, trans Tyberim sitis. Interea sancientes iubemus, sicuti a nostris antecessoribus iussum est, ut in flumine, quod iuxta Portuensem urbem decurrit, nullus audeat molendina, aut pontem praeter iussionem tuam, vel successorum tuorum episcoporum iuxta priscam consuetudinem quomodo constituere. et cum vel a vobis,

Excepta ordi-
natione diaconum,
subdiaconum et
acolytorum S.
Palatii Late-
ranensis.

Designatio fi-
nium regionis
Transtyberinae
Portuensis. epi-
scopi subie-
ctae.

Excipiuntur
aliquae eccle-
siae inibi exi-
stentes.

Confirmatio
aliorum hono-
rum S. Por-
tuensis. Eccle-
siae.

Iurisdictio om-
nimoda super
flumen, quod
iuxta portum
fluit.

Omnibus ru-
ioscumque di-
gnitatis per-
sonis servitium
aliquid, placitum,
etc. exigere ab ho-
minibus in
diocesi Por-
tuensis. degen-
tibus interdicitur.

Spiritualis et
temporalis
poena contra
inobedientes.

Solidae clau-
sulae.

vel ab aliis quibus tamen faciendis vos iniunxeritis, constitutum aut factum fuerit, ipsa molendina, vel pons vestro arbitrio dispensentur: de ponte vero, si factus fuerit, cum plaustro onusto victum vel vinum nemo audeat hinc illuc, neque inde huc penitus transmeare. Iterum sancientes iubemus, ut nullus presbyter vel cuiuslibet ordinis clericus de toto episcopatu audeat ad placitum constringere, aut ad finiendas contentiones compellere, aut aliquod servitium ab eis exigere, praeterquam Portuenses episcopi, in cuius parochia sunt. Quicumque vero praesumptor, sive dux, sive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a nostra apostolica sede missus aut qualiscumque interveniens potestas de ipsa civitate Portuense dominatum tenuerit, de quocumque fuerit ordine, praedicta omnia immobilia loca, aut praenominatum castaldeum, vel duos piscatores, et duos curiales, vel omnes praedictos clericos a iure et potestate atque ditione praefati episcopii auferre vel minuere voluerit, vel parochiam infringere tentaverit, aut homines in praedicta turre habitantes, vel ubicumque proprietates episcopii mansionata fuerit, ad publicum servitium revocaverit, sciat se compositurum ipsi episcopatu auri purissimi libr., et insuper anathemati subiacet. Statuentes apostolica censura sub divini iudicii obtestatione, et anathematis interdictione, ut nullus unquam successorum nostrorum pontificum, vel alia quaelibet magna parvaeque persona, ea, quae a nobis ad laudem Dei pro stabilitate et augmento praedicti episcopatus statuta sunt, refragari, aut in quoquam transgredi, aut aliquid deinde minuere audeat, scilicet sicut superius a nobis statutum vel concessum est, ita perennis, ac perpetuis temporibus sine aliqua minutione permittat in aeternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu contra hoc nostrum privilegium venire, aut in quoquam dirumpere praesumpserit, et sicut a nobis superius statuta sunt, firma manere non dimiserit, et in aliquo offen-

derit, sciat se, nisi resipuerit, auctoritate Dei omnipotentis, et B. Petri apostolorum principis atque nostra, qui eius fungimur vice, anathematis vinculo esse innotatum, et a regno Dei alienum atque cum Iuda traditore D. N. Iesu Christi cum diabolo et omnibus pompis eius aeternum incendium concremandum. Qui vero pio intuitu custos et observator huius nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam vitamque aeternam a iusto Iudice Domino Deo nostro consequi mereatur in saecula saeculorum. Amen. Bene valete. Datum x kal. maii per manum Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno domini Leonis IX papae i (1), indict. ii (2). Ego Eberardus Treverorum archiepiscopus quamvis indignus interfui, et subscripsi. Ego Alinardus Lugdunensis archiepiscopus hoc decretum laudans, manu propria subscripsi. Ego W. episcopus subscripsi. Ego Roprandus episcopus scripsi. Ego Cunibertus episcopus Taurinen. subscripsi. Ego Cadadus Parmensis episcopus scripsi. Ego Oppizo Pisensis episcopus scripsi. Ego Guido Vulturnensis episcopus scripsi. Ego Henricus Spoletanus episcopus scripsi. Ego Arnulfus episcopus scripsi. Ego Martinus Pistorien. episcopus scripsi. Ego Petrus Clusien. episcopus scripsi. Ego Dux episcopus interfui. Teuderius Arbinensis episcopus interfui. Ego Benedictus episcopus Forosempronien. interfui.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat etc. Si qua igitur etc. Cunctis autem etc. Amen.

Dat. die 22 aprilis anno Domini 1080,
pontif. Leonis anno ii.

XIII.

Canonizatio beati Gerardi Tullensis episcopi, eiusque festivitatis institutio (3).

SUMMARIUM

Exordium. — Gerardi Tullensis sanctimonia, — Et fructus praedicationis evangelicae;

(1) Lege ii. (2) Indict. iii, ut infra notabimus.
(3) Transcript. ex Archiv. Vatic.

Nomina epi-
scoporum, qui
synodo inter-
fuerunt, et
huic privilegio
subscribere.

— Castitas; — Amor in Deum et charitatis ardor; — Charitas in pauperes; — Miracula. — Apparitio sancti Gerardi cuidam Albizoni monacho. — Synodi consensus de sancto Gerardo canonizando. — Eius festus dies statuitur die 23 aprilis.

Leo episcopus servus servorum Dei, cunctis catholicae Ecclesiae filiis in Christo salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Virtus divinae operationis in omnibus est mirabilis, maxime tamen in sanctis suis, quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis filii sui (a); quos etiam vocavit, et sanctificavit, antequam saecula fierent, antequam ipsi extarent. Et quia ipse Dominus in Evangelio dicit: Pater meus usque modo operatur, et ego operor (b); verum procul dubio esse quotidie ostendit, quando dicit, scilicet, eos sanctificandos, quos vocavit, eos vocandos, quos praedestinavit sola gratuitae miserationis bonitate, nec humani generis merito: quia naturaliter omnes sumus filii irae, et filii gehennae (c). Cur autem haec dicere coeperimus, continuo patefacimus: quia sicut nemo accendit lucernam, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum statuit, ut luceat omnibus, qui in domo sunt; sic et Dominus noster Iesus Christus agit, illos glorificando miraculis in mundo, quos secum vivere et gloriari facit in caelo, ut quia per adoptionem facti sunt filii Dei praeveniente gratia, pateat, eos haeredes esse regni, quod promisit Deus diligentibus se. Paulo igitur ante nos in episcopatu Tullensi (unde nutu Omnipotentis, et omnia suo arbitrio disponentis, non ullis nostrorum meritorum profectibus ad apostolicam sedem translatus sumus) fuit episcopus nomine Gerardus, qui duo talenta, intellectum et operationem a caelesti Patrefamilias accipiens, divinam legem, quam medullitus intellexit, sic opere adimplere studuit, ut fieret dignus accipere illam desiderabilem a Deo salutationem: Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca

(a) Rom. viii. 29. (b) Ioan. v. 4. (c) Matth. v. 18.

fuisti fidelis, super multa te constitutam; intra in gaudium Domini tui (a). Sic enim Domini sui talenta erogavit, sic animas lucratus est verba salutis praedicando, ut geminatam Domino suo pecuniam praesentaret, et sibi aeterna beneficia cumlaret. Lumbos sibi praecinxit castitatem servando; lucernas in manibus portavit, exempla bonae operationis aliis praebendo; expectavit Dominum suum a nuptiis sanctae Ecclesiae non dormiendo, sed vigilando, prima, secunda, tertia vigilia anxius ad eius aspectum secundum illud, quod quotidie psallebat: sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus (b); item: sitiivit anima mea ad te, quam multipliciter tibi caro mea (c). At quia sic semper animo suspirabat ad Deum eius virtute comitatus, angelicam ducens vitam, quotidie Christum in pauperibus ad mensam suscipiens, quotidie piis actibus insistens, nec docendo, nec agendo, nisi quod sanctum, et Deo gratum esset, multis effulsit miraculorum prodigiis, sanctitati eius testimonium perhibentibus. Unde adhuc plures testes existunt, quod et idem post mortem carnis cum Christo Domino nostro spiritu vivens et glorians, saepe operatus est, et saepe adhuc operatur curans diversos languores, diversasque infirmitates. Quamvis autem venerabile Corpus eius multis, ut diximus, hactenus coruscarit miraculis, et ipse in numero sanctorum divino sit deputatus iudicio; nondum tamen in cathalogo sanctorum sortitus est humana corroboratio numerum; quod Dei miseratrix clementia nobis servis suis reliquit agendum, ubi ad culmen conscendimus apostolicum. Residentibus ergo nobis Romae in synodo in ecclesia Salvatoris cum multis coepiscopis nostris circa sexto nonas maias, relatum est auribus nostris ab Udone Tullensi praeposito eadem nocte ipsum domum Gerardum in visione apparuisse cuidam venerabili monacho nomine Albizoni,

(a) Matth. 23, 21. (b) Psalm. xli. 2. (c) Psal. xlii. 2.

Et fructus
praedicationis
evangelicae;

Castitas;

Amor in Deum
et charitatis
ardor;

Charitas in
pauperes;

Miracula.

Apparitio sancti
Gerardi
cuidam Albizoni
monacho.

qui synodo intererat, quem ipse Udo nimis precibus constrinxerat exorare, divinum ostendere sibi, cuius meriti esset apud Deum ipse dominus Gerardus, qui tot miraculorum radiis coruscabat. Videbatur ergo illi ipsum assistere sibi, quem numquam corporaliter viderat, nec etiam nomen eius audierat, et dicere, se ipsum Gerardum esse, pro quo Deum decreverat exorare. Ad quod ille gavisus sedulo sciscitari coepit, an esset apud Deum in numero sanctorum; cui laeto vultu respondit, procul dubio se esse cum Deo, dignumque ac iustum fore, eos honorari in terris ab hominibus, qui honorantur in caelis ante Deum ab angelorum agminibus. Quam visionem ipsi ore proprio divulgavimus in synodo, exponentes ipsius domni Gerardi vitam, venerabilem conversationem, mirabilem miraculorum multitudinem, efficaciam divinae virtutis ad corpus eius exuberantem, et sequenter sanctam synodum interrogavimus, si deberet ut sanctus venerari, et sanctus deinceps nominari. Ad quod cuncti tam archiepiscopi quam episcopi, tam abbates quam clerici ac laici, quorum utrorumque magna intererat multitudo, quasi uno ore clamaverunt, ipsum domnum Gerardum virum esse sanctum a Deo inter sanctos numeratum, et ab hominibus inter sanctos numerandum et venerandum, pro eo quod vivens in carne testantibus miraculis, ut vir sanctus extitit, et carne exutus, qualis in mundo fuerit, in caelesti beatitudine positus mundo quotidie eisdem miraculis innotescet. Decrevimus igitur, sic sancta annuente ac laudante synodo, ut ex hoc sanctus habeatur, et sanctus colatur nono kalendas maias tam Leuchae, sicut sanctus Mansuetus et sanctus Aper, quam ubique terrarum, sicut caeteri sancti, cuius Sancti venerabile corpus per nos ipsos cupimus transferre, et digno honore digno loco in altare proprio collocare ad laudem et gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui ideo factus est pro nobis Homo, ut non solum solveret nos a peccatis, sed etiam conferret nobis prae-

Synodi consensus de sancto Gerardo canonizando.

Eius festus dies statuitur die 23 aprilis.

mium aeternae beatitudinis, et mansionem in caelis; ubi ipse cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen (1).

XIV.

Monasterium S. Mariae in insula Gorgonea sub iure et ditione S. R. E. esse declaratur, confirmatisque eius bonis omnibus, variis donatur privilegiis (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Bono abbati, ac successoribus monasterium cum insula Gorgonea confirmatur. — Abbas eligendus a monachis. — Immunitas monasterii, bonorumque ad ipsum spectantium. — Anathema contra inobservantes. — Abbas a romano pontifice consecrationem accipiat.

Leo episcopus servus servorum Dei, Ecclesiae Sanctae Dei Genitricis ac Virginis Mariae in insula Gorgonea, ubi etiam corpus beati Gorgonii requiescit, et per eam tibi Bono abbati, tuisque successoribus in perpetuum.

(1) Clarissimus vir archiepiscopus Ancyranus in suo Codice Canonizationum, non uno in loco a nobis citato, subdit nomina episcoporum et abbatum, qui interfuerunt synodo Romae habitae a Leone PP. IX, sed quum ipse fateatur, se huiusmodi subscriptiones hausisse ex duplici editione bullae huius a Mabillonio facta, eo nos lectorem remittimus. Quod vero de tempore datae bullae notat, transcribendum putamus ad emendandum potissimum errorem, qui in clausulam diplomatis in hac eadem synodo dati Ioanni Portuensis Ecclesiae episcopo, et ab Ughellio relati, irrepsit: *Synodus, ubi haec acta sunt, Romae post Leonis reditum ex Gallis habita est circa nonas maias A. D. 1080, non certe A. D. 1049, quo Leo per mensem matum Romae non fuit, sed Ticini, ubi synodum celebravit hebdomada festi Pentecostes, quod eo anno 1049 incidit in diem xiv maii, ex Pagio Iuniore in breviario tom. II. Mabillonius ipse, qui saeculo v Benedictino, pag. 893, bullam nostram datam putaverat A. D. 1049, postea in Annalibus tom. IV, pag. 311, eam revocavit ad annum 1080. Nos omnia perlegere, conferre et examinare volumus, ac non nisi laude dignissimam auctoris nostri diligentiam advertimus. Leo postmodum (sequitur illustrissimus praesul) die xxx octobris eiusdem anni corpus S. Gerardi elevavit, quod se elevaturum in bulla praedixerat.* (2) Ughell. Ital. Sac. tom. III.

Exordium.

Bono abbati, et successoribus monasterii cum insula Gorgonea confirmatur.

Abbas eligendus a monachis.

Immunitas monasterii, honorumque ad ipsum spectantium.

Anathema contra inobseruantes.

Conuenit apostolico moderamini recte petentium adimplere desiderium, et iustis supplicationibus impertiri suffragium, et quia postulasti a nobis, fili charissime, quatenus concederemus et confirmaremus, seu corroboraremus tibi, tuisque successoribus per nostri privilegii paginam monasterium in honorem sanctae Mariae Matris Domini dedicatum, et in insula Gorgona positum, quae insula, sicut in sancti Petri privilegiis legitur, sub iure et ditioe sanctae matris nostrae romanae consistit Ecclesiae; igitur inclinati precibus tuis concedimus et confirmamus, seu corroboramus tibi tuisque in perpetuum successoribus per huius nostri privilegii paginam ipsum monasterium, cum praedicta insula, ut semper sint monachorum habitacula, ne fiat spelunca latronum, quae prius fuit domus orationis. Abbas siquidem in eodem coenobio nunquam ordinetur pro pretio, sed qui secundum regulam sancti Benedicti cum fratrum consilio invenitur melior in ipso monasterio: et quaecumque a viris religiosus et Deum timentibus in usum, et sumptum monachorum inibi Deo servientium concessa vel in perpetuum concedenda sunt, sive ex hac parte maris, sive ex alia, per hanc nostram praeceptionem et confirmationem confirmamus et corroboramus tibi tuisque successoribus in perpetuum. Statuentes apostolica censura, ut nullus imperator, nullus rex, nullus dux, nullus marchio, nullus comes, nullus vicecomes, nullus castaldio, et praeterea nullus episcopus, vel cuiuslibet ordinis seu dignitatis magna parvaeque persona contra hanc nostrae praeceptionis, concessionis, et corroborationis paginam audeat pertentare. Qui vero huius nostri privilegii violator extiterit, anathematis et excommunicationis vinculo sit alligatus, et cum Iuda proditore Christi, nisi resipuerit, sit aeternae damnationi traditus. Et qui observator fuerit, ab omnipotente Deo benedicatur, et spiritualibus gaudiis repleatur. Statuimus etiam, ut a

romano pontifice abbas huius monasterii accipiat consecrationis benedictionem.

Datum 17 kalend. novembris per manus Federici diaconi sanctae romanae Ecclesiae bibliothecarii et cancellarii vice domini Herimanni archicancellarii, et Coloniensis archiepiscopi, anno D. Leonis IX PP. II, indict. IV.

Dat. die 16 octobris anno Domini 1050, pontif. Leonis anno II.

XV.

Confirmatio bonorum et possessionum monasterii Ss. Bertarii et Ataleni in comitatu Santensi erecti (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Monasterium Ss. Bertarii et Ataleni a Raynardo comite Santensi fundatum. — Confirmatio donationum monasterio ab eodem Raynardo, caeterisque factarum. — Interdicitur, ne unquam locus iste a monacali regula auferatur. — Nomina bonorum, quae dedit Raynardus comes. — Haec ecclesia ab eodem Leone consecrata, quum Tullensis episcopus esset. — Fontaniaci castelli domini pro tempore perpetui monasterii huius advocati constituuntur. — Si proles Raynardi defecerit, loci haeres advocatiam suscipiat; pro qua moniales quotannis cereum unum illi persolvere in censum teneantur. — Abbatis eligenda de stirpe Raynardi. — Si nulla superstes fuerit haeres Raynardi electio ad Tullensem episcopum devolvatur. — Si quis contra haec decreta quidquam tentaverit, advocatus regem adeat pro reparatione obtinenda. — Si vero advocatus molestiam ullam monasterio attulerit, et monitus non resipuerit, advocatia privatus censeatur: novusque advocatus ab episcopo eligatur. — Duplex privilegii huius exemplar. — Omnibus cuiuscumque gradus personis in contrarium quidquam tentare interdicitur sub anathematis poena.

Leo servus servorum Dei, ecclesiae Beatorum martyrum Bertarii et Ataleni, quae dicitur Brederici villa, positae in comitatu Santensi, et per eam sanctimonialibus ibidem perpetuo famulaturis, perpetuam in Domino salutem.

Ad apostolatus nostri curam procul dubio creditur pertinere, ut venerabilia

(1) Ex Tabulis monasterii huius edidit Mabill. in Appendice Annal. Bened. tom. IV, num. LXXV.

Abbas a Romano Pontifice consecrationem accipiat.

Monasterium Ss. Bertarii et Ataleni a Raynardo comite Santensi fundatum.

Confirmatio donationum monasterio ab eodem Raynardo, caeterisque factarum.

Interdicitur, ne unquam locus iste a monacali regula auferatur.

Nomina bonorum, quae dedit Raynardus comes.

Haec ecclesia ab eodem Leone consecrata, quum Tullensis episcopus esset.

Fontaniaci castelli domini pro tempore perpetui monasterii huius advocati constituuntur.

loca nostris apostolicis fiant munita et nobis proficiat ad salutis augmentum, quod eis proficit ad tutaminis fulcimentum. Quapropter aequum et salutare visum fuit nobis, ut praedictam Ecclesiam a Raynardo comite suisque progenitoribus conditam, apostolicae auctoritatis scuto muniremus, eamque in monastico ordine permanere decerneremus. Ea igitur auctoritate, qua in terris, licet indigni, vice tamen fungimur beatissimi Petri apostoli, confirmamus et roboramus per hanc nostri privilegii paginam eidem sancto et venerabili loco omnia, quae ab eodem Raynardo comite eiusque parentibus et aliis quibuscumque fidelibus Christi concessa et concedenda sunt in perpetuum; prohibentes nostra apostolica auctoritate, ne unquam a monastico ordine locus ipse auferatur, sed semper sub regula sancti Benedicti permaneat, et nominatim, quae ipse Raynardus comes huic loco pro remedio animae suae contulit, quarum quidem potestatum nomina hic subscribi fecimus: integram videlicet Bederici villa cum ecclesia et omni integritate sua: Romaldi villam cum omni integritate: Salsuris cum omni integritate: Pantevillare cum omni integritate: allodium de domno Barolo: Ligisdicurtum cum integritate: allodium de Unzoniscorte. Post quorum donorum firmisimam contradictionem, sicut ipse praedictus comes iam expetierat, eam a nobis, dum in solo episcopatu Tullensi praefuimus, consecrari, immo et consecrata est; ita et modo in apostolatus culmine divina praeeunte clementia misericorditer sublimati constituimus, idem illic ad laudem Dei, ac sanctorum venerationem, deinceps congregationem sanctimonialium venerabiliter stabiliri et sub beatae Dei Genitricis ac Virginis Mariae, sanctique protomartyris Stephani Tullensis Ecclesiae confirmari, eo tenore, ut quicumque de eius corporis posteritate Fontaniacum castellum iusta haereditate possederit, advocatiam ipsius loci habeat so-

lide. Quod si forsitan ad eius successionis progeniem nemo superstes remanserit, ad propinquiorem et natumaiorem, qui de stirpe ipsius Raynardi descenderit, aut ex cuius haereditate idem locus est inceptus, praedicta advocatia perveniat; et annuatim in inventione Sancti Stephani debitum censum instituta congregatio ipsius loci pro subiectione persolvat, scilicet cereum unum duodecim denariis Tullensibus appretiatum. Donum igitur abbatis in manu episcopi Tullensis semper consistat, et quaecumque de eiusdem praefati comitis stirpe in eodem coenobio idonea inventa fuerit, provisionem loci sub nomine abbatis suscipiat; sin autem inibi nequiverit reperiri, de loco sancti Romarici aliqua de eius progenie digna ad abbatissam sumatur; et si etiam in his utrisque coenobiis nulla poterit inveniri, potestatem episcopus habeat, aut de eisdem locis, aut de aliis infra Tullensem episcopatum aliam dignam personam perquirere et in loco illo secundum Deum praeficere. Si quis ergo, quod absit et quod fieri minime credimus, ab hac nostra publica sanctione discordare pertentaverit et praestito alicuius pretii commento non secundum Dominum praelationem loci statuerint, aut locum destruere, vel de appenditiis imminuere voluerit, habeat advocatus liberam potestatem adeundi regem, et ibi causas monasterii sagaciter exponat et huius nostrae apostolicae praeceptionis diruptionem; et ut reformetur summo opere studeat. Si vero advocatus de facultatibus monasterii vi aut malo ingenio quippiam diminuere voluerit, aut etiam hanc nostram apostolicam confirmationem infringere: communitus bis ac tertio a praesule, si cum iustitia culpam emendare voluerit, advocatia sibi permaneat: at si contra episcopi admonitionem vel excommunicationem incorrigibilis permanserit, advocatiam careat, et praesul alium advocatum requirat qui fideliter loci defensionem provideat. Et ne aliquid de

Si proles Raynardi defecerit, loci haeres advocatiam suscipiat; pro qua moniales quotannis cereum unum illi persolvere in censum teneantur.

Abbatissa eligenda de stirpe Raynardi.

Si nulla superstes fuerit haeres Raynardi, electio ad Tullensem episcopum devolvatur. Si quis contra haec decreta quidquam tentaverit, advocatus regem adeat pro reparatione obtinenda.

Si vero advocatus molestiam ullam monasterio attulerit, et monitus non resipuerit, advocatia privatus censeatur: novusque advocatus ab episcopo eligatur.

XVI.

Confirmatio sacri Remensis concilii, et festivitatis S. Remigii institutio pro die prima octobris (1).

SUMMARIUM

Leo PP. gesta a se in suo itinere narrat, ac praesertim in Remensi concilio. — S. Remigius Francorum apostolus. — Repositio eius corporis facta per Leonem PP. — Indictio festivitatis pro die 1 octobris.

Leo episcopus servus servorum Dei, fratribus et filiis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Compertum caritati vestrae credimus, quod post consecrationem nostram, illam videlicet, qua benignitas Dei humilitatem nostram sanctae Romanae Ecclesiae praesere voluit, Germaniam, Galliamque visitavimus; ac Remorum urbem adeuntes, maximo voto ac summa devotione ecclesiam Beati Remigii (ut longe ante desideravimus) Deo annuente, et eiusmodi sanctissimi viri patrocinantibus meritis cum magna gloria dedicavimus, atque post consecrationem ecclesiae in eadem synodum celebrantes, plurima ad utilitatem christianae religionis necessaria consilio coepiscoporum suorum (2), assensu etiam et laude cleri et populi, quorum innumera multitudo ad tantae devotionis celebritatem confluerat, statuendo confirmavimus. Quae omnia capitulis digesta inter canones haberi praecepimus, et postea in omnibus synodis, quas habuimus, idipsum confirmare curavimus, et quoniam beatissimum Remigium gentis Francorum praedicatorem et apostolum scimus, venerari et honorare illum, quem Dominus in coelo mirificavit, possumus, debemus: praesertim cum semper in nostro pectore inde ipsius amor ferventius ardeat, quod pretiosissimum corpus ipsius sanctissimi viri propriis manibus transferentes, in locum sibi praeparatum,

(1) Ex Concilio Remensi in Collect. Conc. tom. xi, col. 1414. (2) Forte nostrorum.

Leo PP. gesta a se in suo itinere narrat, ac praesertim in Remensi concilio.

S. Remigius Francorum apostolus.

Repositio eius corporis facta per Leonem PP.

Duplex peccatum legi huius exemplar.

Omnibus cuiusque gradus personis in contrarium quidquam tentare interdicitur.

sub anathematis poena.

appenditis Ecclesiae usurpare praesumat, statuimus ut in festivitate sanctorum martyrum Bertarii et Ataleni ibidem detur ei servitium, videlicet modius unus frumenti, modius unus vini; et si vini defecerit, tres solidi monetae ipsius pagi, et porcus duorum annorum. Hinc vero de rebus vel iustitiae abbatae nullo modo se praesumat, nisi forte ab abbatisa in adiutorium vocatus fuerit: et tunc pro sua praesentia et adiutorio tertiam eiusdem abbatae accipiat partem. Ut autem huius rei confirmatio cautius in perpetuum firmiterque servetur, nonnisi magnis precibus Lanhards filiae ipsius iam saepedicti Raynardi comitis et diligenti suorum consilio, fidelium scilicet Richuini et Cunonis, atque Rhindrici seu Theobaldi, utrique locorum, videlicet sanctae Tullensis Ecclesiae, alterum in dicto coenobio, sua, prout visum est, similia privilegia assignavimus, quorum cautissimo privilegio, nec episcopi Tullensis laedatur auctoritas, nec Ecclesiae ancillarum Dei aliqua proveniat ab episcopo iniusta incommoditas: statuantes apostolica censura sub divini iudicii obtestatione, ut nullus imperatorum, nullus rex, nullus dux, nullus marchio, nullus comes, nullus vicecomes, nullus advocatus, nullus archiepiscopus, nullus episcopus, et praeterea nulla hominum persona cuiuscumque sexus et aetatis, contra hanc nostrae apostolicae auctoritatis confirmationem et constitutionem venire pertentet. Quod quicumque fecerit, nostro apostolico anathemate usque ad satisfactionem dignam percussus existat; qui vero se custodierit et observaverit ad confirmationem et constitutionem, nostra benedictio accumuletur, et vitae aeternae particeps efficiatur. Data octavo idus decembris per manus Udonis Tullensis primicerii, cancellarii et bibliothecarii sanctae apostolicae sedis, anno domini Leonis IX papae II, indictione IV.

Dat. die 6 decembris anno Domini 1080, pontif. Leonis anno II.

Indictio festivitatis pro die 1 octobris.

miraque pulchritudine exquisiti operis decoratum reposuimus. Unde vestram admonere volumus dilectionem, ut sicut nos in eius obsequiis perpendendis gratulamur, ita et vos causa nostri amoris, maximeque ex debito paterni honoris solemnitate eius, quae est kalendis octobris, celebrem habeatis. Quia etsi aliis non est apostolus, tamen vobis est, nam primitiae eius vos estis in Domino. Hunc itaque honorem patri et apostolo vestro exhibete, ut iuxta promissum Domini longaevis super terram vivere, et eiusdem patris precibus aeternae beatitudinis felicitatem mereamini possidere. Valet (1).

XVII.

Bisuntina S. Stephani Ecclesia, a Leone IX PP. consecrata, apostolico munitur privilegio, septemque presbyteri in eadem instituuntur, quibus dalmaticae et sandaliorum usus ad missarum solemniam conceditur (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Hugonis archiep. postulatio. — Brachium S. Stephani protomartyris in ecclesia metropolitana Bisuntina, et sub altare a Leone PP. reconditum. — Confirmatio honorum Bisuntinae Ecclesiae. — Decretum, ut super illo altari nonnisi semel quotidie immoletur; et ab eo tantum septem fratribus, quos archiepiscopus elegerit. — Illi vero dalmaticae usus ad celebrandum conceditur, et sandaliorum: quibus utantur diaconus et subdiaconus: statutis tantum hic diebus. — Eius loci exemptio a qualibet saeculari potestate. — Anathema in refragantes.

Leo episcopus servus servorum Dei, Hugoni sanctae Crispolitanae Ecclesiae archiepiscopo, suisque successoribus in perpetuum.

Exordium.

Gratias agamus Deo et Domino nostro Iesu Christo, qui nullis nostris praece-

(1) Datam putamus hanc bullam anno Domini 1080: Remense enim concilium habitum est mense octobri superioris anni, postquam Leo PP. a Leucorum urbe digressus, iterque Remos arripiens, S. Remigii ecclesiam dedicasset. (2) Edidit P. Fr. Chifflet in Appendice ad Hist. Abbatae Trenciensis.

dentibus meritis, tamen ad apostolicae sedis culmen nos evertit. Unde ad apostolatus nostri curam videtur omnium Ecclesiarum sollicitudinem gerere, honoremque eorum augere. Et quoniam postulasti a romana sede, frater carissime, ut bona, quae Omnipotentis clementia tuis temporibus fecerat Ecclesiae tibi divinitus commissae, nostra apostolica munirentur auctoritate, placuit nobis tuae petitioni pro voto consentire. Praesertim cum idem sacer locus, cui Deo disponente videris praesidere, tanta resplendeat dignitate, ut non solum archiepiscopalis sedis sublimatus sis auctoritate, verum etiam multorum Patrum apostolicorum virorum roboratus privilegiis, servata aequitatis suae reverentia, permaneat insignis. Ad hoc etiam nos maioris tituli invitat exultatio, quod memoratus locus decoretur protomartyris Stephani patrocinio, cuius servat brachii pignus inestimabile, munus exoptabile. Et, ut verius fateamur, propriis oculis conspeximus eiusdem sacratissimi pignoris os quassatum ictibus lapidantium Iudaeorum, dum illud recondidimus infra altare, quod consecravimus te praesente, astantibus confratribus nostris coepiscopis, Halinardo Lugdunensi archiepiscopo, Georgio Colociensis Ecclesiae Ungorum archiepiscopo, necnon Subtriensi episcopo Kilino, Genevensi Friderico, Widone Cabilonensi, Waltero Matiscensi: abbatum quoque, honestorumque clericorum reverenda sanctitate, laicorum praesente infinita multitudo. Quique in honore tuarum precum addidisti, ut quoniam altare per manus nostras fuerat consecratum, ab apostolica sede aliquam consequeretur dignitatem. Inclinati ergo tuis iustis precibus, assensum pietatis tibi praebere non distulimus. Confirmamus igitur praedictae Ecclesiae per hanc nostrae praeceptionis paginam bona omnia, quae vel tua industria, vel quorumlibet fidelium data sibi sunt devotione pia. Statuimus denique ad honorem nostri pro-

Hugonis archiep. postulatio.

Brachium S. Stephani protomartyris in ecclesia metropolitana Bisuntina, et sub altare a Leone PP. reconditum.

Confirmatio honorum Bisuntinae Ecclesiae.

Decretum, ut super illo al-

tari non nisi semel quotidie immoletur; et ab eo tantum e septem fratribus, quos archiepiscopus elegerit.

Illi vero dalmaticae usus ad celebrandum conceditur, et sandaliorum: quibus utantur diaconus et subdiaconus: statuta tantum hic diebus.

Eius loci exemptio a qua libet saeculari potestate.

Anathema in refragantes.

tomartyris, ut super sanctum praedictum altare non immoletur nisi semel quotidie: et nullus praesumat supra id ad sacrificandum, nisi quem archiepiscopus loci ad hoc destinaverit cum consensu fratrum. Scilicet septem ex fratribus illius congregationis melioris vitae eligantur, qui cardinales vocentur, quorum unus sit eiusdem decanus; ut sicut est maior in congregatione, ita prior polleat in dignitate. Horum itaque quicumque ibi celebraverit missam, induat dalmaticam, et tunc demum audeat missam celebrare cum omni reverentia et religione. Sandaliis quoque utantur tam ipse sacerdos quam diaconus necnon subdiaconus in festivitatibus Domini et Salvatoris nostri, et beatae Dei Genitricis et sancti Michaelis archangeli, et natalis apostolorum et sanctorum martyrum Stephani, Vincentii, Agapiti (cuius caput recondidimus cum brachio in eodem altari) et beatorum Ferreoli et Ferrutii, et in festivitate omnium sanctorum et dedicatione eiusdem loci. Sic etiam denegamus omnibus episcopis et abbatibus, nisi forte invitati fuerint ab eiusdem loci fratribus. Statuentes apostolica censura, ut nullius ecclesiastici ordinis persona horum quicquam infringere audeat parte aliqua. Confirmamus vero nostro apostolico tutamine, ut nullus imperator, seu rex, dux, comes, sed neque archiepiscopus, episcopus, vel aliqua cuiuslibet ordinis potestas, contra hoc scutum apostolicae defensionis ire audeat, vel de bonis Ecclesiae, quae ad praebendam fratrum pertinent, quicquam imminuere, vel in beneficium alicui dare. Si quid vero horum, quae possederit, a quoquam dictum fuerit litigiosum, nulli prius pervadere liceat, quam negotii ipsius determinatio iudicialiter sit exacta. Si quis autem contra hoc apostolicum munimen ausu temerario venire tentaverit, nostri anathematis iaculo feriat, nisi resipuerit. Qui autem custodierit immutatum, nostrae apostolicae benedictionis mereatur cumulum. Datnm III idus ianuarii per

manus Widonis Tullensis primicerii, et sanctae apostolicae sedis cancellarii et bibliothecarii. Anno domini Leonis IX papae II, indictione IV (1).

Dat. die 21 ianuarii anno Domini 1054, pontif. Leonis anno II.

XVIII.

Confirmatio bonorum et privilegiorum omnium Corbeiensis monasterii a summis pontificibus concessorum (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Fulconis abbatis preces. — Confirmantur pontificia omnia diplomata. — Libera bonorum administratio et dispositio penes abbates; super illa nullam habeat potestatem episcopus Ambianensis. — Omnimoda monasterii ab ordinarii, eiusque officialium iurisdictione exemptio. — Episcopus vero teneatur singulis annis sacramenta ad libitum monachorum ibidem ministrare absque ullo pretio. — Omnibus cuiuscumque dignitatis personis quid contra monasterium attentare interdicitur. — Abbatis electio penes monachos. — Ius appellandi ad sedem apostolicam. — Usus dalmaticae et sandaliorum; cum onere mittendi quotannis Romam relationem status monasterii. — Anathema contra privilegii huius violatores.

Leo episcopus servus servorum Dei, Fulconi abbati Corbelensis monasterii, siti in pago Ambianensi, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini, pia religione pollentibus benevola compassione succurrere, et petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Et ideo, quia postulasti a nobis, quatenus exempla antecessorum nostrorum sequentes, privilegio nostrae apostolicae auctoritatis monasterium vestrum, eiusque bona, tam praesentia, quam futura muniremus, et etiam praerogativam ipsi monasterio collatam ab epi-

(1) In fine adiacet symbolum, monogramma et bulla plumbea, ut in aliis eiusdem pontificis diplomatis, prout asserit Chiffletius; ectypon tamen quod non apposuerit, dolemus: quod a cl. viro Friderico Schannat adstruimus solerti diligentia in calce ultimi privilegii pontificis huius incidi curavimus. (2) Ex Dacher. Spicileg., tom. VI. Miscell. epist. num. VIII.

Exordium.

Fulconis abbatis preces.

Confirmantur pontificia omnia diplomata.

Libera bonorum administratio et dispositio penes abbates; super illa nullam habeat potestatem episcopus Ambianensis.

Omnimoda monasterii ab ordinarii, eiusque officialium iurisdictione exemptio.

Episcopus vero teneatur singulis annis sacramenta ad libitum monachorum ibidem ministrare absque ullo pretio.

scopis Ambianensibus et archiepiscopis Remensibus, nec non apostolicis viris antecessoribus nostris corroboraremus; inclinati precibus tuis, per hanc nostrae apostolicae auctoritatis censuram confirmamus et corroboramus quidquid invenitur in privilegiis antecessorum nostrorum Benedicti, Nicolai, Christophori: ut scilicet praefatum vestrum monasterium rerum suarum liberam obtineat dominationem, et quaecumque eidem monasterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuslibet aliis rebus fuerint oblata, in tuorumque successorum abbatum fratrumque maneant dispositione, et libera potestate: nec liceat episcopo Ambianensi quidquam portionis ex eis accipere, vel exposcere: nec in abbate, vel in fratribus, vel in ipso coenobio potestatem exercere, sive in cellis eiusdem monasterii, videlicet, Busco, Braczo, Taneta, Maurdi, Uscia, Thenis, sive in clericis, vel in laicis, vel in famulis, omnibusque possessionibus ad respectum eiusdem monasterii eiusque cellarum pertinentibus, sicut ipsi monasterio iamdudum concessum cognovimus, et collaudatum ab episcopis Ambianensibus, et archiepiscopis Remensibus, caeterisque episcopis Galliarum. Prohibentes, ne quis unquam Ambianensis episcopus potestatem habeat ipse, vel oeconomus, vel archipresbyter, aut archidiaconus eius, accedendi ad vestrum monasterium, eiusque cellas, nisi forte, vel necessitate, vel dilectione ab abbate monasterii fuerit vocatus: ea tamen ratione ut nec in ecclesiis eidem monasterio subiectis, vel in earum ecclesiarum clericis, molestationem vel perturbationem agere audeat, vel novam consuetudinem abbati, vel fratribus statuatur, disponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen monachorum vel canonicorum, et quas abbas cum fratribus petierit, ordinationes differre non debet: similiter altarium et basilicarum consecrationem tam in ipso monasterio quam in possessionibus eiusdem: chrisma quoque et

oleum consecratum singulis annis, nec aliquod propterea munus exposcere.

Constituentes etiam, ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, sive laicus sit, sive clericus, in ecclesiis, agris, vel famulis, aliquam suam voluntatem exerceat praeter voluntatem abbatis et fratrum, etiam si rex sit, dux, marchio, archiepiscopus, vel episcopus.

Sancimus praeterea inter se abbatem eligere fratres secundum Deum, nec aliquem principem hoc audere agere, nec ipsum abbatem, postquam electus fuerit, nisi in probabili crimine deprehendatur, deiici; sed canonice examinetur et diiudicetur. Quam nostram sanctionem si quis violaverit, admoneatur satisfactionis ab Ambianensi episcopo; sin vero non obdierit etiam, a Remensi archiepiscopo, quod si nec hunc audierit, liceat fratribus monasterii romanam sedem appellare: et romanus pontifex non differat eundem violatorem ore proprio anathematizare.

Ultimo, quia ad apostolicam sedem tam devotus, fili carissime, venisti, placuit munificentiae nostrae usum tibi dalmaticae et sandaliorum concedere; ea tamen ratione, ut non negligas annis singulis nuncium ad apostolicam sedem dirigere, tuique conveniens monasterii notificare: ut vos valeamus, si necesse fuerit, adiuvere. Statuentes apostolica censura, ne quis unquam mortalium sive sit rex, sive comes, sive archiepiscopus, vel episcopus, aliave parva magnaque persona, contra hoc nostrum privilegium venire attentet. Quod qui fecerit, adusque dignam satisfactionem vinculo anathematis innodatus sit. Qui vero illibatum custodierit, a Domino Deo benedicatur, et aeternae vitae particeps efficiatur. Amen. Data 14 kal. maias per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii S. apostolicae sedis, anno domini Leonis IX papae III, indictione IV.

Dat. die 18 aprilis anno Domini 1054, pontif. Leonis anno III.

Omnibus cuiuscumque dignitatis personis quid contra monasterium attentare interdicitur.

Abbatis electio penes monachos.

Ius appellandi ad Sedem Apostolicam.

Usus dalmaticae et sandaliorum; cum onere mittendi quotannis Romam relationem status monasterii.

Anathema contra privilegii huius violatores.

XIX.

Confirmatio privilegiorum et exemptionum monasterii S. Clementis Casauriensis (1).

SUMMARIUM

Proemium. — Immunitas a quacumque iurisdictione. — Anathema contra inobservantes.

Leo episcopus servus servorum Dei, Dominico venerabili abbati ecclesiae Sanctae et Individuae Trinitatis, quae est in insula Piscaria, quae etiam Casa Aurea vocatur, ubi corpus beati Clementis papae et martyris requiescit, tulaque successoribus in perpetuum.

Proemium.

Convenit apostolatu nostro digne petentibus benivola compassione succurrere, et poscentium animis alacri devotione imperitari suffragium; ex hoc enim lucri potissimum praemium a conditore omnium Deo procul dubio promerebimur, dum piis petitionibus annuentes, ea, quae distorta vel iniuste sublata sunt, nostro pio fuerint sine dubio moderamine restituta, atque directa. Quapropter tibi, frater carissime, quem magis bona Ecclesiae tuae in quantum possibilitas tua obtinet, augere, quam minuere, vel destruere novimus, caritativa, ut oportet, dilectione in recta tua pulsatione aperimus ostium misericordiae apostolicae, confirmantes, et corroborantes per sanctum summae nostrae sedis privilegium, sine omni laesione, vel aliqua perturbatione obtinere Ecclesiam tuam omnia, quae usque modo possedit, vel modo possidet, vel possessura est imposterum. Unde ex apostolica apostolorum principis Petri, et nostra, cuius vicem gerimus, auctoritate praecipimus, atque interdiciamus, ut nullus sub nostri apostolici regiminis iure degentium, scilicet imperator, rex, dux, marchio, archiepiscopus, episcopus, comes vel vicecomes, aut aliquis exactorum alicuius rei, tam laicorum, quam ecclesiasticorum, aut magna, aut parva cuiuscumque conditionis persona invadere, distrahere, violare, aut perturbare praesumat praefatae bona Ecclesiae in cellis et castellis, in villis et prae-

Immunitas a quacumque iurisdictione.

(1) Ex Chronico Casauriensi inter Rer. Ital. Script. tom. II, p. II.

diis, vel possessionibus, et quae ubique in pagis, vel territoriis quibuslibet per scripta legalia, vel per praecepta possidet regalia. Si quis autem contra huius nostrae praeceptionis privilegium... praesumpserit, aut praesumentibus consenserit, aut fautor extiterit, et non potius observare in integrum studuerit, et nostram apostolicam hanc praeceptionem, interdictionem transgredi praesumpserit, sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis, caelorum regni clavigeri, nostroque anathematis vinculo innodatum et a regno Dei alienatum, atque cum diabolo et eius atrocissimis pompis transgressorem, sanctorum Patrum canonica traditione deputatum. Quoniam scriptum est, terminos patrum nostrorum, nulla auctoritate illicitae temeritatis transgredi praesumi: et quia opportunitatis exigit ratio propter vos et transgressores canonicae correctionis debere fraeno constringi; illius insuper spiritali iaculo perdat animam, cuius temporali gladio Malchus amisit auriculam. Qui autem observator extiterit, ditetur dono apostolicae benedictionis etc. Bene valete.

Anathema contra inobservantes.

Datum x kal. iulii per manum Federici diaconi et bibliothecarii, ac cancellarii sanctae apostolicae sedis, vice domini Hermannii Coloniensis archiepiscopi, et archicancellarii, anno D. Leonis IX papae III, indictione IV.

Dat. die 22 iunii anno Domini 1054, pontif. Leonis anno III.

XX.

Salernitanae Ecclesiae metropolitici iuris confirmatio (1).

SUMMARIUM

Munus sacerdotale oneris magis, quam honoris. — Qua solitudine debeant qui praesunt credito sibi gregi prodesse. — Ne ipsis illius poenae applicentur. — Oblationes omnes Salernitanae Ecclesiae factae, vel in posterum faciendae confirmantur. — Episcopi Salernitanae Ecclesiae suffraganei. — Quorum consecrationem

(1) Ex tom. XI Concil., col. 1337.

ad Salernitanos archiep. spectare declaratur. — Anathema contra violatores statutorum per hoc privilegium.

Leo episcopus servus servorum Dei, sanctae et venerabili Salernitanae Ecclesiae, quae est beatae et semper Virginis Dei Genitricis Mariae, ubi etiam gloriosum Matthaei apostoli et evangelistae corpus cum beato martyre Fortunato requiescit, et per eam confratri nostro Ioanni eiusdem Ecclesiae archiepiscopo in perpetuum.

Munus sacerdotale oneris magis, quam honoris.

Qua solitudine debeant qui praesunt credito sibi gregi prodesse.

Ne ipsis illius poenae applicentur.

Officium sacerdotale assumere, si interiori vigilantiae perpendamus, oneris est magis quam honoris: quippe cui propria curare non sufficiat, nisi et salubriter gesserit aliena. Nam ad hoc pastoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in se solitudinem pia provisione suscipiat, ut in eorum se custodia vigilanter disponat, ne nostra forte desidia invidus hostis rabida, quod absit, quempiam fauce deglutiat, et eorum ad nostram non immerito applicetur poenam perditio, qui commissos sollicitam custodire cautelam negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, et quibus divini dispensatione consilii praesse nos contigit, prodesse, quantum possumus, festinemus: ut dum creditor rationem nobiscum positurus advenerit, lucrum nos fecisse reperiat, et sua, sicut promisit, remuneratione laetificet. Et quoniam ad praesens Ecclesiam istam nullis bonis nostris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere possumus: sua sibi confirmare, et indescissa vel imminuta pia devotione censemus conservare. Unde fratris Ioannis archiepiscopi petitioni libentissime annuentes, hoc apostolatus nostri privilegium fieri decrevimus, statuentes apostolica censura, ut quicumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Gaimarius, ad hanc domum Domini contulit bona, vel omnia a quibuscumque Christi fidelibus concessa vel in perpetuum sunt concedenda, rata semper et inviolata permaneant.

Episcopi Salernitanae Ec-

Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepiscopatum Salernitanum cum

sibi adiacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam et potestatem damus ordinandi et consecrandi in his subiectis nobis locis, hoc est Pestanensem episcopatum cum parochiis et adiacentiis suis, et Nolanum et Consanum cum parochiis et adiacentiis suis, nec non Malvitanum, et Cusentinum, simulque episcopatum Bisunianensem, atque episcopatum Acherentinum cum omnibus parochiis et adiacentiis eorum. Nec non liceat tibi ordinare episcopos super congruentia loca, secundum regulam sanctorum Patrum in ipsa integritate Salernitani archiepiscopatus. Et non habeant potestatem successores nostri in cunctis praedictis episcopatibus, quos vobis apostolica auctoritate concessimus, deinceps in perpetuum episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est.

Quorum consecrationem ad Salernitanos archiep. spectare declaratur.

Si quis autem contra huius nostrae praeceptionis privilegium agere praesumpserit, aut praesumentibus consenserit, aut fautor extiterit, et non potius observare illud in integrum studuerit, sed nostram apostolicam hanc praeceptionis interdictionem transgredi praesumpserit, sciat se auctoritate beati Petri apostolorum principis caelorum regni clavigeri, nostraque, anathematis vinculo esse innodatum, et a regno Dei alienatum, atque cum diabolo et eius atrocissimis pompis, transgressorem sanctorum Patrum, canonica traditione deputatum. Quoniam scriptum est: Terminos patrum nostrorum nulla auctoritate illicitae temeritatis transgredi praesumi (a). Et quia opportunitatis exigit ratio, protervos ac transgressores ex canonicae correctionis fraeno debere constringi, illius insuper speciali (1) iaculo perdat animam, cuius temporali gladio Malchus amisit auriculam. Qui vero huius nostri privilegii constitutionem atque confirmationem observaverit, a Domino Deo benedicatur, et aeterni regni, beato interveniente Matthaeo evangelista, particeps effici mereatur.

Anathema contra violatores statutorum per hoc privilegium.

(a) Proverb. 22 28. (1) Forte spiritali.

Datum xi kal. augusti per manus Frederici diaconi S. apostolicae sedis bibliothecarii et cancellarii, et domini Hermanni Coloniensis archiepiscopi, et archicancellarii, anno domini Leonis IX papae tertio, indictione iv.

Dat. die 22 iulii anno Domini 1051, pontif. Leonis anno III.

XXI.

Monasterium Amiatinum, in dioecesi Clusina positum, ab omni ecclesiastica vel saeculari potestate eximitur, suisque in bonis ac privilegiis confirmatur (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Monasterium Amiatinum ab omni etiam episcopali iurisdictione eximitur; — Ab omni pariter laicali potestate, molestia, etc. — Eius bona omnia confirmantur; et privilegia eidem a regibus et summis pontificibus concessa. — Censura apostolica contra molestiam eidem inferentes, bona eiusdem alienantes, vel auferentes, vel iniuriam ullam inferentes. — Electionem abbatis ad monachos sine interventu alicuius personae spectare statuitur. — Solitae clausulae execrationis et apprecationis.

Leo episcopus servus servorum Dei, Theuzoni venerabili abbati Sancti Salvatoris, sito in comitatu Clusino territorio monte Amiato, tibi tuisque successoribus perpetuam in Domino salutem.

Exordium.

Quoniam semper sunt concedenda, quae rationabiliter et congrue a fidelibus petuntur ob devotionem pii conditoris nostri, oportet nos in privilegiis praestandis nostram nullo modo denegare munificentiam; igitur quia vestra dilectio a nostrae sublimitatis apostolatu humiliter rogavit, quatenus praedictum monasterium Sancti Salvatoris, constitutum in supranominato comitatu et territorio, privilegiis apostolicae sedis decoretur, ut sub ditione iuris sanctae nostrae, cui Domino auctore praesidemus, Ecclesiae constitutum, nullius alterius Ecclesiae iuri vel ditioni submit-

(1) Ughell. Ital. Sac. tom. III.

tatur: quare vestris piis desideriis per hanc nostram auctoritatem id quod postulatis, libenter concedimus. Et ideo cuiuslibet Ecclesiae sacerdotem in praefato monasterio quamlibet iurisdictionem vel potestatem sive auctoritatem praeter sedis apostolicae pontificem habere prohibemus; ita ut nisi ab abbate monasterii eiusdem fuerit invitatus, nec missarum solemniam ibidem omnino celebrare praesumat. Hoc denique hac nostra apostolica auctoritate constituimus, ut nulla alia magna seu parva persona eidem venerabili monasterio, sive in servis Dei, vel in famulis, aut etiam in servis vel ancillis, nec non et in liberis, vel in cunctis rebus ad id pertinentibus, videlicet in casis et possessionibus, quoquo modo aliquam molestiam inferre praesumat. Pariterque concedimus et confirmamus eidem sancto monasterio primitias vel decimas de suis hominibus, sive de praecipulis; atque sacrum baptismum licenter celebrare, et in ecclesia Sancti Benedicti et Sanctae Mariae, sicuti ei concessum est a partibus regum per praeccepti paginam, vel quidquid ibidem contineri videtur, vel si quid ab antecessoribus nostris pontificibus sanctis, videlicet Stephano, Adriano, Ioanne, Formoso, vel ab aliis antecessoribus pontificibus eidem monasterio concessum est, totum hoc integrum apostolica auctoritate vobis vestrisque successoribus concedimus et confirmamus. Chrisma quoque et oleum sanctum a quacumque Ecclesia voluerit, vel potuerit, licenter accipiat. Statuentes apostolica censura praecipimus, ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, castaldius, vel aliquavis magna seu parva persona ullum districtum in aliquibus locis ipsius monasterii habere, vel iudicare, seu aliquid placitum tenere audeat, nisi ab ipsius monasterii abbate invitatus fuerit. Hac quoque apostolica auctoritate praecipiendo sancimus, ut neque episcopus, vel alius quisquam de ordine clericorum ecclesias, parrochias, cellas, vel praedia,

Monasterium Amiatinum ab omni etiam episcopali iurisdictione eximitur;

Ab omni pariter laicali potestate, molestia, etc.

Eius bona omnia confirmantur; et privilegia eidem a regibus et summis Pontificibus concessa.

Censura apostolica contra molestiam eidem inferentes, bona eiusdem alienantes, vel auferentes, vel iniuriam ullam inferentes

vel quaecumque loca, seu res praefati monasterii auferre, aut alienare quoquo modo praesumant, aut quamlibet controversiam sive iniuriam, seu aliquam domi iacturam in rebus, possessionibus, vel in nullis utensilibus sive ornamentis praedicto monasterio inferre audeat. Haec omnia, quae superius memorata sunt, videlicet decimas, primitias, oblationes ad saepedictum monasterium pertineant; nec non et baptismum, chrisma et oleum tibi dilecto filio nostro Theuzoni abbati, tuisque successoribus in perpetuum a praesenti quarta indictione per hanc nostri privilegii paginam apostolica auctoritate confirmamus, atque concedimus secundum praedictum modum. Denique statuimus, cum dictus abbas de hoc saeculo migraverit, neque rex, neque dux, neque marchio, neque episcopus, neque comes, neque ulla alia persona ibidem abbatem ordinare praesumat, sed congregatis in unum cunctis eiusdem monasterii fratribus, ac communi consensu Dei providentia, qui dignus hoc honore visus fuerit, ex propria congregatione abbatem ibi ordinent. Si quis autem, quod non optamus, temerario ausu contra ea, quae ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium statuta sunt, contraire tentaverit, vel hac, quae a nobis ad laudem Dei pro stabilitate iam dicti monasterii statuta sunt, refragari, aut quoquo modo transgredi praesumpserit, sciat se auctoritate beati Petri apostoli anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo, et eius atrocissimis pompis, atque Iuda traditore Domini nostri Iesu Christi aeterni incendii supplicio cremandum, nisi quod male peccavit, digne correxerit. At vero qui pio intuitu custos et observator extiterit huius nostri apostolici privilegii, hic confirmationis benedictionis gratiam a misericordissimo iudice Domino nostro, vitamque aeternam cum omnibus electis Dei consequi mereatur in saecula saeculorum. Amen.

Datum 8 id augusti, per manus Pe-

tri diaconi bibliothecarii et cancellarii S. apostolicae sedis, anno domini Leonis noni papae tertio, ind. iv.

Dat. die 6 augusti, anno Domini 1051, pontif. Leonis anno III.

XXII.

Contra invadentes domos episcoporum defunctorum, et eorum bona diripientes.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Abusus invadendi domos defunctorum episcoporum, et diripiendi bona eorumdem; — 2. Qui uti admodum perniciosus cohibendus est; — 3 et 4. Sic prohibetur sub excommunicationis et anathematis poena.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis omnibus Auximanis, clero et populo salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Quia auctore Deo sic nobis unius Ecclesiae cura specialiter est commissa, ut per dignitatem apostolicae sedis etiam caeterarum Ecclesiarum generalis sit provisio delegata, nostro competere videtur officio, non solum quae hactenus adversus easdem Ecclesias temerariis ausibus sunt usurpata, corrigere, sed etiam, ne rursus eadem praesumantur, in posterum providere.

§ 1. Perversam autem, et prorsus execrabilem quarundam plebium consuetudinem fama vulgante cognovimus, ut videlicet suo defuncto episcopo, domum episcopi hostiliter irrumpentes invadant, facultates eius praedonum more diripiant, praediorum domus incendiant, vites insuper et arbusta bestiali immaniores feritate succidant.

§ 2. Quod nimirum, nisi ecclesiastici vigoris fuerit censura correctum, haud dubium quin regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in reprobatione mandatum, si maledicens patri vel matri, mulctari morte praecipitur, cuius animadversionis sententia digni sunt, qui non carnales genitores persequi ge-

Abusus invadendi domos defunctorum episcoporum, et diripiendi bona eorumdem;

Qui uti admodum perniciosus cohibendus est.

stiunt, sed ipsam matrem suam Ecclesiam, in qua ex aqua et Spiritu Sancto regenerati sunt, ut viperinum genus dissipare contendunt? Etsi enim sacerdos quilibet ex debito humanae conditionis obiit, sed Christus, qui animarum nostrarum episcopus est, ex virtute divinitatis in aeternum vivit. Sicut enim Paulus dicit: *Plures facti sunt sacerdotes secundum legem, eo quod morte prohiberetur permanere. Iesus autem, eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium* (a). Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali episcopo vivente, terrena pressus formidine, ab Ecclesiae se laesione cohibuit; defuncto autem eo, ad iniuriam Christi qui immortalis Ecclesiae sponsus est, fel odii, et virus malitiae, quod eatenus occultabat, effundit. Et fortasse episcopus in vita sua aliquem laesit; sed Christus, qui Ecclesiae custos relictus est, quid peccavit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur; cui (1) aeterno Pontifici qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen si Ecclesiae praedo Dei filium immortalem procul dubio pontificem videret, si cum ubique praesentem omnia nosse, ac posse consideraret, coram eius oculis admittere tam impium, tam sacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur, quod per Psalmistam dicitur: *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus* (b). Porro si illi qui bona sua Ecclesiae conferunt, proprii reatus absolutionem felici commercio promerentur: subsequenter autem illi, qui ecclesiasticas facultates barbarica feritate deripiunt, in aeternae damnationis voraginem cadunt: qui nimirum novo et incomparabili criminis genere sic iudaicam perfidiam superant, ut non modo gentilium errorem, sed et haereticorum pravitatem detestabiliores excedant; a quibus videlicet Christus iterum crucifigitur, et Corpus eius, quod est Ecclesia, crudeliter laceratur.

(a) Hebr. vii. 23. (b) Psalm. xiii. 2. (1) Forte cur.

§ 3. Deprimatur ergo ausus illicitus, et nefarius diabolicae instigationis cohibeatur excessus, absteineat manus audax ab ecclesiastico patrimonio, ne victus pauperum pereat, ne quod ex oblatione fidelium iam Deo factum est sacrificium, praeda raptorum fiat.

§ 4. Quisquis autem huius nostri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis et auctoritate beatorum apostolorum Petri et Pauli, anathematizandum esse decernimus, et ut revera putridum membrum excommunicationis ferro a sanctae Ecclesiae corpore detruncamus. Sit igitur, nisi respiscat, anathema, maranatha, omnesque maledictiones Nebal super caput suum descendisse cognoscat.

§ 5. Observatoribus autem gloriam et honorem et incorruptionem, quaerentibus vitam aeternam. Amen (1).

XXIII.

*Confirmatio privilegiorum et iurium
Pharphensis monasterii (2).*

SUMMARIUM

Exordium. — Romanorum pontificum mos sua Ecclesiis privilegia confirmandi. — Confirmatio honorum. — Immunitas ab episcopo in ordinationibus etc. — Confirmatio privilegiorum. — De abbatis electione.

Leo episcopus servus servorum Dei, ecclesiae venerabili Sanctae Virginis Matris Beatae Mariae, quae ponitur in Pharpha, et pro ea Berardo abbati, et iuste intrantibus suis successoribus in perpetuum.

Initium sapientiae timor Domini: cuius timore ac debita reverentia commoti pro glorioso Filio et casto, gloriosae Matri simul et castae honorem libenter exhibemus pia devotione, et suis servitoribus necessarium ac regulare cupimus suffragium, ut dum nostro adiutorio bene deserviunt, participes prae-

(1) Hanc bullam more epistolae scriptam Baronius refert ad annum 1081. (2) Ex Chronico Pharph. inter Rer. Ital. Script. tom. ii, p. ii.

Sic prohibetur.

Sub excommunicationis et anathematis poena.

mii, corporis et animae suscipiamus commodum. Inter haec siquidem pure ad serviendum Deo viventi, nostrae voluntatis beneficia volumus, immo et quam maxime desideramus, ut sicut inter caeteras, nominis fama, ita et necessariis rebus gloriosius exaltetur per nostram humilitatem sancta Pharphensis Ecclesia. Argentum enim et aurum non est nobis: quod autem habemus, libenter ei, qui nobis hoc tribuit gratis, Domino nostro, et angelorum, ac nostrae Dominae reddimus; scilicet cor humile, bonam voluntatem, et devotam, ut oportet, servitutem secundum nostrae fragilitatis possibilitatem. Solebant semper Ecclesiis bona sua confirmari, immo et confirmantur adhuc per apostolica summae sedis privilegia, quae Deo largiente non refutabit ex nostra parte humiliter suscipere specialis spirituum et hominum Regina, Mater humilitatis, Domina nostra pia et mitis ac bona Maria. Suscipe ergo, sancta Virgo, sancta Parens, cum Filio tuo bona tua, non a nobis data, sed nostro tibi firmata privilegio. Tene, quae tenes: cum benedictione Filii tui posside, quae possides: Benedicta quidem es inter omnes mulieres: tua tibi nullus auferat: in bonis tuis te offendere nulli unquam liceat: et vice sua tibi, Berarde in Christo fili dilecte, fidei monasterii huius abbati, hoc sacrae paginae scriptum concedimus ad observandum, ut simul et scriptum Ecclesiae reserves, nec non et omne bonum tibi commissum. Sancta itaque apostolica auctoritate omnia, quae supradicta habet in eodem loco Ecclesia, confirmamus et corroboramus, sicut modo possidet, et ab initio infra possedit et extra: videlicet, quicquid habere videtur in territorio Sabinensi, idest ecclesiam Sancti Benedicti, et curtem Sancti Getulii, et castellum de Tribuco, et podium filiorum Palumbae, et alveum Pharphae totum; et haec omnia cum omnibus pertinentiis suis integrum; ecclesiam Sancti Angeli in Tancia cum gualdo et omnibus pertinentiis: castellum de

Romanorum Pontificum mos sua Ecclesiis privilegia confirmandi.

Confirmatio honorum.

Exordium.

Bucciniano, et roccam in integrum cum massa a papa Benedicto ipsi monasterio concessa: castrum Pharrae, haec iterum omnia simul cum omnibus suis pertinentiis et subiacentiis: terram de Ortella: in civitate Ortana ecclesiam Sancti Theodori in integrum: in Viterbio ecclesiam Sanctae Mariae in integrum: in Tuscano cellam Sanctae Mariae iuxta flumen Mionem cum gualdo et cum ipso monte Gosberti, seu et ripa Aduella, et Marino portu: in comitatu Narniensi monasterium Sancti Angeli, et ecclesiam Sancti Antimi in integrum: in comitatu Perusino cellam Sanctae Mariae in Diruta, et Sancti Apollinaris, et Sancti Blaxii, et Sancti Montani cum ecclesiis, castellis, villis, et omnibus pertinentiis, et adiacentiis suis: et iuxta Tiburtinam civitatem ecclesiam Sancti Adriani in integrum: in collina ecclesiam Sancti Andreae cum omnibus suis pertinentiis: in urbe Roma ecclesiam Sanctae Mariae et Sancti Salvatoris cum criptis et muris, et campum Agonis in integrum: in comitatu Asisino cellam Sancti Benedicti in integrum: in comitatu Firmano cellam Sanctae Mariae in Clenti, et monasterium puellarum, quod dicitur Sancti Salvatoris, et ecclesiam Sancti Benedicti in ripa, et cellam Sanctae Victoriae cum omnibus earum pertinentiis et adiacentiis: in comitatu Asculano cellas, unam Sancti Salvatoris iuxta flumen Asum; alteram Sanctae Mariae in Ophida in integrum: in comitatu Teatino cellam Sancti Stephani in integrum: in comitatu Senogallensi curtem de Luzano: in comitatu de Camerino curtem de Sala Bona: in comitatu Auximano curtem de monte Paulisco in integrum. Hanc ergo maiorem et principalem Sanctae Dei Genitricis ac Virginis Mariae ecclesiam in Pharpha, cum omnibus supradictis, et aliis etiam cellis suis maioribus, et earum ecclesiis suis minoribus, cum castellis, vicis et oppidis, terris cultis et iocultis, pratis, pascuis et vineis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, piscariis et piscationibus,

portibus maris, et litoribus, et universis, quantiscumque, qualibuscumque pertinentiis, et cum omnibus, quae a romana sede obtinet per apostolica privilegia, vel ab imperatoribus et regibus per praecepta, immotam et quietam ab omnibus esse sancimus. Et quodcumque sibi a quibuscumque fidelibus Christi concessum est, vel imposterum conceditur, si divinae pietatis respectum desiderat, nullus invadat, nullus minuatur vel subtrahat. Si quis enim piam Matrem Domini scienter offenderit, bonam voluntatem Filii eius unigeniti imo et primogeniti Salvatoris nostri habere omnino non poterit. Decimas et oblationes mortuorum quiete ista teneat Ecclesia. Nec ordinatio monachorum, vel presbyterorum huius monasterii vel cellarum eius, a quovis ibi fiat episcopo, nisi quem abbas invitaverit, aut si non adest, suo praecepto eius congregatio scilicet quia ita habetur in privilegio bonae memoriae Pauli papae, ut synodum nullus hic celebret episcopus, nec alio venire constringat presbyteros ipsius abbatis, quoniam quod ab ipso hic locus per privilegium obtinuit, nos infringere nolumus. Et consecrationes ecclesiarum a quovis quaerat abbas religioso episcopo: habeat simul et chrisma. Ad idoneum abbatem eligendum secundum sancti Benedicti regulam sit communis consensus, et impleatur petitio fratrum.

Scriptum est autem in canonibus: Invasores Ecclesiarum sine dilatione excommunicantur. Cuius rei gratia necesse est, ut omnis invasio in universa cesset Ecclesia, maxime in locis, quae sibi dicata tenet beata Maria, cui qui aufert sua, timeat incurrere anathema. Magna enim excommunicatio Filii Matris Virginis est indignatio. Exaltata super choros angelorum Maria, exaltet conservantem bona sua. Pro Dominae suae reverentia princeps apostolorum Petrus ditet illum semper benedictione apostolica, annuente hoc Virginis Patris, ac Virginis Matris Dei omnipotentis gratia. Bene valete. Datum

III idus decembris per manus Friderici diaconi sanctae romanae Ecclesiae bibliothecarii vice domini Herimanni archicellarii, et Coloniensis archiepiscopi. Anno domini Leonis IX papae III, indictione V.

Dat. die 11 decembris anno Domini 1051, pontif. Leonis anno III.

XXIV.

Eiusdem argumenti (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Bona monasterii Pharchen., quae eidem confirmantur. — Eorundem exemptio a qualibet molestia, vi, etc. — Solitae clausulae.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Berardo abbati monasterii, quod ponitur in Pharcha, suisque successoribus in perpetuum, perpetuam in Domino salutem.

Cum pia petitiones nostris auribus inculcantur, decet nos assensum praebere, et talibus desideriis non resultare, quatinus sacra loca temporibus nostris proficiant et augeantur, et in nullo, quod absit, minuantur. Igitur quia petistis a nobis, quatenus ex nostra largitate nostroque dono concederemus vestrae religiositati monasterii vestri confirmationem, eiusdemque honorem, quem habet modo et habiturum est in perpetuum, videlicet fundum massam, in quo est ecclesia Sancti Valentini: ex fundo Muciani uncias tres: fundum Paternum, in quo est ecclesia Sancti Ioannis: fundum Carbonianum: fundum Septiniani: fundum Pipiliani: fundum Agelli: fundum Mutellae: fundum Loriniani: fundum Urbanae: fundum Bucciniani: fundum Albuciani: et alios fundos, cum domibus, vineis, olivetis, atque colonis. Confirmamus autem vobis vestrisque successoribus praenominatos fundos, vel uncias, seu ecclesias cum casis, vineis, pratis, silvis, salictis (2), nec non aquimolis, et universis appendicibus, colonis atque

(1) Loc. cit. in notis. (2) *Lege salictis.*

familiis, vel omnibus ad eos generaliter et in integrum pertinentibus, sicuti primitus, et nunc ab ipso vestro monasterio possessa sunt, tam in comitatu Sabinensi, nec non et Narciensi, sive in comitatu Reatino, vel Furconiano, Asculano, Firmano, Aprutiansi, et Pinnensi, Romano etiam, et Tuscano, omnesque adiacentias eiusdem monasterii, atque pertinentias cum omni integritate, concedimus detinenda, tam ea, quae modo iuste possidetis, quam ea, quae in futurum largiente Domino poteritis acquirere tu et successores tui, sicuti per privilegia sanctae recordationis domini Adriani quondam papae, et Pauli, eidem venerabili monasterio confirmata sunt, permanenda. De theloneis quoque mercatorum, et pontium, et decimas de monachorum stipendia, et pauperum dari a praesenti secunda indictione tuae religiositati, tuisque successoribus abbatibus vestri monasterii in perpetuum concedimus, ex eisdem omnibus percipiendas; nec non et oblationes mortuorum. Statuentes apostolica censura ex auctoritate beati Petri apostolorum principis sub divinis obtestationibus et anathematis interdictionibus, ut nulli unquam nostrorum successorum pontificum, vel aliae cuilibet magnae parvaeque personae, ipsa praenominata loca, vel quae in posterum, auxiliante Deo, vestro monasterio fuerint acquisita, sicut supra sunt instituta, a potestate et ditione vestra vestrorumque successorum ac vestri monasterii auferre vel alienare quoquomodo liceat. Si quae autem temerario ausu magna parvaeque persona contra hoc nostrum privilegium agere praesumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatam, et a regno Dei alienam, et cum omnibus impiis aeterno incendio ac supplicio condemnatam. At vero qui pio intuitu curator et observator huius nostri privilegii extiterit, gratiam atque misericordiam, vitamque aeternam a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur in saecula saeculorum. Amen.

Scriptum per manus Petri scriniarii sacri palatii, in mense et indictione secunda; datum IV kal. martii per manus Petri diaconi bibliothecarii, et cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno pontificatus domini Leonis noni papae primo, indictione II (1).

Dat. die 26 februarii anno Domini 1049, pontif. Leonis anno I.

XXV.

Confirmatio privilegiorum omnium Coloniensis Ecclesiae, in qua septem presbyteri cardinales, totidemque diaconi, ac subdiaconi creantur. Hermannus vero archiepiscopo conceditur titulus cancellarii S. R. E. cum ecclesia S. Ioannis ante portam Latinam (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Ratio concessionis. — Confirmatio privilegiorum. — Concessio cancellariatus S. R. E. et ecclesiae S. Ioannis ante portam Latinam. — Septem presbyteri cum dalmaticis, totidemque diacones ac subdiacones cum sandalis in ecclesia metropolitana instituuntur. — Rectori huius Ecclesiae primus post archiep., vel eius legatum locus in dioecesanis synodis conceditur. — Archiepiscopi electio a canonicis facienda statuitur. — Confirmantur bona omnia ad Ecclesiam Coloniensem spectantia; — Item bona, quae dedit ipse Herimannus archiep. — Anathema contra privilegii huius violatores.

Leo episcopus servus servorum Dei, D. Hermannus S. Coloniensis Ecclesiae venerabili archiepiscopo, suisque successoribus illuc canonice intrantibus, salutem in perpetuum.

1. Gratias agimus Deo et Domino nostro Iesu Christo, qui nullis nos praecedentibus meritis ad apostolicae dignitatis culmen fecit ascendere, et sollicitudinem

(1) Nullum dubium, male hic notatos chronologicos characteres propter rationem suprapositam. Neque vero dixerimus utrumque privilegium datum eodem anno. Nos una posuimus ad rei potius quam temporis ordinem servandum. (2) Edidit Aubertus Miraeus Oper. Diplom. tom. II, pag. 1131 (desumpsit fortasse ex Archiv. S. Severini Coloniens., ubi asservari non est dubium).

Immunitas ab episcopo in ordinationibus etc.

Confirmatio privilegiorum

De abbatis electione.

Exordium.

Eorundem exemptio a qualibet molestia, vi, etc.

Bona monasterii Pharchen., quae eidem confirmantur.

Solitae clausulae.

Exordium

omnium Ecclesiarum gerere, earumque rectoribus pietatis assensum praeberere.

Ratio concessio-

2. Quia postulasti a romana sede confirmari privilegia, quae ab antecessoribus nostris sunt tuae Ecclesiae concessa, visum nobis fuit honestum, et Ecclesiae necessarium, petitioni tuae consentire.

Confirmatio privilegiorum.

3. Praesertim cum ecclesia haec sub nomine principis apostolorum beatissimi Petri sit consecrata, sicut mater sua, cui praesidemus divina clementia, ut quae matrem invitatur ex nomine filia, invitetur etiam aliquantisper in dignitate Ecclesiae, protegaturque sub alis defensionis suae. Nos igitur sua, sicut et omnium Christi fidelium devotione incitati, nostra apostolica auctoritate confirmamus tibi omnia, quemadmodum in privilegiis patrum nostrorum apostolicorum virorum sunt scripta, crucem videlicet et pallium suo tempore suoque loco ferendum, insigne quoque sustinere equi, quem haccum vocant nostri Romani.

Concessio cancellarius S. R. E. et ecclesiae S. Iohannis ante portam Latinam.

4. Confirmamus quoque tibi per hanc praeceptionis nostrae paginam, sanctae et apostolicae Ecclesiae cancellaturam, et ecclesiam S. Ioh. evangelistae ante portam Latinam, ut te Petrus cancellarium habeat, Iohannes hospitium praebeat.

Septem presbyteri cum dalmaticis, totidemque diacones ac subdiacones cum sandaliis in ecclesia metropolitana instituantur.

5. Concedimus etiam, atque perpetuo largimur, ut maius altare ecclesiae suae Matris Virginis honori dedicatum, et aliud ibidem apostolorum principi B. Petro addictum, veneranter ministrando procurent septem idonei cardinales presbyteri dalmaticis induti, quibus etiam cum totidem diaconibus ac subdiaconibus ad hoc ministerium prudenter electis, ut sandaliis utantur, concedimus, et constituimus.

Rectori huius Ecclesiae primus post archiepiscopum vel eius legatum locum in diocesis synodis conceditur.

6. Postea auctoritatem, et honorem, quem Ecclesia hactenus habuit tam inter alios, quam a suis, confirmamus clypeo apostolicae protectionis, ut si quando synodus infra tuam diocesim, aut praesente huius primae sedis archiepiscopo, aut legato ab eius latere directo fuerit aggregata, priorem quidem locum post ipsum rector eius obtineat, in proferenda sacrorum ca-

nonum auctoritate prior existat; ita tamen ut sicut est prior in hac probabili dignitate, ita etiam polleat prior morum probitate, vitae honestate, ut cuius enunciatum verba, eius incitetur exemplo.

Archiepiscopi electio a canonicis facienda statuitur.

7. Regiam consecrationem infra limites suae diocesis faciendam potestatis apostolicae munimine ei corroboramus. Habendam electionem quoque archiepiscopi secundum auctoritatem canonicam filiis Ecclesiae sancimus per hanc praeceptionis nostrae paginam.

Confirmantur bona omnia ad Ecclesiam Coloniensem spectantia;

8. Bona autem, quae usque modo tenuit, vel in aeternum cum iustitia acquirere poterit, hoc apostolico munimine laudamus et corroboramus, videlicet monasteria et ecclesias Coloniae positas, monasterium Sancti Heriberti cum omnibus suis pertinentiis, ecclesiam Sanctae Mariae infra urbem, ecclesiam Sancti Gerdonis cum omnibus suis pertinentiis. Caetera vero sacra loca, et infra urbem et circa, confirmamus tibi auctoritate apostolica; monetas vobis (1), teloneum, et omne ius civile sub potestate archipraesulis.

9. Abbatis autem per diversa loca, villas, vicos, et castella in omnibus suis pertinentiis, servis, ancillis, terris cultis et incultis, aquis, pratis, campis, sylvis, forestis.

Item bona, quae dedit ipse Herimannus archiepiscopus.

10. Praeterea corroboramus Ecclesiae praedia, quae ipse dedisti, videlicet monasterium Brauwellare, et castrum nomine Zoneburg cum omnibus suis pertinentiis: ita sicut neminem coarchiepiscoporum tibi subiicimus, ita sub nullo primatu te agi decrevimus, salva nobis in te, sicut in caeteris archiepiscopis, quae iure debentur apostolicae subiectionis auctoritate.

11. Statuentes apostolica censura, ut nullus imperator, rex, dux, marchio, comes, vicecomes, et praeterea nullus archiepiscopus, episcopus, praepositus, vel aliqua magna parvaque persona cuiuslibet ordinis et dignitatis, contra hanc nostrae praeceptionis et confirmationis paginam audeat praetentare.

(1) Forte quoque.

Anathema contra privilegii huius violatores.

12. Si quis, quod non optamus, temerario ausu contra huius (1) apostolicae nostrae auctoritatis scriptum pie a nobis promulgatum tentaverit, anathematis vinculis innodatus a regno Dei sit alienus, donec resipiscat. Qui vero pio intuitu cultor et observator extiterit, benedictionis gratiam, et caelestis regni gaudia a misericordissimo Domino nostro consequi mereatur.

Datum nonis maii per manus Fridrici diaconi, sanctae romanae Ecclesiae bibliothecarii atque cancellarii vice domini Hermanni archicancellarii et Colon. archiepiscopi.

Anno Domini millesimo quinquagesimo secundo, Leonis IX papae IV, indictione quinta.

Dat. die 7 maii anno Domini 1052, pontif. Leonis anno IV.

XXVI.

Confirmatio bonorum, privilegiorum et exemptionum omnium abbatis S. Sophiae Beneventan. diocesis (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Confirmatio abbatis, et rerum omnium ad eam pertinentium. — Item et oblationum sive donationum omnium eidem a fidelibus factarum. — Abbatis electio penes monachos. — Abbatis cum omnibus ad se pertinentibus sub iure S. Rom. Ecclesiae recipitur; eximiturque ab omni subiectione Cassinen. monast. — Quicquid in contrarium actum fuerit, irritum declaratur; iuxta declarationes Beneventan. dum in controversia alias mota ab abbatibus Cassin. — Confirmatio exemptionum a pontificibus, vel imperatoribus eidem concessarum. — Liberum abbati sit ordinationes a quo maluerit episcopo accipere. — Anathema in privilegii huius violatores.

Leo episcopus servus servorum Dei, Siconolpho dilecto nostro in Christo filio et abbati venerabilis coenobii almae et coaeternae Domino Patri Sophiae intra Beneventum, in loco nuncupato Urbe-vetere constructi, et post te in eodem coenobio tuis successoribus canonice promovendis in perpetuum.

(1) Forsitan hoc. (2) Ex tom. VIII Ital. Sac. Bull. Rom. Vol. I. 78

Exordium.

Ad hoc in sacerdotali culmine constituti sumus, ut evellamus, nec non et destruamus, et aedificemus iuxta ac plantemus in nomine eius. Debito officii nostri exigente, optimum duximus diebus nostris, prout superna gratia concesserit, obvia quaeque nobis illicita falsae ecclesiasticae disciplinae dimittere (1), et licitis, copiam fructificandi passim suppeditare. Quamobrem post nimiam calamitatem Beneventanorum, quam pertulerunt iuste ob iniuriam et superbiam romanorum pontificum, et dominorum imperatorum, postque eorum miserabilem et luctuosam satisfactionem, tibi iam dicto Siconolpho, quem loco illius deieci ac scelerati Gregorii, abbatis immerito dicti nec iam dicendi, ordinavimus iuxta petitionis tuae tenorem, confirmamus ex integro praefatam abbatiam S. Sophiae cum ecclesiis, curtibus, villis, casalibus, vineis, terris, servis, ac ancillis, omnibusque mobilibus vel immobilibus ad se iuste pertinentibus, tam ea, quae hactenus acquirere potuit, quam quae deinceps liberalitate, collatione, sive concessione quorumlibet religiosorum hominum poterit adipisci, atque prorsus quaecumque concessa sunt illi, corroborata priorum imperatorum vel principum praeceptis, aut chirographis. Praeterea auctoritate apostolicae sedis romanae concedimus ac confirmamus tibi tuisque successoribus in perpetuum omnes in integrum oblationes vivorum ac defunctorum, quae amodo deinceps ipsi monasterio vel ecclesiis illis subiectis a quibuscumque personis datae fuerint: liceatque ipsis monachis ex eadem congregatione eligere abbatem sibi, si inibi idoneum ad hoc officium invenerint: sin alias, undecumque possunt, dignum rectorem sibi eligant, et perpetuo maneat iam saepe fatum coenobium sub tutela, seu iure sanctae romanae Ecclesiae liberum, et immune ab omni subiectione ac iugo Cassinensis monasterii; itaut nec vox calumniatorum super hoc recipiatur aliqua, sed penitus habeatur frivola et

Confirmatio abbatis, et rerum omnium ad eam pertinentium.

Item et oblationum sive donationum omnium eidem a fidelibus factarum.

Abbatis electio penes monachos.

Abbatis cum omnibus ad se pertinentibus sub iure S. R. E. recipitur; eximiturque ab omni subiectione Cassinen. monast.

(1) Lege falce... demeters.

XXVII.

Confirmatio Asculanae Ecclesiae, et bonorum omnium ad eandem pertinentium (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Causae concessi privilegii. — Confirmatio bonorum omnium ad hanc Ecclesiam pertinentium. — Bona ad Asculanum episcopatum spectantia. — Omnimoda episcopi iurisdictio in tota sua dioecesi et clero absque alterius episcopi interventu. — Anathema in refragantes. — Ecclesiam hanc suis in bonis, decimis, oblationibus etc. molestare omnino sub anathematis poena interdictum.

Leo episcopus servus servorum Dei, Berardo Secundo episcopo Ecclesiae et episcopatus Sanctae Dei Genitricis Mariae et beatissimi Christi martyris Emigidii, positae in comitatu Esculano intra civitatem, cunctisque suis successoribus canonice illuc intrantibus in perpetuum.

Quia divinae largitate gratiae B. Petro apostolorum principi regere, dispensare, et ab omni pravorum infestatione defendere, omnis commissae est Ecclesia, ut cuius pascitur doctrina, eius muniatur et tutela; convenit nos, qui eius vice apostolatus fungimur culmine, singulis Ecclesiis iustae protectionis manus porrigere, quatenus, quod illis ad tutaminis proficit fulcimentum, nos expediat a debito, quod debemus omnibus. Proinde rogatu D. supranominati Berardi episcopi S. Ecclesiae Esculanae apostolicae auctoritatis munimen concedentes, et per eam praefato episcopo, cunctisque eius successoribus canonice inibi inthronizatis, quae ad honorem Dei Genitricis semperque Virginis Mariae est dedicata, nec in inferioris liberalitatis praescriptum, sed obstaculum, et totius protectionis clypeum privilegii munimen, conferimus, ut Ecclesia, quae nomini summi omnipotentis Regis martyrum est dedicata, sit etiam summi militis eius filii scripto protecta, gladioque defensa; ideoque apostolica auctoritate providentes singula, quicquid iuste eidem deferetur Ecclesiae,

(1) Ab originali desumpt. edidit Ughell. Ital. Sac. tom. 1, ubi de episcopis Asculanis.

Exordium.

Causae concessi privilegii.

Quicquid in contrarium actum fuerit, irritum declaratur; iuxta declarationes Beneventan. ducum in controversia alias mota ab abbatibus Cassin.

Confirmatio exemptionum a Pontificibus, vel imperatoribus eidem concessarum.

Liberum abbatibus sit ordinationes a quo maluerit episcopo accipere.

Anathema in privilegii huius violatores.

irrita, sitque rata controversiae illius manifeste, ac publice facta definitio a religiosi principibus landolpho, ac Pandolpho, magnatibus, ac ducibus eorum, quando prius Malepotus, deinde Ioannes, Cassinenses abbates, adversus Ursum ac Gregorium abbates Sanctae Sophiae rectores super hac litem suscepere. Obtineat ergo et possideat semper libertatem, antecessorum nostrorum privilegiis, et imperatorum praeceptis hactenus sibi concessam et confirmatam, itaut nullus deinceps imperatorum, regum, ducum, vel principum, aut marchionum, nec ulla cuiuscumque dignitatis persona contra hanc nostram auctoritatem aut conditionem privilegiorum venire audeat, aut de bonis eiusdem abbatis per nos aut quoscumque concessis, usurpare, minuire aut alienare quicquam quocumque modo aut ingenio praesumat, ne sub iudicio districti anathematis decidat. Porro quia ab aliquibus episcopis solent coenobia gravamina substinere, nos vero alicui praedudicium nec volumus nec debemus facere, hoc tantum concedimus tibi hac nostra auctoritate, ut si ab episcopo in cuius dioecesi consistis, nequiveris ecclesiasticas ordinationes gratis et canonice acquirere, licentiam habeas a quocumque tibi tuisque acquirendi eas iuste. Huius nostri privilegii statuta infringere et cassare nullus aliquando quacumque arte praesumat, ne damnationem ab initio a sanctis Patribus promulgatam pro sacrilegiis incurrat. Nam quisquis haec pio divinitatis respectu reverenter observaverit, confidimus, quia a Sancta Trinitate benedictionem habebit, et sortem nanciscetur cum eis, qui praecepta dominica servaverunt, et ad caelestes thesauros terrena patrimonialia transtulerunt.

Data XII kalendas iunii per manus Frederici diaconi S. R. E. bibliothecarii, nec non et cancellarii vice domni Hermanni archicancellarii, et Coloniensis archiep., anno domni Leonis papae quarto, indict. v.

Dat. die 21 maii anno Domini 1052, pontif. Leonis anno IV.

Confirmatio bonorum omnium ad hanc Ecclesiam pertinentium. — Bona ad Asculanum episcopatum spectantia.

confirmamus et corroboramus tibi, ut nemo exinde eum audeat disvestire vel molestare, seu aliquam inquietudinem illi inferre, idest civitatem Esculanam ex integro cum ipsa sua portione de monasterio S. Angeli, quod in ipsa civitate est constructum, et monasterium S. Mariae, in Sancto Monte positum, cum omnibus iuste sibi pertinentibus, vel quae in antea aliquorum iusta datione legaliter pertinere poterunt: castellum, quod dicitur Trione, cum monasterio Sancti Laurentii cum omnibus pertinentiis suis: curtem de Masa cum ipso poio de Valle-Lucida: curtem de Monte: curtem de Pazano, sicuti in cartula Maynardi filii Sigolli habetur et legitur: castra, quae dicuntur Sculcula, Matrice, Spinetulo: curtem de Ilica: curtem de Cariano: curtem de Core: curtem de Belenterio: curtem de Flaminiano: curtem de Api: curtem de Tarracina: curtem de Bapino: curtem de Wasto Pomarese: curtem de Saxa: curtem de Salli: curtem de Patarco: curtem de Villa Magna, et omnia quae praedicto episcopatu, tam in supradictorum castrorum, quam curtem de Montariolo intus civitatem Spoletanam: curtem de Paterno in loco, qui Ponte dicitur: curtem de Primocasu: gualdum de Laguine; in Nursia casam et curtem infra locum, ubi olim fuit civitas: curtem de Sala in eadem Nursia: gualdum de Fesso: curtem Savelli in comitatu item Esculano in loco, qui Aqua dicitur: castellum de Luco, et turrum de Fotiano, et poium de Quintodecimo: curtem de Mazzanam cum salinis suis: castellum de Murro: castrum Fundanianum: montem Purum cum forestis et sylvis, cum poio quod Clamatorium dicitur: Plage cum castro Lusiano: Villa Magna cum poio, et castellum Cicianum: montem Calumna: Baianum: castrum de Gualdo: curtem Agelli: castrum Lugonianum: curtem Pupilianam: curtem S. Stephani: curtem de Paterno, et castrum de Spelunca cum ipsa curte de Valeriano: curtem de Bosiano: montem Andreae: poium Silvestrum, quod est ante castellum

Gusianum: nec non et castrum de Spinetulo cum curte sua, quae Francisca dicitur: curtem Fassianam: curtem Prestitulam: poium Valenterium: castellum de Ottavo: poium Gaminaldum: curtem Cervinariam: curtem Chrisianam: curtem de Vivario: curtem S. Felicis: poium de Pignole: curtem S. Martini: castrum de Corato cum poio Heliceti, et Cisimulae; curtem Popiliano: curtem Lauretianam: curtem Maltinianam: castellum Castelli; in Fundaria curtem Porilem: curtem Dianam: curtem de Quarto: castellum de Postmontes: curtem Capitulinam: curtem Paternionis cum poio Avignonis: castellum de Callonata cum suis curtibus: curtem Ciniani cum suo castello: curtem de Casule, et castellum de Vina. Haec omnia supranominata cum plebibus et ecclesiis singulis, earumque dotalibus cum servis et ancillis, villulis, massariis, commendatiis, et colonis singulis cum alpiis et montibus, sylvis, pratis, pascuis, vineis, olivetis, cultis et incultis, aquis, molendinis, piscariis, piscationibus, salinis, aquarumque decursibus, nec non et armentis, equorumque forestis, seu omnibus iuste sibi pertinentibus in integrum confirmamus, atque apostolica auctoritate corroboramus. Decimas etiam, seu primitias, et cunctas oblationes fidelium vivorum et mortuorum, eidem episcopatu iuste et canonice pertinentes tibi iuxta canonicam institutionem Ss. Patrum concedimus. Nec non et illud statuendo decernimus, ne aliquis episcopus, alicuius auctoritate vel potestate suffultus audeat absque licentia inibi iuxta praefati episcopi ordinationes, seu constitutiones aliquas facere, vel iudicia disponere, seu clericos, aut presbyteros synodo quicumque distringere, vel fatigare. Statuentes igitur apostolica auctoritate, quae servanda est ab omnibus, et in omnibus, statuimus, et sub anathemate constringimus, ut nullus imperator, sive rex, nullus dux, vel marchio, comes, vicecomes, castaldus, vel quilibet publice pariter exactor, seu cuiuslibet hominis persona, cuiuscumque sit

Omnimoda episcopi iurisdictio in tota sua dioecesi et clero absque alterius episcopi interventu.

Anathema in refragantes. — Ecclesiam hanc suis in bonis, decimis, oblationibus etc. molestare omnino sub anathematis poena interdictum.

ordinis, vel dignitatis, seu religionis, hanc pragmaticam privilegii sanctionem audeat refragare, vel in quoquam infringere: quod qui tentaverit a B. Petro apostolorum principe anathemate divino percussus intereat, quia Dei Genitricem eique famulantes offendere non timuit, Deumque hoc inspicere pro nihilo duxit; conservator vero benedictione suffultus apostolica, a Deo omnipotente vitam consequatur aeternam.

Data kal. iulii per manus Friderici diaconi S. R. Ecclesiae bibliothecarii et cancellarii vice D. Herimanni archicancellarii et Coloniensis archiepiscopi, anno D. Leonis IX papae IV, indic. V. Actum Beneventi in Dei nomine feliciter. Amen.

Dat. die prima iulii anno Domini 1052, pontif. Leonis anno IV.

XXVIII.

Confirmatio cathedralium Ecclesiarum S. Pelini de Valva, et S. Pamphili de Sulmona pro Valvensibus episcopis (1).

SUMMARIUM

Exordium. — Status infelix Valvensis Ecclesiae ex episcoporum incuria. — Confirmatio episcopatus et bonorum ad eum pertinentium. — Limites Ecclesiae. — Ecclesiae S. Pelini et S. Pamphili eidem assignantur cum bonis omnibus ad eas pertinentibus. — Clericorum causae per episcopum examinandae. — Confirmatio chartarum omnium, etiam si quae sint deperditae. — Decretum sub censurarum poena, ut si quis de ablatis Ecclesiae bonis conscius sit, episcopo notum facere teneatur. — Valvensis Ecclesia sub iure sedis apostolicae. — Quidquam ab ea alienare, auferre, etc. sub anathematis censura omnibus omnino personis interdicitur. — Anathema contra privilegii huius violatores.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilecto confratri Dominico Valvensi Ecclesiae episcopo, cunctisque successoribus tuis in eadem Ecclesia canonice promovendis in perpetuum.

Etsi iubemur cum tempus habemus, a Domino bona operari, maxime tamen ad

(1) Ex archiv. cathedralis Ecclesiae editit Ughell. Ital. Sac. tom. I, ubi de Valven. episcopis.

domesticos fidei. Unde omnibus Ecclesiis Christi pro ea, quae nobis credita est, dispensatione sollicitudinem nostram habemus, sic debemus invigilare longinquis, ne in aliquo absimus propinquis. Itaque ad suggestionem tuam, carissime confrater et coepiscope Dominice, quem ex coenobii disciplina ad episcopatus curam repromovimus, gaudemus, et antecessoribus nostris, atque nobis fideliter et iugiter deservire in S. R. Ecclesia cognoscimus. Sed Valvensis Ecclesiae cui Domino auctore praesides, quamvis peccatis facientibus malitia saecularium hominum et peccatorum eius, sua, non quae Iesu Christi sunt, quaerentium supramodum desolatae et destructae, munimine apostolici privilegii contra impetum et machinamenta sacrilegorum obtendimus. Igitur auctoritate apostolica per hoc nostrae constitutionis privilegium concedimus et corroboramus tibi tuisque, ut dictum est, successoribus in perpetuum episcopatum Valensem cum omni sua integritate et pertinentia, sicut antiquis, et iustis limitibus determinatur: scilicet a fossato Luparelli ad Portellas, sive Columnas, et a Furca de Gorza ad Stasilum inter montes; hinc a castello de Furca ad serram de Cannatina, et a serra de Sigella ad serram de Monte Christi: inde a monte Generacici ad Crucem, inde a valle Araldi ad Muricem de Celici, et a terra de Cantu ad Furcam Mizula, deinde a robore Cerurci, et campo Olomeo, et a Caenite ad Columnellam de Campo Mezzo, ubi exit aqua de Sangro, et pergit ad fossatum Luparelli, quod iam dictum est. Principaliter quoque confirmamus tibi ad episcopalem sedem ecclesiam S. Pelini cum omnibus sibi iuste pertinentibus, et pariter ecclesiam S. Pamphili, cum caeteris ecclesiis et capellis, quaecumque intra praefatos posita esse noscuntur, cum omnibus pertinentiis earum, ita ut decimas et oblationes tam vivorum, quam etiam mortuorum, secundum auctoritatem eorum canonum, prout tibi videbitur, sicut

Status infelix Valvensis Ecclesiae ex episcoporum incuria.

Confirmatio episcopatus et bonorum ad eum pertinentium.

Limites Ecclesiae.

Ecclesiae S. Pelini et S. Pamphili eidem assignantur, cum bonis omnibus ad eas pertinentibus.

Clericorum causae per episcopum examinandae.

Confirmatio chartarum omnium, etiam si quae sint deperditae.

Decretum sub censurarum poena, ut si quis de ablatis Ecclesiae bonis conscius sit, episcopo notum facere teneatur.

Valvensis Ecclesia sub iure Sedis Apostolicae.

Quidquam ab ea alienare, auferre, etc. sub anathematis censura omnibus omnino personis interdicitur.

Anathema contra privi-

episcopum decet, disponas et dispenses. Clericorum causas et negotia ad saeculares homines, et eorum iudicia transire non consentias, sed tu ipse et successores tui audias, et canonice definiatis. Et quia malorum pectorum negligentia simul et nequitia monumenta chartarum, vel privilegia antecessorum nostrorum, et si qua sunt alia instrumenta, quibus possessiones et bona ipsius episcopatus firmabantur et retinebantur, aut perdit, aut subtracta fuisse constat, per hoc nostrae auctoritatis privilegium sancimus, ut nihil hoc praefatae Ecclesiae noceat, sed iuxta quod Otto imperator Grimualdo eiusdem Ecclesiae episcopo etiam per praeceptum edixit, ubicumque necessitas et iustitia ipsius episcopatus fuerit, sub interpositione sacramenti, per veraces homines, tam divites, quam etiam mediocres, quos idem episcopus denominaverit, in cuiuscumque potestate sit, ipsa iustitia inquiratur, et Ecclesiae dictae restitatur. Insuper decernimus sub interpositione districti anathematis, ut quicumque conscius est possessionum vel bonorum, quae iure competunt praefato episcopatu, et tamen inde alienata ab improbis hominibus detinentur, episcopo aut suis manifestet, ne malis aliorum consentiendo et tacendo, sacrilegus apud Dominum existat; omnes etiam chartae factae ad damnum Ecclesiae, vel quae fuerunt ipsi Ecclesiae subtractae, et detinentur ab invasoribus, apostolica auctoritate sint inanes et vacuae. Hinc sanctae romanae et apostolicae sedis, cuius iuris episcopatus ille specialiter esse dignoscitur, auctoritate sub interminatione districti anathematis interdiciamus, ne aliqua magna vel parva persona cuiuscumque conditionis et dignitatis molestare, inquietare, disvestire praesumat eum absque discussione ex omnibus rebus mobilibus vel immobilibus, sese moventibus, quae nunc possidet et deinceps iuste acquirere et possidere potuerit. Quod si quis Dei et animae suae inimicus quo-

cumque modo, vel ingenio huius apostolici privilegii temerarius praevaricator existere non timuerit, et aliquid eorum, quae hic aut confirmantur, aut infirmantur a nobis, sibi praesumpserit contra hoc, quod nostrae auctoritatis censura hic promulgatur, perpetua anathematis sententia se gehennae cum diabolo et angelis eius irrecuperabiliter mancipandum noverit, nisi forte, dum vivit, digne Domino et Ecclesiae suae satisfecerit. Qui vero divinae pietatis intuitu, et sanctae obedientiae reverentia fidelis conservator extiterit, huius benedictionem hic et in futuro promereatur, praemiumque sempiternae beatitudinis, in electorum Dei coetibus. Amen.

Datum in Benevento XII kal. ianuarii per manus Federici diaconi et bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis vice D. Hermannii Coloniensis archiepiscopi et archicancellarii, anno dom. Leonis IX papae IV, indictione VI.

Dat. die 21 decembris anno Domini 1052, pontif. Leonis anno IV.

XXIX.

Confirmatio privilegiorum omnium S. Bambergensi Ecclesiae hactenus concessorum (1).

SUMMARIUM

Series facti, seu narratio itineris Leonis IX in Germaniam, rerumque inibi gestarum. — Narratio permutationis factae inter Hartvicum Bambergensem et Henricum Herbipolen. epis. — Controversiae hinc motae et non multo post opera pontificis compositae. — Vetera omnia privilegia confirmata. — Et donationes S. Henrici imperatoris, caeterorumque fidelium roboratae. — Omnimoda episcopi iurisdictio in bonis Ecclesiae. — Quae ab omni datio, placito, molestia, etc. libera fore, declaratur. — Episcopus vero in canonicis causis Moguntino subiectus tanquam metropolitano. — Canonicis huius Ecclesiae mitrae usus conceditur, qui tamen ex dignioribus eligantur. — Dies assignati ad usum mitrae. — Iis vero tantum canonicis conceditur,

(1) Loc. cit.

qui Clementis II PP. sepulchro inserviunt. — Privilegii huius roboratio. — Anathema contra eius violatores.

Leo episcopus servus servorum Dei, Hartwico Babenbergensi episcopo, sibi que canonico in sede episcopatus successoris in perpetuum, aeternam in Domino salutem.

Series facti, seu narratio itineris Leonis IX in Germaniam, rerumque inibi gestarum.

Cum exigente cura pastorali totius sanctae Ecclesiae Dei nobis Dei providentia commissae, in partes Germaniae venissemus, quae Orientali Franciae adiacent, praee dilectissimi filii nostri Heinrichi secundi imperatoris et tertii regis, ac suprafati dilectissimi confratris nostri episcopi Hartwici Babenberg, venimus, et in die natalis beati Lucae evangelistae inter missarum solemnias cum verbum Dei haberemus ad populum, praesente nominato carissimo filio Heinricho, et episcopis quamplurimis, astantibus etiam laicis, et diversis potestatibus saeculi, relecta sunt praedecessorum nostrorum privilegia, quibus idem locus fundatus et corroboratus est auctoritate romanae sanctae sedis apostolicae; relecta est ibi et conscriptio et confirmatio Wirzeburgensis Henrici episcopi, qua predictam Babenbergensem Ecclesiam banno episcopali et episcopii termino acceptam, placita commutatione firmavit; quae sic acta est:

Narratio per mutationem factae inter Hartwicum Babenbergensem et Henricum Wirzeburgensem episcopos.

2. Dum Henricus in imperio primus, in regno secundus, divini ignis amore succensus, de praediis, quae Dei gratia haereditario iure in suae possessionis dominium pervenerant, Dei servitium augere, construendo episcopatum, atque ordinando desideraret, quo id legitime rationabiliterque fieri potuisset, Heinrichum venerabilem Wirzeburgensem Ecclesiae provisorem, quatenus praedictum locum, Baberc nuncupatum, cum pago, Ratenzgave qui dicitur, qui ad suae dioeceseos statum pertinere videbatur, de suo iure in eius ad id perficiendum transfunderet, studiose coepit flagitare. Qui, quoniam iustae et rationabiles causae videbantur, eiusdem invictissimi regis peti-

tionibus acquiescens, cum communi clero sui, atque militum, nec non totius populi consilio et consensu, praefatum locum cum praedicto pago, tribus parochianis Ecclesiis cum suis adiacentiis exceptis, quarum nomina sunt haec, Wachenrode, Lonerestat, Mulhusen, omni postmodum remota contradictione, suae potestati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volvelt nominatur, in quo praefatus locus situs est, partem eidem regi concessit, quantum est de Babenberg usque ad flumen Uraha, de Uraha in Ratenzam flumen, et sic iuxta decursum eiusdem fluminis in Moin, et inde ad rivulum Wichibac: deinde ad caput eiusdem rivuli, sicque qua citissime ac proxime perveniri potest ad Uraha. Et ut haec traditio firma et inconvulsa permaneret, ipse praedictus praesul Heinrichus cum canonicis suis corroboravit et subscripsit.

3. Qua subscriptione relecta, cum iuxta votum omnium, quia semper iustis operibus favorem debemus et nos praedictum venerabilem locum apostolica auctoritate vellemus corroborare, ipse praenominatus eiusdem loci episcopus Hartwicus proclamationem suam fecit; quia locus suus a clericis Adelberonis Wirzeburgensis episcopi temeraria praesumptione invasus esset. Quod nos, quia episcopi praesentes aderant, inter quos causa stabat, ibidem volentes discutere, Adelberoni episcopo, a quo iniuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, si posset, refelleret; si non, iustitiae satisfaceret. Dum ille, inito cum suis omnibus, qui aderant, clericis et laicis consilio, regrediens ad ambonem, de illata iniuria se cum satisfactione excusavit; et de omnibus, quae ad bannum, et episcopalem iustitiam et potestatem Bambergensis Ecclesiae Christi pertinerent, ex tunc et deinceps renunciavit, exceptis his causis, quas de bonis utriusque episcopii possent legaliter definire.

4. Verum nos, sicut semper de profectu gaudemus fidelium, et iustis operi-

Controversiae hinc motae et non multo post opera Pontificis compositae.

Vetera omnia privilegia confirmata.

Et donationes S. Heinrichi imperatoris, caeterorumque fidelium roboratae.

Omnimoda episcopi iurisdictio in bonis Ecclesiae:

Quae ab omni datione, placito, molestia, etc. libera fore declaratur.

bus debemus augmentum, eundem Babenberch locum ab antecessoribus nostris corroboratum, apostolica auctoritate viva voce corroboravimus; et eandem corroborationem nunc etiam literis signavimus, ut eundem locum, et omnia, quae ibidem Deo sanctoque Petro a felicis memoriae Heinricho secundo rege, et primo imperatore tradita sunt, et quae in posterum iure acquiri possunt, vel iuste acquisita sunt, praedia, mancipia, aurum, argentum, pallia, vasa, ornamenta, et alia utensilia, nemo audeat in perpetuum surripere, auferre, aut commutare, nisi ad utilitatem eiusdem Ecclesiae. Sed episcopus eiusdem loci, vel qui in perpetuum eiusdem fuerint successores, securas eas possideant tranquillitate, ac liberam habeant potestatem aut dominationem, omnes res et proprietates eius loci ordinare, atque componere vel augmentare; dissipare vero atque confundere, nullam habeant inde potestatem aut dominationem. Insuper pro nostra auctoritate sancimus, ut terminis eiusdem Ecclesiae nulla sit infestatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, sive sint in civitate ipsa Babenberch, sive in castellis, villis, servis, ancillis, tributariis, decimis, forestis, silvis, venationibus, piscationibus, molendinis, campis, pratis, pascuis, agris cultis et incultis, aut quidquid modo illuc pertinet, aut in futurum iuste acquiri poterit, per nostrae apostolicae auctoritatis privilegium corroboratum, in securam permaneat quiete. Nullus ibi comes, aut iudex placitum seu distractionem aliquam facere, vel tenere audeat, nisi quam per concessionem gloriosissimi imperatoris secundi Heinrichi, vel successorum eius, episcopus eiusdem loci deliberaverit; nulla in aliqua dignitate posita magna parvaque persona per violentiam irruat.

5. Sit ille episcopatus liber, romano tantum munde burdio subditus; quatenus episcopus liberius et delectabilius cum clericis suis servitio Dei possit insistere;

et Heinrichi primi imperatoris, eiusdem loci venerabilis fundatoris, nostrisque ac successorum nostrorum, Heinrichi quoque charissimi filii nostri secundi imperatoris, atque omnium, quibus debitores sunt, memoriam iugiter habere. Sed tamen idem episcopus suo metropolitano episcopo Moguntino in canonicis causis tantummodo sit subiectus et obediens. Deliberatis igitur, sancitis, ac corroboratis omnibus supradictis rebus, eidem sancto loco placuit addendum insigne honoris ecclesiastici a nostra apostolica auctoritate, ducti amore et reverentia Clementis pia memoriae, praedecessoris nostri, quem Deus miro dispensationis ordine a praelatione huius loci ad sanctae romanae catholicae et apostolicae Ecclesiae apicem dignatus est avertere et mirabilis a romanis finibus defunctum corpus eius reducere, volens hanc Ecclesiam, ut aestimamus, quasi novam, tanto decoratam esse patrono, et romanam contentam, et sufficienter praeteritis et futuris Patribus manere ornatam: quin etiam amore, et desiderium fratrum, qui nos in suis recepere ecclesiasticis stipendiis et quotidianis, unum nostra vicissitudine regere fratrem, mitras gestare concedimus licentiam; ea scilicet ratione, ut ab episcopo provideantur digniores et honestiores presbyteri et diaconi, qui bonis moribus vel maturis aetatibus, vel etiam praelationibus ipsius loci emineant, his videlicet diebus: in Natali Domini et Salvatoris nostri Iesu Christi: et in Coena Domini: et in Sabbato Sancto: et in die gloriosae Resurrectionis eiusdem: et sancta Pentecoste: et in die S. Georgii, et in die Ss. Petri et Pauli: et Assumptionis beatissimae Mariae: et S. Dionysii, pro reverentia nostri praelibati praedecessoris domini Clementis papae, cuius anniversarius dies tunc ab eisdem fratribus agitur: et in anniversario die domini Heinrichi imperatoris, eiusdem loci venerabilis constructoris.

His vero concedimus hanc dignitatem,

Episcopus vero in canonicis causis Moguntino subiectus tantumquam metropolitano.

Canonicis huius Ecclesiae mitrae usus conceditur, qui tamen ex dignioribus eligantur.

Dies assignati ad usum mitrae.

lis vero tantum canonice conceditur, qui Clementis II PP. sepulchro inseruiunt.

Privilegii huius roboratio.

Anathema contra eius violatores.

qui tantum specialiter excubant, vel deserviant apud praedicti praedecessoris nostri sepulchrum. Contentos tamen his sancimus diebus fore, nec ultra a quocquam temere usurpari, ne honor proprius apostolicae sedis vilescat. Haec vero omnia supradicta observari et custodiri in perpetuum nostra apostolica auctoritate decernimus, confirmamus et roboramus. Qui vero, quod absit, huius nostri privilegii temerarius transgressor extiterit, Dei, et beatissimae Mariae, et beatorum Petri et Pauli, omniumque sanctorum (et nostra) aeterna maledictione maledicatur, et perpetui anathematis vinculis innodetur, nisi digna satisfactione resipuerit, et canonice satisfecerit. Qui vero pio corde huius observator privilegii extiterit, Dei omnipotentis, et almae Mariae, et beatorum apostolorum Petri et Pauli benedictione ditatus, aeterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus Friderici diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae romanae catholicae apostolicae Ecclesiae, anno dominicae incarnationis MLII, anno vero pontificatus domini Leonis noni IV.

Dat. anno Domini 1052,
pontif. Leonis anno IV.

XXX.

Concessio pallii Hartwico Bambergensi episcopo, et successoribus in perpetuum (1).

SUMMARIUM

Quae cura gregis Ecclesiarum pastoribus inesse debeat. — Concessio pallii Bambergensi episcopis ad missarum solemnias; — Salvo tamen iure archiep. Moguntini. — Assignatio dierum, quibus uti debeant pallio. — Dies festa S. Dionysii celebris statuitur in tota dioecesi Bambergensi. — Adhortatio ad Hartwicum.

Leo episcopus servus servorum Dei, Hartwico, Babenbergensis Ecclesiae venerabili episcopo, perpetuam in Domino salutem.

(1) Ex Actis Bollandianis mens. iulii ad diem 14 in Vita S. Henrici imperatoris.

Si pastores ovium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, et ut, ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata moribus rapiatur, oculis semper vigilantibus circumspectant, quanto sudore, quantaque debemus praevigiles esse diligentia nos, qui pastores animarum dicimur? Attendamus, et susceptum officium exhibere erga custodiam dominicarum ovium non cessemus, ne in die divini examinis pro desidia nostra ante summum pastorem negligentiae reatus nos excruciet, unde modo honoris reverentia sublimiores inter caeteros iudicamur.

Ad missarum itaque solemnias celebranda fraternitati tuae pallium transmittimus, quod antecessoribus tuis numquam ante concessum, modo tibi primo concedimus rogatu dilectissimi filii nostri imperatoris Heinrichi, et pro veneratione antecessoris tui piae memoriae domini papae Clementis, et pro memoria Heinrichi imperatoris primi, praefatae Ecclesiae constructoris benignissimi; quo tibi ter in anno uti permittimus, salva auctoritate dominae metropolitanae Moguntinae Ecclesiae: scilicet in die S. Resurrectionis: et in natalitiis apostolorum Petri et Pauli: et in solemnitate S. Dionysii, eo quod tunc anniversarius dies celebratur domini papae Clementis supra memorati, hancque diem sanctam apostolica auctoritate statuimus celebrem esse per totum episcopatum; cuius quoniam indumenti honor modestia actuum in veritate servandus est, hortamur, ut ei morum tuorum ornamenta convenient; quatenus auctore Deo, recte utrobique possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula. In ipsa si qua tortitudo illis iniecta est, dirigatur: in ea, quod imitentur, aspiant: in ipsa considerata semper proficiant, ut tuum, post Deum, videatur esse, quod bene vixerint.

Cor ergo tuum neque prospera, quae temporaliter blandiuntur, extollant; neque adversa deliciant, sed quidquid illud

Quae cura gregis Ecclesiarum pastoribus inesse debeat.

Concessio pallii Bambergensi episcopis ad missarum solemnias.

Salvo tamen iure archiep. Moguntini.

Assignatio dierum, quibus uti debeant pallio.

Dies festa S. Dionysii celebris statuitur in tota dioecesi Bambergensi.

Adhortatio ad Hartwicum.

fuert, virtute patientiae devincatur. Nullum apud te locum odia, nullum favor indiscretos inveniat; misericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibeto; oppressis defensio tua subveniat, opprimentibus moderata erectio contradicat. Nullius faciem contra iustitiam accipias, nullum quaerentem iusta despicias. Custodia in te aequitatis excellat, ut nec divitem potentia sua te aliquid apud extra viam suadeat rationis audire, neque pauperem de se sua faciat humilitas desperare; quatenus, Deo miserante, possis talis existere, qualem sacra lectio praecipit dicens: Oportet episcopum irreprehensibilem esse (a): sed his omnibus salubriter uti poteris, si magistrum charitatem habueris, quam qui secutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater charissime, inter multa alia ista sacerdotii, ista sunt pallii. Quae si studiose servaveris, quod deforis accepisse ostenderis, intus habebis. Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratia suae protectionis circumdet, atque ita in itineris sui via nos dirigat, ut post huius vitae amaritudinem ad aeternam dulcedinem pervenire mereamur. Dat. III non. ianuarii anno D. Leonis pp. noni IV, indict. VI.

Dat. die 3 ianuarii anno Domini 1053,
pontif. Leonis anno IV.

XXXI.

De primatu Carthaginensis archiepiscopi super omnes totius Africae praesules, et auctoritate romani pontificis in convocatione conciliorum, et episcoporum depositione.

SUMMARIUM

Discordia inter christianos pessima. — Pro ea igitur tollenda ad sedem apostolicam iure recurritur. — Et licet episcopus Carthaginensis sit maior in tota Africa, — Papae tamen solius auctoritas est concilia generalia convocandi et episcopos deponendi.

(a) 1 ad Timoth. III, 2.

Bull. Rom. Vol. I.

Leo episcopus servus servorum Dei, Thomas confratri carissimo et coepiscopo salutem.

§ 1. Cum ex venerabilium canonum auctoritate recolimus, cum episcopos concilio interfuisse Carthaginensi, et nunc a tua fraternitate audimus quinque vix episcopos superesse in tota Africa, utique tertia huius corruptibilis mundi parte; compatimur tantae vestrae imminutioni totis visceribus animi. Cum autem ipsas christianitatis reliquias ediscimus interna et motua dissensione discindi et dispergi, et adversus se invicem zelo et contentione principatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud s. Amos vatis: Parce Domine, parce obsecro; quis subscitabit Iacob, quia parvulus est?

§ 2. Sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus, multum tamen gaudemus, quia sanctae romanae Ecclesiae matris vestrae sententiam requiritis et expectatis super questionibus vestris, et quasi rivulis ab uno fonte erumpentibus, et in suo se cursu per diversa spargentibus, ad ipsius fontis primam scaturiginem reverti debere optimum putatis, ut inde resumatis directionis vestigium, unde sumpsistis totius christianae religionis exordium.

§ 3. Noveris ergo procul dubio, quia post romanum pontificem primus archiepiscopus, et totius Africae maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus; nec quicumque sit ille Gummitanus episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos vel deponendi, seu provinciale concilium convocandi habet sine consensu Carthaginen. archiepiscopi, cuiuslibet dignitatis aut potestatis sit: exceptis his, qui ad propriam parochiam pertinent, caetera autem, sicut et alii Africani episcopi, consilio Carthaginensis archiepiscopi aget. Unde carissimi confratres nostri et coepiscopi Petrus et Ioannes recte sentiunt de Carthaginensis Ecclesiae

Discordia inter christianos pessima.

Pro ea igitur tollenda ad Sedem Apostolicam iure recurritur.

Et licet episcopus Carthaginensis sit maior in tota Africa.

gnitate, nec consentiunt errori Gummitani (1) Ecclesiae.

Papae tamen solius auctoritas est concilio generali convocandi et episcopos deponendi.

§ 4. Hoc autem nolo vos lateat, non debere praeter sententiam romani pontificis universale concilium celebrari, aut episcopos damnari, vel deponi; etsi, quia licet vobis aliquos examinare, definitivam tamen sententiam absque consulto romani pontificis, ut dictum est, non licet dare, quod in sanctis canonibus statutum si quaeritis, potestis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter apostolis dictum sit a Domino: Quaecumque ligaveritis in terra, ligata erunt et in caelo; et quaecumque solveritis in terra, soluta erunt et in caelo; tamen non sine causa specialiter et nominatim dictum est beato apostolorum principi: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo claves regni caelorum. Et in alio loco: Confirma fratres tuos: scilicet quia omnium Ecclesiarum maiores, et difficiliore causae per sanctam et principalem B. Petri sedem a successoribus eius sunt definiendae. Iam vero quia ad interrogata etiam confratrum nostrorum Petri et Ioannis episcoporum decrevimus respondere, optamus, ut sanctam tuam fraternitatem iugiter invigilantem utilitatibus sanctae catholicae Ecclesiae, atque devote pro nobis orantem, Sancta et Individua Trinitas semper conservet, carissime frater. Dat. xvi kalendas ianuarii. Anno domini papae Leonis noni quinto, indict. vii.

Dat. die 17 decembris anno Domini 1053, pontif. Leonis anno v.

XXXII.

Ad episcopos Venetiae et Istriae; praecipit, primatus, ut patriarchae Gradensi, cuius ab apostolica sede concessus, in synodo confirmatus fuerat, obedientiam praestarent. (De controversia inter Aquileiensem et Gradensem patriarchas iam supra vidimus in duabus constitutionibus Ioannis XIX. et altera Benedicti IX.)

(1) Forte Gummitanae.

SUMMARIUM

Nova Aquileia, sive Gradus, totius Venetiae et Istriae caput et metropolis. — Fines Ecclesiae Foroiuliensis. — Obedientia ab episcopis suffraganeis Gradensi patriarchae praestanda. — Controversiae inter episcopos et patriarcham vel amicabiliter inter partes componendae, vel ad sedem apostolicam deferendae.

Leo episcopus servus servorum Dei, omnibus episcopis Venetiae et Istriae salutem et apostolicam benedictionem.

Noverit vestra carissima nobis in Christo fraternitas, hac in praesenti indictione sexta, carissimum confratrem nostrum Dominicum Gradensem, immo novae Aquileiae patriarcham, ad synodum nostram Romae habitam venisse, et querimoniam de sua et Foroiuliensi Ecclesia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter coram fecisse. Cuius tandem relectis privilegiis a sancta romana et apostolica sede sibi concessis, iudicio totius sanctae synodi hoc definitum fuit: ut nova Aquileia totius Venetiae et Istriae caput et metropolis perpetuo haberetur, secundum quod evidentissima praedecessorum nostrorum adstruebant privilegia. Foroiuliensis vero antistes tantummodo finibus Longobardorum esset contentus, iuxta privilegium Gregorii II et retractationem Tertii. Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro magno concessimus, quia quater iam vocatus a nobis, nec venit, nec excusavit; cum Gradensis, idest novae Aquileiae patriarcha quinquies nostrae synodo, etiam non vocatus, interfuerit. Unde monendo mandamus et praecipimus vobis ex parte Dei et sancti Petri et nostra, ut praefato Gradensi patriarchae successoribusque eius, in omnibus, secundum iura canonica, obedientes sitis, sicut primati vestro et patriarchae esse debetis, et sicut antecessoribus eius nostri perpetuo confirmarunt. Et si quid sui iuris in urbibus vestris vel parrochiis continetur, quod suo dominatui merito debeat subdi, nullus vestrum sibi contradicere praesumat. Si quis vero vestrum

Nova Aquileia, sive Gradus, totius Venetiae et Istriae caput et metropolis.

Fines Ecclesiae Foroiuliensis.

Obedientia ab episcopis suffraganeis Gradensi patriarchae praestanda.

Controversiae inter episcopos et patriarcham vel amicabiliter inter partes componendae, vel ad sedem apostolicam deferendae.

quidquam iustae querimoniae adversus eum videtur habere, aut coram vobis confratribus et comprovincialibus causam suam proferat, et cum eo, si potuerit, pacifice diffiniat; aut in praesentiam nostram utraque pars examinanda veniat, salva sibi interim per omnia, et patriarchali reverentia, et proprietate sua. Quod si extra feceritis, sententia canonica super vos vigilabit (1).

XXXIII.

Decretum, ne possessiones omnes suas quicquam donet monasteriis, sed earum saltem medietatem Ecclesiae, ad quam pertinet (2).

SUMMARIUM

Quam perniciose Ecclesiae unitati sit monachorum cupiditas, omnia sibi testamento legari procurantium. — Anathema in transgressores.

Leo episcopus omnibus episcopis in Christo per totam Italiam.

Quam perniciose Ecclesiae unitati sit monachorum cupiditas, omnia sibi testamento legari procurantium.

Relatum est auribus nostris, esse quosdam perverse agentes, qui subvertere atque dividere conantur Ecclesiae unitatem: videlicet abbates et monachi, qui non studio caritatis, sed zelo rapacitatis invigilant et docent, atque seducere non cessant saeculares homines, quos illaqueare possunt, ut res suas atque possessiones, sive in vita sive in morte, in monasteriis illorum tradant; et Ecclesiis, quibus subiecti esse videntur, et a quibus Baptismus, Poenitentiam, Eucharistiam, nec non pabulum vitae cum lacte acceperunt, vel accipiunt, nihil de bonis suis relinquunt. Hanc denique formam discordiae nos animadvertentes, omnibus modis inhibere volumus; et, ne amplius fiat, omnino prohibemus, considerantes non esse bonum, ut illi qui olim fue-

(1) Ab exordio ipso decreti huius evincitur, scriptum fuisse anno 1053, quo in cursu erat indicio vi ibi adnotata. (2) Ex ms. Sirmondi editi Nicolaus Coletus, Concil. tom. xi, inter epist. Leonis IX PP.

runt socii passionum secundum Apostolum, sint immunes a societate consolationum, et quia dignus est operarius mercede sua; ideoque praecipimus, atque iubemus, ut quicumque amodo in monasterio se converti voluerit, sive in vita sive in morte omnium rerum et possessionum, quas pro salute animae suae disponi decreverit, medietatem Ecclesiae, cui ipse pertinere dignoscitur, relinquat: et sic demum in monasterio, prout libitum sibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam. Quicumque autem huius decreti contradictor extiterit ac temerator, anathematis gladio subiaceat (1).

Anathema in transgressores.

XXXIV.

Concessio monasterii S. Crucis in Ierusalem Richerio abbati Cassinensi, eiusque successoribus (2).

SUMMARIUM

Exordium. — Causae unionis. — Immunitatum concessio. — Abbas sub iure sedis apostolicae.

Leo episcopus servus servorum Dei, Richerio abbati monasterii S. Benedicti, quod ponitur in Monte Casino, tuisque successoribus perpetuam in Domino salutem.

Creditae speculationis impellimur cura, etiam ardore christianae religionis, et studio divini cultus promovemur pro venerabilium locorum percogitare stabilitate, atque Deo servientium securitate; ut hoc proveniente pro labore, et animae Christo dicatae, quae se illi diebus vitae suae servituras decreverunt, perseverent imperturbatae, nec non et illa maneant fine tenus firma, quae a christianis in Dei laude contracta sunt. Quia igitur constat, monasterium Ierusalem, quod etiam dicitur Sanctae Crucis, iam elapso tempore a congregatione monachorum Dei tali loco competente vacasse, et sollicito nulli praeposito in eo, aut monachis habitan-

Exordium.

Causae unionis.

(1) Nullo temporis caractere adnotatur allatum decretum. (2) Edidit Bernardus de Montfaucon, *Diar. Ital.* c. 22.

XXXV.

*Privilegium eremo S. Petri Damiani
concessum a Leone PP. IX (4).*

SUMMARIUM

Exordium. — Confirmatio eremi Petro et successoribus; quae libera semper a cuiuscumque personae et cuiuslibet monasterii iurisdictione declaratur. — Plebs S. Mariae in Vineole eidem conceditur. — Ipsa vero eremus ab omni molestia libera fore statuitur. — Salvo tamen iure laicorum qui eam condiderunt. — Anathema in violatores etc.

Leo episcopus servus servorum Dei.

Apostolicae sedis competit auctoritati, et legaliter ordinata statuere, et Deo semel oblata, ut inconvulsa servantur, in posterum providere; ne quod priorum devota Deo pietas inchoat, sequentium pravitas, sacrilega, quod abiit, temeritate subvertat. Quapropter eremum, quae dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio constituta, tibi, Petre Damiane, prior eiusdem eremi, tuisque successoribus adiudicamus; et ipsam eremum in suo statu persistere, et in perpetuum valere decernimus. Nec liceat ulli mortalium, non parvae, non magnae personae, ipsam quandoque eremum ad saeculi iura redigere, vel alicui prorsus monasterio subiungere. Enim vero praedictum locum per semetipsum quidem fieri monasterium, si congruum visum fuerit, non abnuimus: iuri vero alterius monasterii subiici, omnimodis prohibemus. Non enim ignoramus, quia huiusmodi suppositio, plerumque loci est absque dubietate destructio. Sancimus etiam, ut plebem S. Mariae positam in loco, qui dicitur Vineole, praefata eremus perpetuo iure possideat. Sed et praedia, si nunc sunt, vel deinceps acquisitura est, absque iniusta cuiuscumque molestia quiete et tranquillitate

adhibitam esse, asserit P. Montfaucon loc. supra cit. Caeterum primo sui pontificatus anno 1049 datum a Leone hoc diploma ex ipso contextu evincitur.

(1) Edit. initio tom. III Operum Damiani.

Exordium.

Confirmatio eremi Petro et successoribus; quae libera semper a cuiuscumque personae et cuiuslibet monasterii iurisdictione declaratur.

Plebs S. Mariae in Vineole eidem conceditur.

Ipsa vero eremus ab omni molestia libera fore statuitur.

Salvo tamen iure laicorum qui eam condiderunt.

Anathema in violatores etc.

detineat. Nec ulli hominum liceat in ipsam eremum per hostilem impetum violenter irrumpere, et servos Dei, qui illic habitaverint, vel expellere vel depraedationibus infestare: salvo tamen iure fidelium laicorum, qui eiusdem eremi patroni sunt, et eam pro animarum suarum remedio condiderunt. Si quis autem huius nostri apostolici decreti temerator extiterit, nisi resipiscat, atque in omnibus apertus Dei inimicus emendare contemnat, anathematis se vinculis obligandum indubitanter agnoscat.

Bulla Leonis IX papae, qua Ecclesiam Fuldensem sub protectione sedis apostolicae recipit, ac cuncta eius privilegia confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, Geberto pio et religioso abbati venerabilis monasterii Salvatoris Domini nostri Iesu Christi, et Sancti Bonifacii, quod situm est in loco, qui vocatur Bochenia, iuxta ripam fluminis, quod vocatur Fulda, et per te eidem venerabili monasterio, tuisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollentibus, benivola compassionem succurrere, et iuste et religiose petentibus alacri devotione assensum impertiri; ex hoc enim lucri potissimum praemium a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, si venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta. Igitur quia postulasti a nobis, decrevimus hac nostra apostolica praeceptione recondere, ac reconfirmare perpetualiter vobis vestrisque successoribus supradictum monasterium Salvatoris Domini nostri Iesu Christi, et Sancti Bonifacii cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus, quas nunc habet, et in futuro, Deo auxiliante, habebit. Concedimus etiam atque donamus vobis, charissime ac dilectissime fili, vestrisque successoribus abbatibus in perpetuum pro magno amore et nimia dilectione, quam circa vos ha-

bemus, et habere deinceps cupimus, monasterium Sancti Andreae apostoli, quod vocatur Exaulum, situm Romae iuxta ecclesiam Sanctae Dei Genitricis Mariae semper Virginis, quae vocatur ad Praeaepe, cum omnibus massariis, caminiis, cellis, vinariis, et coquina, cum vineis, hortis, etc. etc., cum omnibus ad idem monasterium generaliter pertinentibus, tam intra, quam extra urbem sitis, quae ei iuste et legitime pertinere noscuntur. Prohibemus autem omnem cuiuslibet Ecclesiae sacerdotem in idem monasterium vestrum Fuldense quamlibet ditio- nem habere, vel auctoritatem praeter nostram apostolicam sedem, ita ut nisi ab abbate monasterii ipsius fuerit invitatus, nec missarum ibidem solemnia celebrare praesumat. Dona vero et oblationes, decimasque fidelium, absque ullius personae contradictione, firmitate perpetua ipsi monasterio vestro secundum praedecessorum nostrorum privilegia confirmamus. Decernimus etiam ne alicui personae magnae vel parvae liceat aliquam vim vel controversiam inferre eidem monasterio in rebus et familiis eiusdem; et ne foemina unquam illuc ingredi praesumat, nostra apostolica interdicimus auctoritate, et ne quis unquam placitum ibi habeat, vel in certis eius locis, nec servos vel colonos ad aliquod servitium constringat, nisi cum abbas ad utilitatem suae necessitatis assensum praebuerit. Eligendi quoque sibi abbatem, quando opus fuerit, fratres inter se potestatem habeant secundum regulam sancti Benedicti. Concedimus etiam tibi, quem bene eruditum et eloquentem virum esse novimus, dilectissime fili, praedicare verbum Dei, et ut tam tu quam et successores tui ante alios abbates Galliae seu Germaniae primatum sedendi in omni loco conventuque, nostra apostolica auctoritate, obtineatis. Usus quoque dalmaticae et sandaliorum in missarum solemniis licentia nostrae apostolicae auctoritatis concedimus, secundum quod in

Immunitatum concessio.

Abbas sub iure Sedis Apostolicae.

tibus traditum; permoti proinde compassionis tanti piaculi, et compulsi dolore, apostolica auctoritate providimus, monasterio tibi commisso idem monasterium sociare, quatenus a praesenti secunda indictione, atque in perpetuum (sic) a te tuisque successoribus cum tibi omnibus in integro subsistentibus disponatur, atque cum Dei timore regatur, et vestro coniunctum subsistat monasterio; ita ut in eodem venerabili loco Domino Deo nostro laudes exsolvere debeatis. Nullam vos rationem exinde vel ei pertinentibus, nisi soli Deo, ac nostrae auctoritati solvendam statuimus. Fabrica etiam, seu luminarium concinnatio indifferenter vobis sine dubio procurantibus efficiatur. Nulla proinde in exsolvendis Deo laudibus, vel in luminariis concinnandis mora proveniat: sed devota sinceritate peragere festinate, ne per incantae desidia culpam iudicii vos futuri metus concutiat. Potius elaborare studete, ut divina placeatur vestro conatu clementia, possitque manere hoc, quod a nobis iusta deliberatione decretum est, futuris inconvulse perpetuisque temporibus. Consecratio tamen abbatis loci ipsius, a vobis secundum Deum electi, semper expectetur a nostra apostolica sede, sub cuius existat iure. Numerus autem monachorum ibidem Domino servitorum tantus semper existat, quantus secundum loci posse sufficiat, quam duodecim (sic), qui etiam secundum ipsum posse habeant victum et vestitum, ut nulla in perpetuum divini servitii negligentia sit. Hoc enim ad augmentum (sic) et incrementum eiusdem Ecclesiae fecimus, ut ex abundantia vestri monasterii eius paupertas suppleatur, et tam nobis quam vobis vestrisque successoribus merces aeterna reddatur. Bene valete.

LEO PP.

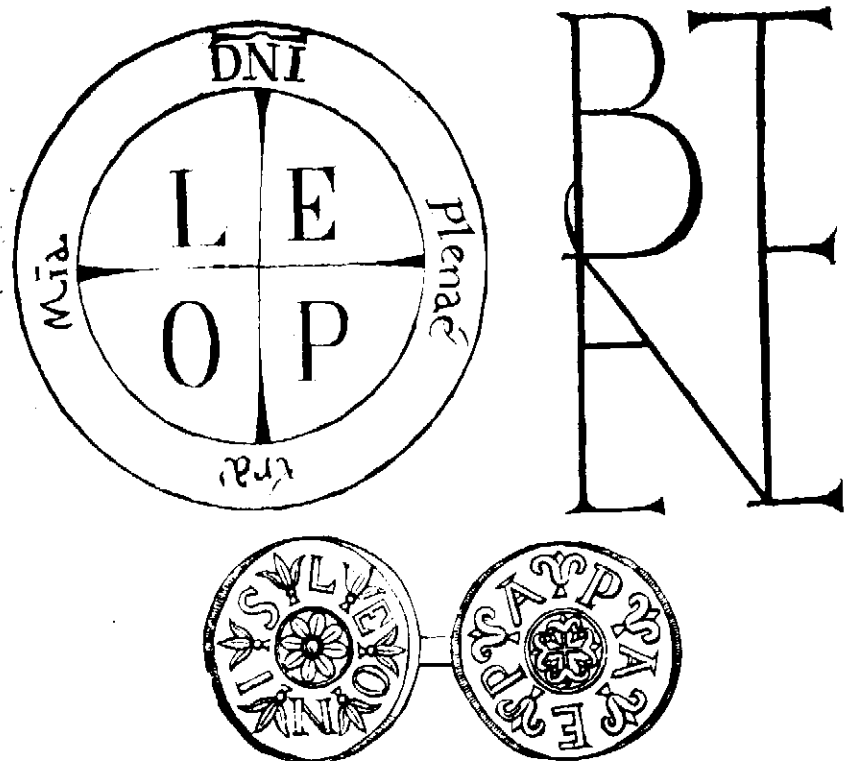
MISERICORDIA DOMINI PLENA EST TERRA (1).

(1) Haec in sigillo plumbeo scripta leguntur, in quo non adesse imagines Ss. apostolorum Petri et Pauli, atque loco filii serici pelliceam ligulam

praedecessorum nostrorum privilegiis continetur. Abbas vero non nisi a nostra apostolica sede, a qua benedici debet, benedicatur, et si in aliquo crimine accusatus fuerit, de eadem nostra apostolica sede tantum iudicium expectet. Illud etiam generaliter addendum duximus, ut quicquid vobis auctoritate tam antecessorum nostrorum, quam regum et imperatorum ipsi vestro Fuldensi monasterio constat fuisse concessum, sit etiam nostra apostolica auctoritate per hoc nostrum privilegium confirmatum atque

corroboratum. Statuentes apostolica censura, ne quis unquam contra hoc nostrum privilegium quicquam audeat attentare: quod si quis praesumpserit, se nostri anathematis vinculo usque ad condignam satisfactionem insolubiliter noverit innodatum. Datum idibus iunii per manus Petri diaconi bibliothecarii et cancellarii sanctae apostolicae sedis, anno domini noni PP. Leonis primo, indictione secunda.

Dat. 1049, pontif. anno I.

(a)

(a) Exemplum hoc bullae plumbeae Leonis PP. ab eruditissimo viro Friderico Schannat in suis iudiciis tab. II summa cum diligentia delineatum fuit, et ex illa fideliter depromptum.

VICTOR II

PAPA CLIII.

Anno aerae Christi comm. MXLV.

Victor secundus, natione theutonicus, antea Gebeardus episcopus Aistettensis, Henrici imperatoris consiliarius, coronatus est romanus pontifex die Coenae Domini 13 aprilis anni 1055. Pontificiam sedem tenuit annos II, menses III, dies XIII (1), imperantibus in Oriente primum Michaelē Stratiotico, mox Isaacio Comneno, in Occidente vero Henrico III, imperatoribus, cui praesente ipso Victore papa morienti Henricus rex puer successit. Obiit Victor II in Tuscia die 28 iulii anno 1057, post cuius mortem vacavit sedes dies V.

I.

Canonici S. Ferrariensis Ecclesiae sub protectione S. R. E. suscipiuntur, confirmatisque eorum bonis omnibus ac privilegiis, a cuiuscumque personae iurisdictione, potestate ac molestia liberi declarantur (2).

SUMMARIUM

Canonici Ferrarienses sub S. R. E. protectione suscipiuntur, eisque bona omnia confirmantur. — Ut nulla ecclesiastica vel laica persona dictos canonicos in suis bonis, privilegiis et exemptionibus molestare audeat, praecipitur. — Anathema contra haec inobservantes.

Victor episcopus servus servorum Dei, Gerardo archipresbytero, et Leoni archidiacono, reliquisque canonicis sanctae Ferrariensis Ecclesiae, suisque successoribus in perpetuum.

Si iustis servorum Dei petitionibus satisfecerimus, procul dubio apostolica praecepta servamus.

Quapropter inclinati precibus vestris,

(1) Ut habetur in III Vignolii catalogo, et tribus aliis ex Criticae Baronianae praefixis, in quibus fortasse ab inthronizatione Victoris, quae facta fuit die 16 aprilis, ad diem obitus numeratur.

(2) Ughell. Ital. Sac. tom. II.

filiis charissimi, confirmamus, atque corroboramus vobis vestrisque successoribus canonicis, quicquid per paginam concessionis et confirmationis iuste acquisitis vel acquisituri estis, ut quieti et securi ab omni laesione permanere valeatis. Desiderio itaque, ac petitioni vestrae, ut diximus, inclinati, vos vestrosque successores sub nostrae apostolicae defensionis munimine suscipimus; et bona omnia, quae iuste habet vel habitura est ipsa canonica, videlicet villam, quae dicitur Quartisana: et fundum contra Padum: et locum Cuculi: et caput Redae: et Baniolo: et Wartiatum: et fundum Pecorile, et caetera, quae iam dictae Ecclesiae ad partem canonicorum pertinent, villas, terras, vineas, prata, agros cultos et incultos, aquas, aquarumque decursus, piscationes, venationes, seu molendina, servos et ancillas, aldiones et aldianas, seu cunctas res mobiles et immobiles, quae dici et nominari possunt, quicquid tenent, possident, habent tam de parte Ecclesiae, quam de suis suorumque parentum hereditate, vel alias acquisitum per aliqua chartarum munimina, iuxta eam etiam videlicet rationem, ut nullus iniuriam residentibus super terras ipsorum canonicorum, colonis, colonabus facere praesumat; nec ipsos iam dictos distringere aut molestare audeat de cunctis facultatibus eorum sine voluntate et consensu ipsius Ecclesiae praesulis, praecepto confirmationis corroborare dignaremur, et sub nostra defensione duodecim homines ipsius civitatis reciperemus, qui eos navigio ducerent, quocumque usus eorum canonicorum fuerit, sine omni pretio. Quorum dignis postulationibus consentientes, prout iuste et legaliter possumus, confirmamus et corroboramus haec omnia, quae supra leguntur; ut quiete et pacifice tenere ac possidere valeant, quae supra leguntur, omnium hominum contradictione remota. Praecipientes igitur iubemus, ut nullus dux, marchio, archiepiscopus, episcopus, comes, et vicecomes, nullaue magna vel

Canonici Ferrarienses sub S. R. E. protectione suscipiuntur, eisque bona omnia confirmantur.

Ut nulla ecclesiastica vel laica persona dictos cano-